

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Informacja o wynikach kontroli

KSZTAŁCENIE CUDZOZIEMCÓW NA POLSKICH UCZELNIACH

L U T Y 2 0 2 1

KNO.430.003.2020
Nr ewid. 183/2020/P/20/023/KNO

Informacja o wynikach kontroli

KSZTAŁCENIE CUDZOZIEMCÓW NA POLSKICH UCZELNIACH

DEPARTAMENT NAUKI, OŚWIATY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Informacja o wynikach kontroli

Kształcenie cudzoziemców na polskich uczelniach

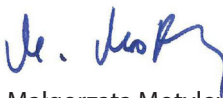
Dyrektor Departamentu Nauki,
Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Piotr Prokopczyk

Akceptuję:

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Małgorzata Motylow

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś
Warszawa, dnia 23.12.2020

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	5
2. OCENA OGÓLNA	7
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	9
4. WNIOSKI.....	17
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	18
5.1. Planowanie kształcenia cudzoziemców	18
5.1.1. Zmiany instytucjonalne w obszarze umiędzynarodowienia uczelni.....	18
5.1.2. Umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego w dokumentach strategicznych.....	21
5.1.3. Działania NAWA w kierunku przygotowania wieloletniej strategii.....	24
5.1.4. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia w strategiach uczelni	25
5.1.5. Kształcenie cudzoziemców w kontekście założeń polskiej polityki zagranicznej i współpracy rozwojowej	28
5.1.6. Szacowanie możliwości kształcenia cudzoziemców przez uczelnie	29
5.2. Rekrutacja na studia oraz proces kształcenia studentów.....	32
5.2.1. Liczba studentów cudzoziemców na uczelniach	32
5.2.2. Nabory do programów stypendialnych	36
5.2.3. Prowadzenie rekrutacji na studia przez uczelnie	38
5.3. Finansowanie kształcenia cudzoziemców	45
5.3.1. Wydatki ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego	45
5.3.2. Wydatki ze środków Ministra Spraw Zagranicznych.....	46
5.3.3. Wydatki (BUWiWM) NAWA	47
5.3.4. Finansowanie przez uczelnie kształcenia cudzoziemców.....	49
5.4. Współpraca na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców w Polsce	54
6. ZAŁĄCZNIKI.....	62
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	62
6.2. Wskaźniki umiędzynarodowienia skontrolowanych uczelni	67
6.3. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	68
6.4. Badanie kwestionariuszowe NIK	74
6.5. Wykaz aktów prawnych podmiotów dotyczących kontrolowanej działalności	78
6.6. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	79
6.7. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli	80
6.8. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra	83

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

Agencja lub NAWA	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, powstała na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1582).
BUWiWM lub Biuro	Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej.
Cudzoziemiec	Dla potrzeb danej kontroli przyjęto, że za cudzoziemców uznaje się każdego, kto nie posiada obywatelstwa polskiego, w tym obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członków ich rodzin, którzy do nich dołączają lub z nimi przebywają.
Karta Polaka	Dokument przyznawany, na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2019 r. poz. 1598), który jest potwierdzeniem przynależności do Narodu Polskiego. Przyznanie Karty Polaka nie oznacza nabycia obywatelstwa polskiego ani stwierdzenia polskiego pochodzenia w rozumieniu odrębnych przepisów. Nie jest też dokumentem uprawniającym do przekraczania granicy ani osiedlenia się na terytorium Polski (art. 7 ust. 1–2 ww. ustawy). Posiadacz Karty Polaka ma prawo kształcić się w szkole doktorskiej, podejmować i odbywać studia oraz inne formy kształcenia, a także uczestniczyć w działalności naukowej na zasadach określonych w przepisach dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki (art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o Karcie Polaka). Podejmując takie kształcenie, zachowuje prawo do ubiegania się o stypendia i inną pomoc przewidzianą dla cudzoziemców w odrębnych przepisach (art. 6 ust. 3 ustawy o Karcie Polaka).
MNiSW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych.
Minister Nauki	Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, od dnia 1 października 2018 r., właściwy w sprawach szkolnictwa wyższego i nauki.
Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce	Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, ze zm.).
Statut NAWA lub Statut Agencji	Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 2017 r. w sprawie statutu Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. poz. 1771).
Statut BUWiWM lub Statut Biura	Zarządzenie Nr 16 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 listopada 1998 r. w sprawie powołania Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej (Dz. Urz. Ministra Edukacji Narodowej Nr 7, poz. 37, ze zm.).
Ustawa o NIK	Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2020 r. poz. 1200).
Ustawa o cudzoziemcach	Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35).
Ustawa o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej	Ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. z 2019 r., poz.1582).

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy zapewniono właściwe warunki prawne i organizacyjne do rekrutacji oraz kształcenia cudzoziemców i w rezultacie prawidłowo finansowano to zadanie?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy uczelnie rzetelnie oszacowały możliwości kształcenia cudzoziemców?
2. Czy uczelnie prawidłowo prowadziły rekrutację na studia oraz kształcenie cudzoziemców?
3. Czy właściwe podmioty prawidłowo planowały i finansowały kształcenie cudzoziemców?
4. Czy właściwe podmioty prawidłowo współpracowały ze sobą na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców?

Jednostki kontrolowane

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej,
18 uczelni publicznych

Jednostki objęte badaniem kwestionariuszowym

107 uczelni publicznych nadzorowanych przez różnych ministrów

Okres objęty kontrolą

2017–2020
(do czasu zakończenia kontroli, tj. do dnia 31 lipca)

Proces umiędzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego służy rozwojowi uczelni, podnoszeniu jakości kształcenia oraz stymulowaniu innowacyjności kraju. Ukończenie zagranicznej uczelni jest postrzegane przez studentów, jako element osobistej strategii zwiększania własnej konkurencyjności na globalnym rynku pracy i wpływa na gotowość do inwestowania w proces kształcenia. Umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego staje się z jednej strony szansą dla szkół wyższych w Polsce na jakościową zmianę kształcenia, a z drugiej jest wyzwaniem wymagającym procesów adaptacyjnych uczelni w warunkach kształtującej się aktywniejszej polityki państwa w tym zakresie. Dlatego istotnymi czynnikami mającymi wpływ na podniesienie jakości kształcenia powiązanymi ze wzrostem współczynnika umiędzynarodowienia uczelni są m.in.:

- zachęcanie studentów zagranicznych do podejmowania studiów w Polsce i zatrzymywania szczególnie utalentowanych absolwentów;
- wprowadzanie nowych rozwiązań organizacyjnych;
- rozszerzenie oferty edukacyjnej dla studentów z zagranicy, m.in. poprzez wprowadzenie programów studiów w języku angielskim;
- nawiązywanie współpracy z uczelniami zagranicznymi;
- poprawa pozycji polskich uczelni w międzynarodowych rankingach;
- zwiększanie liczby programów prowadzonych studiów potwierdzonych międzynarodowymi akredytacjami;
- współpraca z innymi instytucjami zagranicznymi, uczelniami z innych krajów;
- rozwijanie projektów badawczych;
- zatrudnianie w Polsce zagranicznych uczonych z dorobkiem naukowym;
- prowadzenie integracji studentów zagranicznych w środowisku uczelnianym oraz systemu wsparcia (organizacyjnego i pobytu).

Ważne jest również, aby uczelnie otwierały się na kontakty zewnętrzne w celu przejmowania najlepszych praktyk wypracowanych przez zagranicznych partnerów i konkurentów. Jednym z elementów oceny jakości oferowanych usług i prestiżu uczelni wyższej, który brany jest pod uwagę w rankingach uczelni wyższych jest również stopień umiędzynarodowienia uczelni.

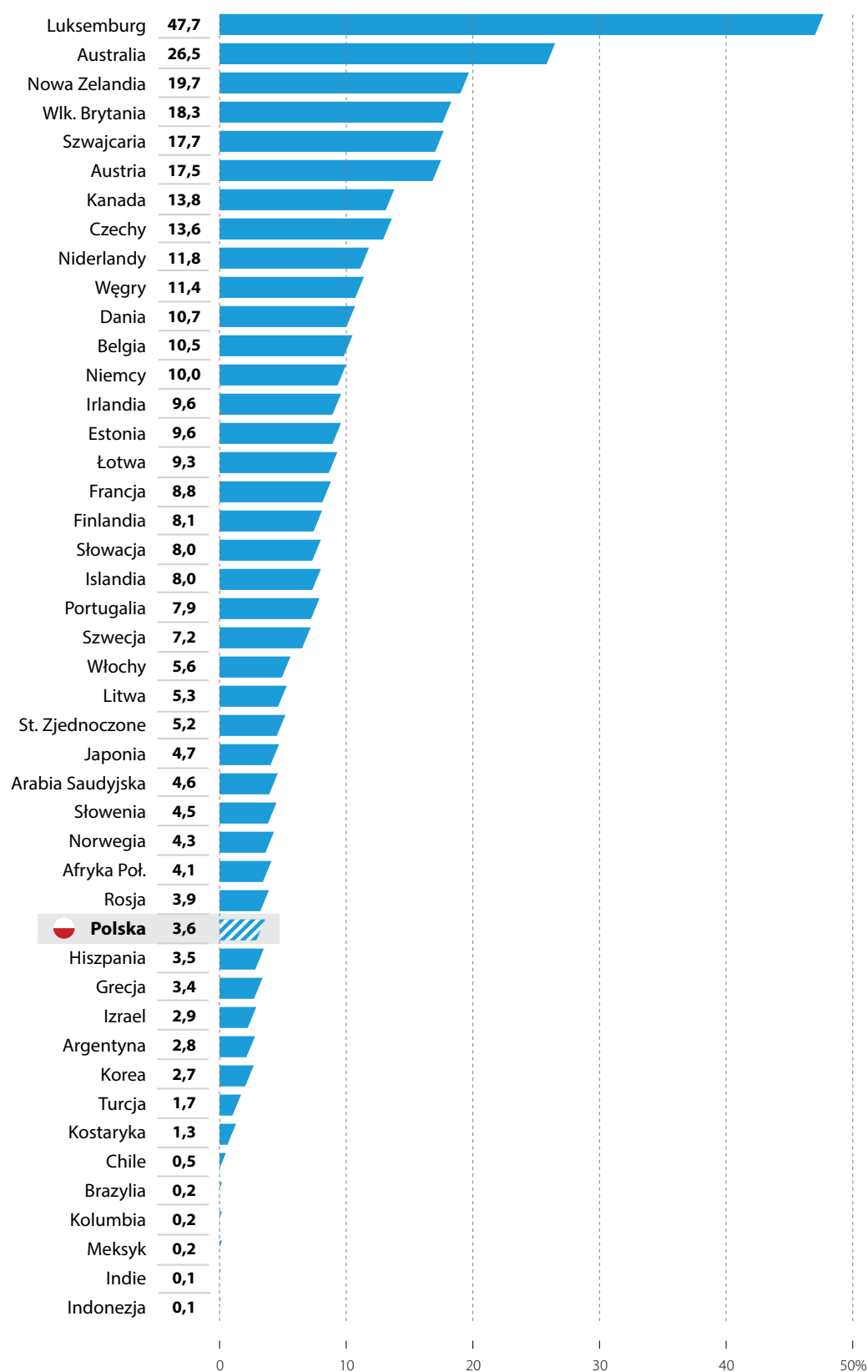
Według danych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju¹ w latach 2017–2018 średnia wartość wskaźnika umiędzynarodowienia uczelni państw OECD wyniosła w 2017 r. 8,9%, a w 2018 r. 9,2%. Wśród wybranych krajów OECD odsetek studentów cudzoziemców² wyniósł odpowiednio od 4,1% i 3,6% dla Polski, od 8,4% i 10% dla Niemiec, od 10,0% i 11,4% dla Węgier, po 12,5% i 13,6% dla Czech.

¹ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD).

² <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm#indicator-chart> [dostęp: 05.11.2020].

Infografika nr 1

Wskaźnik umiędzynarodowienia polskich uczelni na tle innych państw OECD w 2018 r. (%)

Źródło: <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm>. Ostatnie dostępne dane zostały przedstawione za 2018 r. [dostęp: 05.11.2020].

2. OCENA OGÓLNA

Zapewniono właściwe warunki prawne i organizacyjne do rekrutacji i kształcenia cudzoziemców

W latach 2017–2020 (do 31 lipca) zapewniono właściwe warunki prawne i organizacyjne do rekrutacji oraz kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach, a także prawidłowo finansowano to zadanie. Wspólne działania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Spraw Zagranicznych, Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej oraz skontrolowanych uczelni pozwoliły na stopniowe zwiększanie stopnia umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego zgodnie z przyjętymi przez Radę Ministrów priorytetami polityki zagranicznej i założeniami współpracy rozwojowej³.

W 2019 r. zrealizowano zakładany w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020⁴ stopień umiędzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego – odsetek studentów cudzoziemców osiągnął 6,4% i tym samym przekroczył zakładaną na 2020 r. wartość 5%. Jednak wskaźnik ten był nadal znacząco niższy w porównaniu do pozostałych krajów OECD, gdzie wyniósł średnio 8,9%⁵. W ocenie NIK istnieje wysokie ryzyko nieosiągnięcia przyjętego w „Wieloletnim planie współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego” (2018 r.) poziomu 100 tys. studentów cudzoziemców na polskich uczelniach w 2021 r., w sytuacji gdy przyrost w latach 2019–2020 wyniósł zaledwie 2,9 tys. osób. W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 na polskich uczelniach publicznych i niepublicznych studiowało odpowiednio: 60,8 tys. osób, 67,2 tys. osób, 74,4 tys. osób, 77,3 tys. osób⁶. Najwięcej studentów cudzoziemców pochodziło z Ukrainy (50%), Białorusi (11%) oraz Indii (4%) i kształciło się na kierunkach medycznych, zarządzaniu i informatyce.

Wzrost liczby cudzoziemców na polskich uczelniach był związany m.in. z realizacją programów stypendialnych. Sprzyjały temu również wprowadzone zmiany strukturalne i prawidłowa współpraca kontrolowanych podmiotów.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zlecał uczelniom publicznym realizację programów pomocowych adresowanych do cudzoziemców. Ponadto w algorytmie podziału dotacji podstawowej dla uczelni wprowadził tzw. „składnik umiędzynarodowienia” premiujący uczelnie, w których kształcą się cudzoziemcy w pełnym cyklu studiów. Zainicjował również prace legislacyjne, których efektem było powołanie od dnia 1 października 2017 r. Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w celu realizowania długofalowej polityki państwa w obszarze wsparcia indywidualnej mobilności akademickiej oraz promowania polskiego szkolnictwa wyższego za granicą.

W latach 2017–2020 NAWA wykonywała zadania na rzecz kształcenia studentów cudzoziemców na polskich uczelniach – zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i na podstawie rzetelnie przeprowadzonej diagnozy potrzeb. Niemniej jednak, działania te były realizowane na podstawie tzw. „Zarysu strategii NAWA na lata 2018–2025”, ponieważ do czasu zakończenia kontroli w Agencji nie wypracowano wieloletniej strategii działań. Agencja realizowała cztery programy stypendialne dedykowane cudzoziemcom kształcącym się na polskich uczelniach (Program dla Polonii im. gen. Władysława Andersa, Program im. Ignacego Łukasiewicza, Program im. Stefana Banacha, Program „Poland My First Choice”). Liczba studentów cudzoziemców obejmowanych corocznie przez NAWA pomocą stypendialną wzrosła z 3121 osób w 2018 r.

³ Założenia te zamieszczono w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 6 października 2015 r. „Wieloletnim programie współpracy rozwojowej na lata 2016–2020”, zmodyfikowanym przez Radę Ministrów uchwałą nr 119/2018 z dnia 4 września 2018 r.

⁴ Załącznik do uchwały nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (M.P. poz. 640).

⁵ Dane podano dla okresu 2016–2018. Źródło: <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm#indicator-chart> [dostęp: 05.11.2020].

⁶ Źródło: baza POL-on Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym. Dane obejmują studentów cudzoziemców, którzy mogą studiować na kilku uczelniach.

do 3353 w 2019 r. Minister Spraw Zagranicznych wspierał kształcenie cudzoziemców w Polsce poprzez wykonywanie działań określonych w corocznych „Planach współpracy rozwojowej wynikających z przyjętego przez Radę Ministrów Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2016–2020”. Plany te były adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb i możliwości związanych z kształceniem cudzoziemców oraz zgodne z przyjętymi przez Radę Ministrów priorytetami polityki zagranicznej.

Kontrolowane podmioty prawidłowo wydatkowały środki na zadania związane z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach. W latach 2017–2019 wysokość środków wydatkowanych na ten cel wyniosła łącznie 120 662,1 tys. zł⁷ i 989 tys. EUR. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydatkował łącznie 117 674,7 tys. zł, w tym m.in. na dotacje celowe dla NAWA (101 168,2 tys. zł) oraz cztery programy pomocowe dla studentów cudzoziemców (15 285,2 tys. zł). W latach 2017–2019 środki wydatkowane przez NAWA (pochodzące m.in. ze środków dotacji celowej otrzymanej od MNiSW) na realizację programów stypendialnych skierowanych do cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach wyniosły łącznie 101 288,2 tys. zł. Minister Spraw Zagranicznych, we wskazanym okresie, wydał na stypendia dla cudzoziemców 2867,4 tys. zł⁸. Ponadto w związku z inicjatywą stypendialną *Visegrad Scholarship Program* w ramach Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, opłacił składki w wysokości 989 tys. EUR (w tym 600,5 tys. EUR na stypendia i granty podróże dla 119 osób i 388,5 tys. EUR dla 29 polskich uczelni wyższych i innych instytucji).

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, szacowanie przez uczelnie możliwości kształcenia cudzoziemców, prowadzenie rekrutacji na studia oraz finansowanie kształcenia. Uczelnie uwzględniały w dokumentach planistycznych możliwość kształcenia cudzoziemców na prowadzonych przez siebie kierunkach studiów. Jednak w pięciu uczelniach (na 18 badanych) szacowanie możliwości ich kształcenia nie miało formy udokumentowanej. W jednej uczelni nie przyjęto strategii, co było naruszeniem obowiązku wynikającego z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Pozostałe stwierdzone w 11 uczelniach nieprawidłowości polegały m.in. na: rekrutacji na studia cudzoziemców bez wymaganych dokumentów (cztery uczelnie); niepotwierdzeniu znajomości języka, w jakim cudzoziemcy mieli odbywać zajęcia na studiach (cztery); nieprawidłowym pobieraniu lub ewidencjonowaniu opłat za studia (trzy); nieterminowym przekazaniu danych dotyczących cudzoziemców (trzy).

⁷ Kwota ta nie obejmuje wydatków na kształcenie studentów cudzoziemców w uczelniach ze względu na brak obowiązku wyodrębniania tych kosztów w ewidencji księgowej.

⁸ Na kształcenie 50 obywateli Ukrainy m.in. na podstawie umowy z 2009 r. między Rządem RP a Gabinetem Ministrów Ukrainy, a także sześciu studentów z państw Bałkanów Zachodnich w Kolegium Europejskim w Natolinie.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

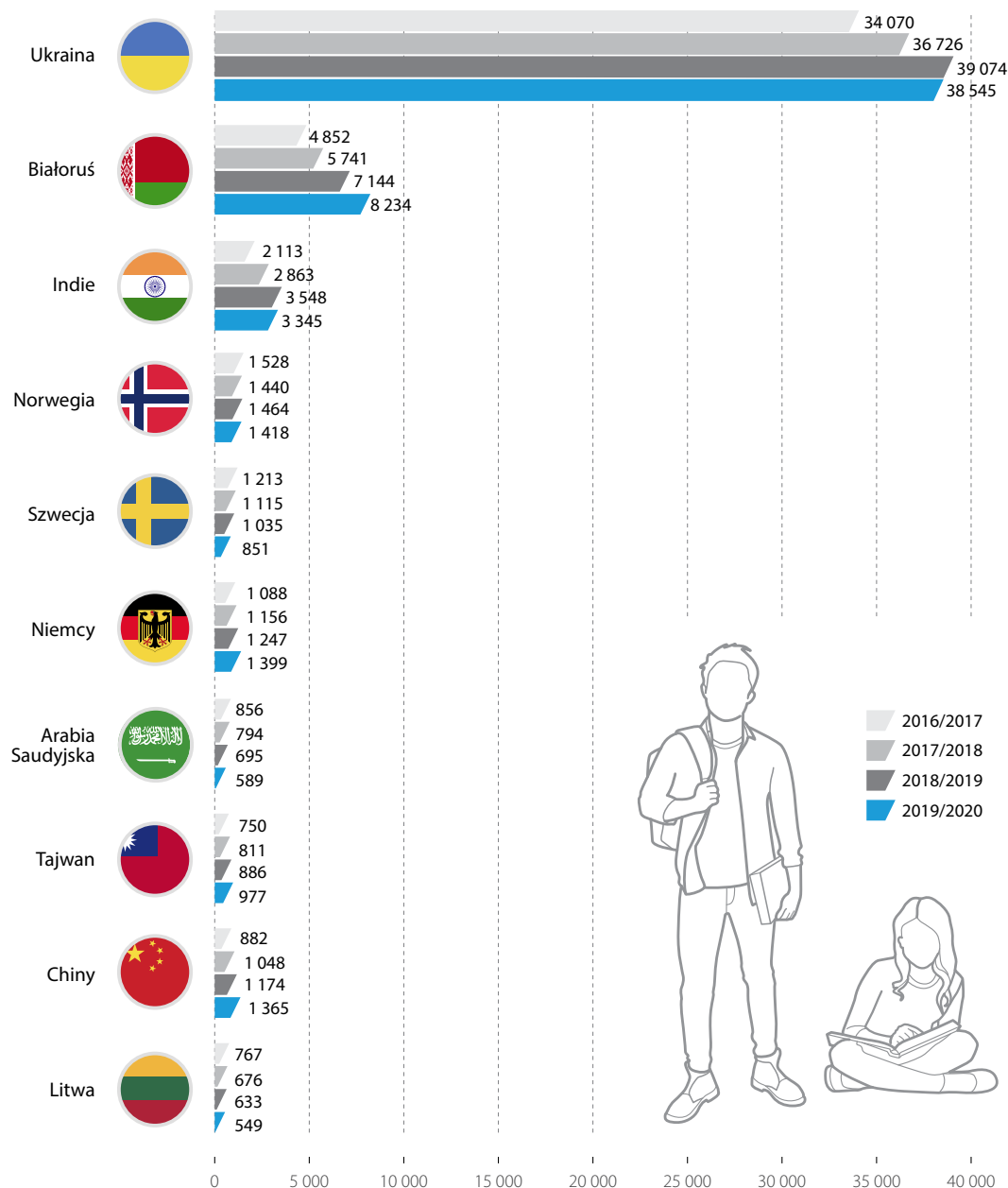
W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 na wszystkich polskich uczelniach studiowało odpowiednio 60,8 tys. osób, 67,2 tys. osób, 74,4 tys. osób, 77,3 tys. osób⁹, co oznaczało wzrost o 27,1% w powyższym okresie.

Wzrost liczby studentów cudzoziemców na polskich uczelniach

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. najczęściej studentów cudzoziemców kształcących się na polskich uczelniach pochodziło z Ukrainy (38,5 tys. osób), Białorusi (8,2 tys. osób), Indii (3,3 tys. osób), Norwegii, Chin, Niemiec (odpowiednio po 1,4 tys. osób).

Infografika nr 2

Studentzi cudzoziemcy w uczelniach publicznych i niepublicznych wg krajów urodzenia/pochodzenia (najliczniej reprezentowane kraje)

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

⁹ Dane pochodzą z bazy POL-on, obejmuje studentów cudzoziemców, którzy mogą studiować na kilku uczelniach.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Popularne kierunki studiów

Studenci cudzoziemcy najczęściej w roku akademickim 2019/2020 wybierali takie kierunki kształcenia na uczelniach publicznych, jak: kierunek lekarski (7,4 tys. osób) zarządzanie (2,1 tys. osób), informatyka (1,7 tys. osób), stosunki międzynarodowe (1,2 tys. osób) czy kierunek lekarsko-dentystyczny 1,1 tys. osób. [str. 33–34]

Stopień umiędzynarodowienia uczelni w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego

W latach 2016–2018 odsetek cudzoziemców przyjętych na studia w Polsce wynosił średnio 3,7%, a w państwach OECD – 8,9%¹⁰. Zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 odsetek studentów cudzoziemców na polskich uczelniach w 2020 r. miał wynieść 5%. Wskaźnik ten udało się zrealizować już w 2019 r., gdy osiągnął on poziom 6,4%. Z danych Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on wynika, że w roku akademickim 2019/2020 liczba studentów cudzoziemców kształcących się w szkołach wyższych publicznych i niepublicznych wynosiła 77,3 tys. osób, tj. o 27,1% więcej niż w roku 2016/2017 (60,8 tys. osób). [str. 21–22]

Wysokie ryzyko nieosiągnięcia zakładanego stopnia umiędzynarodowienia

W „Wieloletnim planie współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego”¹¹ zaplanowano cel – zwiększenie stopnia umiędzynarodowienia polskiej nauki i szkolnictwa wyższego, którego miernik docelowy w 2021 r. powinien wynieść 100 tys. studentów cudzoziemców. W ocenie NIK istnieje wysokie ryzyko nieosiągnięcia przyjętego w „Wieloletnim planie współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego” poziomu 100 tys. studentów cudzoziemców na polskich uczelniach w 2021 r. Świadczy o tym fakt, że w latach akademickich 2016/2017–2019/2020 liczba studentów cudzoziemców wzrosła jedynie o 16,3 tys. osób, przy czym w latach 2019–2020 liczba tych studentów zwiększyła się zaledwie o 2,9 tys. osób. Niekorzystny wpływ na wartość miernika może mieć również ogłoszony na terenie Polski stan epidemii oraz związane z nim ograniczenia m.in. w przemieszczaniu się studentów z zagranicy. [str. 21]

Diagnoza obszaru przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego realizując politykę związaną z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach, przeprowadzał diagnozy obszaru związanego z umiędzynarodowieniem szkolnictwa wyższego, w tym kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach. Z analiz wynikała m.in. konieczność powołania instytucji realizującej całościowo długofalową politykę państwa w zakresie wsparcia uczelni w umiędzynarodowieniu ich oferty edukacyjnej oraz promocji polskiego szkolnictwa za granicą. W następstwie przeprowadzonych analiz Minister zapewnił warunki prawne i organizacyjne do kształcenia cudzoziemców i umiędzynarodowienia polskich uczelni, w szczególności poprzez zainicjowanie prac legislacyjnych, których efektem było utworzenie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej od 1 października 2017 r. oraz wprowadzenia od 1 stycznia 2017 r. w algorytmie podziału dotacji podstawowej dla uczelni tzw. „składnika umiędzynarodowienia” premiującego uczelnie, w których kształcą się cudzoziemcy w pełnym cyklu studiów. [str. 18–19]

¹⁰ <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm#indicator-chart> [dostęp: 05.11.2020].

¹¹ Dokument z 2018 r. (brak daty dziennej).

Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej (utworzona z dniem 1 października 2017 r. w miejsce Biura Uznawalności i Wymiany Międzynarodowej), planując wsparcie zadań związanych z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach, dysponowała aktualną diagnozą potrzeb w tym zakresie. W ramach zadań przygotowawczych do powstania NAWA przeprowadzono konsultacje środowiskowe dotyczące proponowanej oferty w zakresie kształcenia cudzoziemców w Polsce. Rada NAWA przyjęła koncepcję programów NAWA, opisującą planowane do realizacji przez Agencję programy na lata 2018–2020. W okresie listopad 2018 r.–grudzień 2019 r. NAWA zorganizowała cztery spotkania konsultacyjne dotyczące programów ukierunkowanych na kształcenie cudzoziemców. W spotkaniach konsultacyjnych udział brali przedstawiciele MNiSW, MSZ, a także przedstawiciele polskich uczelni. W 2020 r. Agencji nie udało się zorganizować żadnego spotkania konsultacyjnego z powodu wprowadzenia stanu epidemii na terenie Polski, a także ograniczeń z tego wynikających. [str. 19–20]

Działania NAWA

W Ministerstwie Spraw Zagranicznych przeprowadzono analizę dotychczasowych warunków realizacji programów stypendialnych finansowanych ze środków rezerwy celowej w części 83 budżetu państwa przeznaczonych na współpracę rozwojową i zaproponowano zmiany, których podstawowym celem było poszerzenie oferty stypendialnej, co zostało wdrożone od 2018 r. przez NAWA. Minister przy planowaniu działań uwzględniał potrzebę uzyskania wizy polskiej (krajowej) przez stypendystów cudzoziemców. Dodatkowo, dla ułatwienia uzyskania wizy, studenci z Ukrainy i Białorusi byli zwolnieni z opłaty za przyjęcie i rozpatrzenie wniosku o wydanie wizy krajowej. [str. 28]

Analiza warunków realizacji programów stypendialnych w MSZ

W latach 2017–2020 (do 19 czerwca) Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, pomimo braku odrębnej strategii działań w obszarze kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach, realizował działania powiązane z celami określonymi m.in. w „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020” (z perspektywą do 2030 roku), „Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020”, „Strategii Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021”, „Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2016–2020” oraz „Rządowego Programu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą w latach 2015–2020”. Dokumenty te zakładały stopniowe zwiększanie umiędzynarodowienia polskiej nauki i szkolnictwa wyższego. W latach 2017–2020¹² Minister Spraw Zagranicznych podjął działania mające na celu wspieranie kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach, które były realizowane na podstawie corocznych planów współpracy rozwojowej wynikających z przyjętego przez Radę Ministrów „Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2016–2020”. [str. 21–23]

Dokumenty programowe Rady Ministrów

Agencja uchwaliła dwa dokumenty dotyczące strategii działań Agencji – pn. „Zarys strategii NAWA na lata 2018–2025” oraz „Koncepcję programów NAWA”. W dokumencie pn. „Zarys strategii NAWA na lata 2018–2025” ujęto: misję Agencji – „Wzmocnienie potencjału polskiej nauki i szkolnictwa wyższego poprzez wymianę współpracy międzynarodowej” oraz cztery cele główne realizując w latach 2018–2020 95 działań, m.in.: programy stypendialne dla zagranicznych studentów, upowszechnianie informacji o polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki. [str. 24]

Realizacja celów strategicznych przez NAWA

¹² Do 23 czerwca 2020 r.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Strategia długookresowa NAWA

Pomimo zobowiązania wynikającego z dokumentu NAWA „Strategia długookresowa (do 2025) NAWA – metodologia i źródła danych”, nie opracowano strategii do końca czerwca 2019 r. Na powyższą kwestię zwrócił uwagę Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wskazując że Rada Agencji we współpracy z dyrektorem NAWA powinna przedłożyć dokument prezentujący długofalową strategię na rzecz wsparcia mobilności akademickiej. [str. 24]

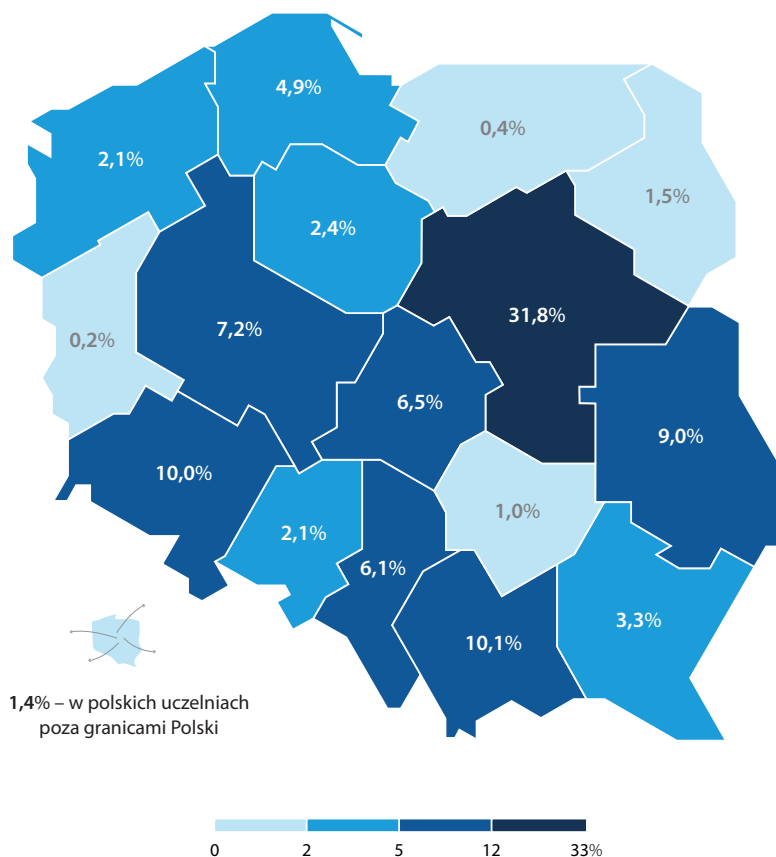
Wzrost liczby studentów zagranicznych według województw

W roku akademickim 2019/2020 na terenie 15 województw nastąpił wzrost liczby studentów cudzoziemców w stosunku do roku akademickiego 2016/2017, a w przypadku województwa podkarpackiego odnotowano spadek (o 7%) liczby studiujących cudzoziemców. Największy wzrost liczby cudzoziemców odnotowano natomiast w uczelniach funkcjonujących na terenie województwa łódzkiego (o 89,7%), województwa kujawsko-pomorskiego (o 61,8%) oraz wielkopolskiego (o 50%). [str. 35]

W roku akademickim 2019/2020 najwięcej cudzoziemców studiowało na polskich uczelniach mających siedzibę na terenie województwa mazowieckiego 24 533 osoby (31,8% wszystkich cudzoziemców studiujących w Polsce w tym roku akademickim), a najmniej cudzoziemców (126 osoby, tj. 0,2%) studiowało na uczelniach zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego. [str. 34]

Infografika nr 3

Wskaźnik procentowy cudzoziemców studiujących w roku akademickim 2019/2020 na polskich uczelniach mających siedzibę w poszczególnych województwach

Źródło: opracowanie NIK na podstawie wyników kontroli.

W ramach programów skierowanych do studentów cudzoziemców, NAWA w latach 2018–2019 sfinansowała stypendia dla odpowiednio 3121 i 3353 osób. Wydatki NAWA na programy stypendialne dedykowane studentom cudzoziemcom wyniosły w latach 2017–2019 łącznie 101 288,2 tys. zł.

[str. 36–38]

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydatkował łącznie 117 674,7 tys. zł, w tym m.in. na dotacje celowe dla NAWA (101 168,2 tys. zł)¹³ oraz cztery programy pomocowe dla studentów cudzoziemców (15 285,2 tys. zł).

Minister zlecał w badanym okresie dwóm uczelniom publicznym realizację programów/projektów pomocowych adresowanych do cudzoziemców. Uniwersytet Warszawski prowadził w latach 2017–2020 trzy programy/projekty tj.: „Program Stypendialny im. Konstantego Kalinowskiego I i II”, „Projekt pomocowy dla młodych naukowców z państw powstałych po rozpadzie b. Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, którzy nie mają uprawnień do stypendiów w ramach współpracy z Polonią” oraz „Specjalistyczne Studia Wschodnie Uniwersytetu Warszawskiego”. Natomiast Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego¹⁴ w latach 2017–2019 realizował na zlecenie Ministra zadanie polegające na organizacji studiów anglojęzycznych dla studentów mniejszości religijnych i etnicznych, pochodzących z terenów objętych dyskryminacją oraz przemocą, w szczególności z państw Afryki.

[str. 45–46]

W latach 2017–2019 Minister Spraw Zagranicznych na stypendia dla cudzoziemców wydatkował środki w łącznej wysokości 2867,4 tys. zł, w tym: 2222,7 tys. zł¹⁵ na kształcenie obywateli Ukrainy w Kolegium Europejskim w Natolinie¹⁶. Ponadto w 2019 r. sfinansowano, w związku z polskim przewodnictwem w 2019 r. w Procesie Berlińskim ze środków rezerwy celowej przeznaczonej na polskie przewodnictwo w pracach tego szczytu, stypendia w Kolegium Europejskim w Natolinie dla sześciu przedstawicieli (studentów) z państw Bałkanów Zachodnich w wysokości 644,7 tys. zł.

[str. 46]

Minister Spraw Zagranicznych realizował program stypendialny powołany w ramach działań Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego¹⁷ *Visegrad Scholarship Program*. W badanym okresie ze środków IVF przyznawano stypendia dla studentów i osób, które ukończyły studia magisterskie, podejmowały studia II stopnia, studia podyplomowe lub część studiów doktoranckich. W latach 2017–2019 beneficjentami tego programu było 119 stypendystów oraz 29 polskich uczelni. W ramach ww. inicjatywy stypendialnej *Visegrad Scholarship Program*, z opłacanej co roku składki¹⁸ MSZ do budżetu IVF wydatkowano w latach 2017–2019 989 tys. EUR,

Liczba cudzoziemców objętych stypendiami NAWA

Wydatki Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na programy kierowane do cudzoziemców

Wydatki Ministra Spraw Zagranicznych na stypendia

¹³ Na trzy programy stypendialne dedykowane studentom cudzoziemcom podejmującym kształcenie na polskich uczelniach – Program dla Polonii im. gen. Władysława Andersa, Program im. Ignacego Łukasiewicza, a także Program im. Stefana Banacha.

¹⁴ Dalej: UKSW.

¹⁵ W 2017 r. – 706,8 tys. zł, w 2018 r. 767,1 tys. zł oraz w 2019 r. – 748,8 tys. zł.

¹⁶ Od roku akademickiego 2010/2011 do roku 2019/2020 finansowaniem objęto 50 studentów.

¹⁷ Dalej „IVF” – *International Visegrad Fund*.

¹⁸ MSZ opłaca co roku składkę do budżetu IVF w wysokości 2 mln euro (każde z czterech państw członkowskich uiszcza składkę w takiej samej wysokości – roczny budżet IVF wynosi 8 mln euro).

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

w tym 600,5 tys. EUR¹⁹ na stypendia i granty podrózne dla 119 osób²⁰ i 388,5 tys. EUR²¹ dla 29 polskich uczelni wyższych i innych instytucji²² przyjmujących obcokrajowców w ramach programu stypendialnego IVF. [str. 46–47]

Niewykorzystanie środków z rezerwy celowej

W 2017 r. zaplanowane środki z rezerwy celowej, przeznaczone na dofinansowanie Programu stypendialnego im. I. Łukasiewicza oraz Programu stypendialnego im. S. Banacha, realizowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie zostały wykorzystane w całości. Z uruchomionej na ten cel rezerwy w kwocie 5181 tys. zł wydatkowano 1510,7 tys. zł (tj. 29,2%). Przyczyną tego była m.in. zmiana podmiotu realizującego programy (z BUWiWM na NAWA) oraz sposobu ich finansowania. [str. 59]

Prowadzenie kształcenia w języku angielskim

Kontrolowane uczelnie w większości (16 z 18) oprócz kształcenia w języku polskim prowadziły również kształcenie w języku angielskim. W pozostałych uczelniach publicznych, które wzięły udział w przeprowadzonym przez NIK badaniu kwestionariuszowym (107 uczelni), ponad połowa z nich (52,3%) nie prowadzi studiów w języku obcym. [str. 33]

Podjęto działania w zakresie rozpoznania potrzeb kształcenia cudzoziemców

Uczelnie dokonywały analiz potrzeb kształcenia cudzoziemców. Rozpoznanie ich zasadniczo prowadzone było pod względem zainteresowania oferowanymi kierunkami i programami studiów, w tym w językach obcych, biorąc pod uwagę również zasoby kadrowe i infrastrukturę badawczą, uwarunkowania lokalowe. Jednak w pięciu skontrolowanych uczelniach analizy nie były udokumentowane. Jednostki dokonując analiz zwróciły również uwagę na słabe strony ich działań związanych z kształceniem cudzoziemców. [str. 31–32]

Skontrolowane uczelnie, poza jednym przypadkiem²³, przyjęły strategię uczelni zgodnie z nałożonym na nie obowiązkiem ustawowym, określonym w art. 28 ust. 1 pkt 3 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce. [str. 25]

Brak mierników monitorowania stopnia realizacji celów

W skontrolowanych dokumentach odnoszących się do realizacji strategii lub w samych strategiach w zakresie kształcenia cudzoziemców, w przypadku pięciu uczelni²⁴ nie określono mierników i wskaźników monitorowania stopnia realizacji celów i wykonania poszczególnych zadań. W przypadku jednej uczelni²⁵ ograniczono się do wykazania miernika tylko w stosunku do jednego działania. [str. 27]

¹⁹ W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 134,4 tys. euro, 227 tys. euro i 239,1 tys. euro.

²⁰ W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 32, 44 i 43 studentów obcokrajowców.

²¹ W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 87 tys. euro, 147 tys. euro i 154,5 tys. euro.

²² W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 14, 18 i 17 podmiotów (nie sumują się do 29, bo nazwy niektórych z nich powtarzały się w poszczególnych latach).

²³ Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

²⁴ Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Opolski, Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu.

²⁵ Uniwersytet Wrocławski.

Liczba cudzoziemców studiujących w skontrolowanych uczelniach od roku akademickiego 2016/2017 do 2019/2020 wzrosła o 11,8% przy jednoczesnym wzroście wskaźnika umiędzynarodowienia uczelni. [str. 28, 67]

Wskaźniki umiędzynarodowienia skontrolowanych uczelni wzrastają

Senaty 18 skontrolowanych uczelni, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, określiły warunki i tryb rekrutacji na studia, w tym obowiązujące cudzoziemców. Jednak w czterech z 18 skontrolowanych uczelni stwierdzono naruszenie zasad podczas przyjmowania cudzoziemców na studia. Naruszenia polegały przede wszystkim na nieegzekwowaniu od cudzoziemców przyjmowanych na studia wszystkich niezbędnych dokumentów wymaganych podczas procesu rekrutacyjnego. W 17 uczelniach objętych kontrolą w prawidłowy sposób wydawano decyzje dotyczące podejmowania i odbywania przez cudzoziemców m.in. studiów. W przypadku jednej uczelni stwierdzono, że sześć decyzji zawierało uchybienia formalne. W czterech z 18 skontrolowanych uczelni w procesie rekrutacji cudzoziemców na studia w nieprawidłowy sposób potwierdzano znajomość języka, w jakim studenci mieli odbywać zajęcia podczas kształcenia. Jedna uczelnia dopuściła do uzyskania dyplomu ukończenia studiów I stopnia cudzoziemca, który nie otrzymał wymaganej liczby punktów ECTS²⁶. [str. 38–41]

W co piątej uczelni nie przestrzegano wszystkich zasad rekrutacji na studia

Wszystkie skontrolowane uczelnie uzyskały pozytywne oceny programowe wydane przez Polską Komisję Akredytacyjną²⁷. W kontrolowanym okresie Komisja wydała oceny wobec łącznie 143 kierunków studiów, w odniesieniu do kryterium dotyczącego umiędzynarodowienia kierunku studiów. W przypadku trzech uczelni PKA sformułowała zalecenia odnoszące się do kryterium umiędzynarodowienia.

Oceny programowe Polskiej Komisji Akredytacyjnej

W 17 spośród 18 skontrolowanych uczelni funkcjonowały wewnętrzne systemy zapewnienia i doskonalenia jakości systemu kształcenia. Wszystkie skontrolowane uczelnie monitorowały losy absolwentów. Jednak 11 uczelni nie monitorowało w odrębny sposób późniejszych karier zawodowych cudzoziemców. [str. 42–44]

Wszystkie skontrolowane w badanym okresie uczelnie realizowały projekty/przedsięwzięcia związane z kształceniem cudzoziemców, w tym w ramach programów finansowanych lub dofinansowanych przez NAWA, za wyjątkiem Politechniki Rzeszowskiej. Najwięcej projektów realizowała Politechnika Warszawska, tj. 106 (w tym projekty/przedsięwzięcia cykliczne), Uniwersytet Warszawski – 85, Uniwersytet Jagielloński – 62 projekty oraz Uniwersytet Rzeszowski – 29 projektów. Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła nieprawidłowości w wydatkowaniu środków przeznaczonych na realizację powyższych projektów. [str. 49]

Finansowanie kształcenia cudzoziemców przez skontrolowane uczelnie

Wszystkie skontrolowane uczelnie uregulowały zasady pobierania opłat za świadczone usługi edukacyjne oraz zasady zwalniania cudzoziemców z opłat. [str. 51–52]

²⁶ Punkty ECTS stanowią miarę średniego nakładu pracy studenta niezbędnego do uzyskania efektów uczenia się. Punkt ECTS odpowiada 25–30 godzinom pracy studenta.

²⁷ Dalej: PKA.

W przypadku trzech uczelni stwierdzono jednostkowe nieprawidłowości polegające na niewłaściwym pobieraniu lub ewidencjonowaniu opłat za studia wnoszonych od studentów cudzoziemców oraz naruszenia zasad zwalniania ich z opłat. Wszystkie skontrolowane uczelnie prawidłowo uregulowały zasady przyznawania studentom zagranicznym stypendiów. W przypadku jednej uczelni stwierdzono nieprawidłowości polegające na nieterminowej wypłacie przyznanych studentom środków pomocy materialnej. [str. 52–53]

Współpraca
kontrolowanych
podmiotów
na rzecz kształcenia
cudzoziemców

Kontrolowane podmioty podejmowały działania na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców. Stwierdzono nieprawidłowości dotyczące nieinformowania właściwych organów państwa w zakresie spraw dotyczących kształcenia cudzoziemców w Polsce (jedna uczelnia) oraz nieterminowe przekazanie danych dotyczące cudzoziemców (trzy uczelnie). [str. 60]

Powołanie Zespołu
do działań związanych
m.in. z przepływem
informacji
dot. COVID-19

W związku z ogłoszeniem na terenie Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, analizowano i koordynowano działania związane z przepływem informacji dotyczących COVID-19 w systemie szkolnictwa wyższego i nauki w ramach prac powołanego w dniu 2 marca 2020 r. przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Zespołu. Od 12 marca 2020 r. umożliwiono realizację zajęć na uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość²⁸. W szkolnictwie wyższym ze względu na zagrożenie zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 rektorzy uczelni zostali zobligowani do podjęcia działań mających na celu wdrożenie na terenie uczelni procedur związanych z jego minimalizacją²⁹.

²⁸ M.in. na podstawie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. poz. 405, ze zm.).

²⁹ <https://www.gov.pl/web/nauka/stopniowe-znoszenie-ograniczen-w-dzialalnosci-uczelni-i-instytutow-pan> [dostęp: 05.11.2020].

4. WNIOSKI

W związku z powyższymi ustaleniami, Najwyższa Izba Kontroli wnioskuję do Ministra Edukacji i Nauki³⁰, Ministra Spraw Zagranicznych oraz Dyrektora Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej o zrewidowanie planów i zintensyfikowanie działań na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach.

Powyższy wniosek jest uzasadniony wysokim ryzykiem nieosiągnięcia poziomu 100 tys. studentów cudzoziemców na polskich uczelniach w 2021 r. przyjętym w „Wieloletnim planie współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego”, w sytuacji gdy przyrost studentów cudzoziemców w latach 2019–2020 wyniósł zaledwie 2,9 tys. osób.

Minister Edukacji i Nauki
Minister Spraw
Zagranicznych
Narodowa Agencja
Wymiany Akademickiej

³⁰ Od dnia 19 października 2020 r. działem szkolnictwo wyższe i nauka kieruje Minister Edukacji i Nauki.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Planowanie kształcenia cudzoziemców

W latach 2017–2020 (do 31 lipca) kontrolowane podmioty: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz uczelnie prawidłowo planowały kształcenie cudzoziemców.

5.1.1. Zmiany instytucjonalne w obszarze umiędzynarodowienia uczelni

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego jest naczelnym organem administracji rządowej odpowiedzialnym za realizację polityki związanej z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach, w ramach działu administracji rządowej Szkolnictwo wyższe i nauka. Minister ten planował proces zmian w obszarze umiędzynarodowienia polskich uczelni, w tym kształcenia cudzoziemców.

Diagnoza obszaru umiędzynarodowienia

W 2016 r. przygotowano m.in. zmianę algorytmu podziału dotacji podstawowej promującej uczelnie, które będą potrafiły zachęcić cudzoziemców do studiowania w pełnym cyklu kształcenia³¹.

W 2017 r. w algorytmie podziału dotacji podstawowej określonej w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 marca 2015 r. w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych³² wprowadzono zmiany w sposobie finansowania szkolnictwa wyższego, kładące większy nacisk na wzmocnienie procesów umiędzynarodowienia polskich uczelni, w tym zamianę składnika wymiany międzynarodowej na tzw. „składnik umiędzynarodowienia”³³ wyliczany na podstawie wzoru określonego w ww. rozporządzeniu. Uzależniony jest on m.in. od liczby studentów cudzoziemców na uczelni, jak również liczby studentów pobierających stypendia przyznawane przez NAWA, liczby studentów i doktorantów z zagranicznych uczelni.

Przygotowano również projekt ustawy o NAWA. W uzasadnieniu do ww. projektu ustawy Minister wskazał m.in. na:

- brak instytucji, która realizowałaby całościowo długofalową politykę państwa w zakresie wsparcia indywidualnej mobilności akademickiej ukierunkowanej na wzrost potencjału dydaktycznego i naukowego, a także wspierałaby rozwój uczelni w umiędzynarodowieniu ich oferty edukacyjnej oraz promowała polskie szkolnictwo wyższe za granicą;
- niedostatek długofalowego planowania, przez co działania w zakresie kształcenia cudzoziemców były podejmowane niezależnie przez poszczególne podmioty;
- brak realizacji działań istotnych dla umiędzynarodawiania uczelni lub fragmentaryczną realizację tych działań przez nieliczne uczelnie i instytucje poprzez m.in. internetowe systemy rekrutacji adresowane do obcokrajowców, utrzymywanie więzi z absolwentami cudzoziemcami, prowadzenie spójnej polityki stypendialnej;

³¹ <https://legislacja.gov.pl/projekt/12290652/katalog/12383180#12383180> [dostęp: 05.11.2020].

³² Dz. U. z 2017 r. poz. 2163. Rozporządzenie uchylono z dniem 1 października 2018 r.

³³ Celem zmiany było wprowadzenie zachęty dla uczelni akademickich do promocji na arenie międzynarodowej a także do wprowadzenia nowych obcojęzycznych programów kształcenia.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- brak bazy informacyjnej na temat oferty stypendialnej, zarówno dla studentów wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających;
- braki w efektywnym zarządzaniu informacją o absolwentach studiów ufundowanych przez stronę polską.

W uzasadnieniu do ustawy o NAWA przeanalizowano również sytuację Polski w porównaniu z innymi państwami OECD. Z porównania tego wynika, że w Polsce poziom umiędzynarodowienia nauki i szkolnictwa wyższego jest dalece niewystarczający, zarówno w ujęciu ilościowym jak i jakościowym. Uwidacznia się to przede wszystkim w jednym z najniższych wśród państw OECD poziomie umiędzynarodowienia (mierzonym udziałem studentów z zagranicy w ogólnej populacji studentów). W roku akademickim 2015/2016 wskaźnik ten osiągnął wartość 4,07% przy średniej OECD na poziomie powyżej 8%.

Niezadawalający poziom umiędzynarodowienia

Na podstawie ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej utworzono NAWA, państwową osobę prawną, w miejsce zlikwidowanej państwowej jednostki budżetowej BUWiWM, wcześniej (do 30 września 2017 r.) odpowiedzialnej za działania związane z kształceniem cudzoziemców w Polsce³⁴. Umożliwiło to rozszerzenie zadań nowo powstałej jednostki o działania mające na celu realizację długofalowej polityki państwa w zakresie umiędzynarodawiania szkolnictwa wyższego, m.in.: inicjowania programów dotyczących mobilności studentów, w tym studenckich programów stypendialnych i programów wsparcia dla uczelni oraz innych podmiotów działających w obszarze umiędzynarodowienia nauki i szkolnictwa wyższego³⁵.

Powołanie NAWA

Infografika nr 4

Zmiana organizacyjna dotycząca kształcenia cudzoziemców

Źródło: opracowanie NIK na podstawie wyników kontroli.

³⁴ Na podstawie § 2 ust. 1 pkt 1 Statutu BUWiWM.

³⁵ http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/A6B20B9E785169EFC1258126002F8256/%24File/15_50.pdf, uzasadnienie do ustawy o NAWA [dostęp: 05.11.2020].

Diagnoza potrzeb w zakresie kształcenia cudzoziemców

NAWA, planując wsparcie zadań związanych z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach, dysponowała aktualną diagnozą potrzeb w tym zakresie. Uchwałą nr 4/2017 z dnia 14 listopada 2017 r. Rada NAWA przyjęła koncepcję programów NAWA, opisującą planowane do realizacji przez Agencję programy na lata 2018–2020. Opracowanie koncepcji poprzedzono spotkaniami konsultacyjnymi, podczas których omawiano rolę i zadania stawiane przed NAWA, treści planowanych do realizacji programów, sposób finansowania, jak również procedury rozpatrywania wniosków beneficjentów oraz współpracy międzyinstytucjonalnej. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele środowiska naukowego i akademickiego, przedstawiciele MNiSW, a także przedstawiciele takich instytucji jak Narodowe Centrum Badań i Rozwoju³⁶, Fundacji na rzecz Nauki Polskiej czy Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych Unii Europejskiej.

Narzędziem, za pomocą którego w NAWA diagnozowano potrzeby kształcenia cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach, były m.in. opinie Zespołu ds. Programów dla Studentów, dotyczące realizowanego w roku akademickim 2018/2019 Programu dla Polonii i Programu im. I. Łukasiewicza. Swoje opinie dotyczące potrzeb cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach wyrażały również uczelnie przyjmujące stypendystów Agencji. W wyniku konsultacji z uczelniami wprowadzono zmiany w harmonogramach realizowanych programów, dostosowując je do warunków organizacyjnych funkcjonowania uczelni.

Planowana oferta programowa NAWA była poddana dyskusjom podczas spotkań konsultacyjnych z interesariuszami i odbiorcami poszczególnych form wsparcia. Celem organizowanych spotkań było pozyskanie opinii i pomysłów nt. realizowanych przez NAWA programów oraz ich dopasowania do potrzeb beneficjentów. W okresie listopad 2018 r. – grudzień 2019 r. NAWA zorganizowała cztery spotkania konsultacyjne dotyczące programów ukierunkowanych na kształcenie cudzoziemców. W spotkaniach konsultacyjnych udział brali przedstawiciele MNiSW, MSZ, a także przedstawiciele polskich uczelni. W 2020 r. Agencji nie udało się zorganizować żadnego spotkania konsultacyjnego z powodu wprowadzenia stanu epidemii na terenie Polski, a także ograniczeń z tego wynikających.

W diagnozowaniu potrzeb dotyczących kształcenia cudzoziemców Agencja wykorzystuje również wyniki ewaluacji poszczególnych programów, a w ramach przeprowadzanych ewaluacji, wyniki badań kwestionariuszowych przeprowadzonych wśród beneficjentów (zarówno instytucji systemu szkolnictwa wyższego, jak i uczestników).

Współpraca rozwojowa, obejmująca m.in. działania mające na celu pomoc państwom rozwijającym się lub ich społeczeństwom w podnoszeniu poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności, jest jedną ze spraw działu administracji rządowej – sprawy zagraniczne, którym kieruje Minister Spraw Zagranicznych. Minister Spraw Zagranicznych pełni w zakresie kształcenia cudzoziemców rolę wspierającą, udzielając w ramach swoich kompetencji, wsparcia dla działań promujących polską

³⁶ Dalej: NCBiR.

naukę i edukację realizowanych w ramach innych działów administracji rządowej. Ponadto w ramach wielostronnej lub dwustronnej współpracy rozwojowej, MSZ udzielało wsparcia cudzoziemcom w formie stypendiów.

5.1.2. Umiejdzynarodowienie szkolnictwa wyższego w dokumentach strategicznych

W latach 2017–2020 (do 19 czerwca) działania państwa w obszarze kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach wpisywały się w realizację celów określonych w następujących dokumentach strategicznych i programowych:

Dokumenty strategiczne

- „Wieloletni plan współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego”,
- „Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020” (z perspektywą do 2030 roku),
- „Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020”,
- „Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021”,
- „Wieloletni program współpracy rozwojowej na lata 2016–2020”,
- „Rządowy Program Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą w latach 2015–2020”.

W powyższych dokumentach określono następujące cele m.in.:

1. Umiejdzynarodowienie i otwarcie polskich szkół wyższych na innowacje m.in. poprzez utworzenie nowego podmiotu w tym zakresie;
2. Wzrost mobilności (również międzynarodowej) kadry naukowej i studentów, co ma wpłynąć pozytywnie na jakość kształcenia oraz ma zwiększyć, poprzez wymianę międzynarodową, zakres doświadczeń zdobywanych w czasie studiów;
3. Budowanie aktywnej polityki stypendialnej i trwałych relacji z absolwentami z zagranicy (wzmocnienie międzynarodowego wizerunku Polski).

Dokumenty te zakładały stopniowe zwiększanie umiejdzynarodowienia polskiej nauki i szkolnictwa wyższego. W „Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020” założono, że w roku 2020 odsetek studentów cudzoziemców na polskich uczelniach wyniesie 5%. Wskaźnik ten już w 2019 r. wyniósł 6,4%. Natomiast w „Wieloletnim planie współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego” w ramach priorytetu dotyczącego autorytetu międzynarodowego wskazano dwa cele strategiczne wraz z miernikami:

- 1) zwiększenie stopnia umiejdzynarodowienia polskiej nauki i szkolnictwa wyższego (miernik: 100 tysięcy studentów zagranicznych kształcących się w Polsce w 2021 r.);

Cel ma zostać osiągnięty poprzez realizację programów stypendialnych polskiego rządu, wymianę stypendialną w ramach programów wielostronnych, realizację programów wsparcia procesu umiejdzynarodowienia pol-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

skich uczelni i jednostek naukowych oraz wspieranie procesu uznawania wykształcenia uzyskanego za granicą w celu podjęcia studiów lub zatrudnienia w polskich uczelniach lub jednostkach naukowych.

2) promocja Polski jako kraju o atrakcyjnych możliwościach edukacyjnych i naukowych (miernik: wzrost o 10% liczby obcokrajowców studiujących w Polsce na pełnym cyklu kształcenia w porównaniu do roku poprzedniego).

Cel ma zostać osiągnięty poprzez realizację programów średnio- i długookresowych przyjazdów doktorantów i naukowców z zagranicy do polskich uczelni i instytutów naukowych (m.in. programy: im. S. Banacha, im. I. Łukasiewicza, Polonia im. W. Andersa).

Budżet zadaniowy MNiSW

W latach 2017–2018 zagadnienia dotyczące kształcenia studentów zagranicznych uwzględniono w planach finansowych w układzie zadaniowym dla części 38 – Szkolnictwo wyższe. W rezultacie realizacji zadań związanych z kształceniem cudzoziemców, zgodnie z RB-BZ1 Roczne sprawozdanie z wykonania wydatków z budżetu państwa i budżetu środków europejskim w układzie zadaniowym, w zadaniu 3.2. „Szkolnictwo wyższe”:

a) podzadanie 3.2.2. „Kształcenie w szkolnictwie wyższym”, dla którego celem jest podniesienie poziomu jakości kształcenia, osiągnięto w 2017 r. założoną wartość mierników, w tym m.in. dla miernika o nazwie „odsetek studentów cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach (%)”, tj. wartość zaplanowana miernika wyniosła 4,1% a zrealizowana 4,9%; w 2018 r. – odpowiednio 6,0% (plan) i 5,6% (wykonanie) z powodu mniejszego zainteresowania studiowaniem na polskich uczelniach wśród cudzoziemców.

W ramach ww. podzadania realizowano działanie 3.2.2.5. „Wsparcie nauczania języka polskiego i promocji kultury polskiej dla cudzoziemców w polskich i zagranicznych ośrodkach akademickich”, dla którego celem było upowszechnianie znajomości języka i kultury polskiej. Wartość miernika „liczba osób przystępujących do egzaminu znajomości języka polskiego jako obcego” zaplanowana na 2017 r. w wysokości 2000 osób, została wykonana na poziomie 2803. W 2018 r. dokonano zmiany miernika na „liczbę lektorów języka polskiego skierowanych do zagranicznych ośrodków akademickich” dla której wartość zaplanowano na poziomie 90, a wykonanie wyniosło 85;

b) podzadanie 3.2.3 „Wsparcie procesu studiowania”, dla którego celem było zwiększenie dostępności wykształcenia wyższego. Założoną na 2017 r. wartość miernika „odsetek studentów i doktorantów otrzymujących pomoc materialną z funduszu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów w szkołach wyższych i jednostkach naukowych finansowanych z dotacji MNiSW (%)”, na poziomie 22,1%, wykonano w wartości 21%. W 2018 r. odpowiednio: zaplanowano 22,1%, a wykonano 21,6%.

W ramach ww. podzadania realizowano działanie 3.2.3.5. „Stypendia dla cudzoziemców”, dla którego celem było zwiększenie dostępności do różnych form kształcenia dla cudzoziemców w Polsce. Wartość miernika „liczba cudzoziemców studentów i doktorantów kształcących się w uczel-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

niach nadzorowanych przez MNiSW bez ponoszenia kosztów nauki”, zaplanowaną na 2017 r. w wysokości 8100, wykonano na poziomie 9500 osób.

W 2018 r. zmieniono miernik dla ww. działania na „liczbę cudzoziemców pochodzących z krajów biorców pomocy rozwojowej – studentów i doktorantów kształcących się w uczelniach nadzorowanych przez MNiSW”. Plan wyniósł 65 000, a wykonanie 70 000.

W latach 2019–2020 zagadnienia dotyczące kształcenia studentów zagranicznych uwzględniono w planach finansowych w układzie zadaniowym dla części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka. W rezultacie realizacji zadań związanych z kształceniem cudzoziemców, zgodnie z RB-BZ1 Roczne sprawozdanie z wykonania wydatków z budżetu państwa i budżetu środków europejskim w układzie zadaniowym za 2019 r., w zadaniu 10.1. „Zarządzanie systemem szkolnictwa wyższego i nauki”, w ramach podzadania 10.1.4. „Wsparcie procesu kształcenia” realizowano:

a) działanie 10.1.4.5. „Stypendia dla cudzoziemców”, dla którego celem była promocja Polski jako kraju atrakcyjnych możliwości edukacyjnych i naukowych. Na 2019 r. zaplanowano wartość miernika „liczba programów/projektów pomocowych realizowanych w ramach zadań zleconych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego” w wartości 5, a wykonano 6;

b) działanie 10.1.4.8. „Wsparcie nauczania języka polskiego i promocji kultury polskiej dla cudzoziemców polskich i zagranicznych w ośrodkach akademickich”, dla którego celem była promocja języka polskiego i kultury polskiej.

Na 2019 r. zaplanowano wartość miernika „liczba osób objętych wsparciem stypendialnym ze środków NAWA oraz projektów realizowanych przez instytucje systemu szkolnictwa wyższego i nauki”, w wartości 1010, a wykonano 1071.

W planach działalności Ministra na lata 2017–2020, w ramach realizacji celu: „Zwiększenie stopnia umiędzynarodowienia i promocji polskiej nauki i szkolnictwa wyższego”, przewidziano również działania związane z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach. Jako jeden z mierników stopnia realizacji celu przyjęto „liczbę obcokrajowców studiujących w Polsce w pełnym cyklu kształcenia w porównaniu do roku poprzedniego (w %)”. Założono, że jego wartość wzrośnie o co najmniej: 9% w 2017 r., 10% w latach 2018–2019 i 5% w 2020 r. Ostatecznie w latach 2017–2019 wartość miernika wyniosła odpowiednio: 16,5%, 10% i 7,6%.

W latach 2017–2020³⁷ Minister Spraw Zagranicznych podjął działania mające na celu wspieranie kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach. Działania te były realizowane na podstawie corocznych planów współpracy rozwojowej wynikających z przyjętego przez Radę Ministrów „Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2016–2020”.

Plany działalności
Ministra Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Działania Ministra
Spraw Zagranicznych

³⁷ Do 23 czerwca 2020 r.

Zarys strategii NAWA na lata 2018–2025

5.1.3. Działania NAWA w kierunku przygotowania wieloletniej strategii

W okresie objętym kontrolą Rada NAWA³⁸, przyjęła uchwałą nr 2/2017 z 10 listopada 2017 r dokument pn. „Zarys strategii NAWA na lata 2018–2025”.

W dokumencie tym ujęto: misję Agencji – „Wzmocnienie potencjału polskiej nauki i szkolnictwa wyższego poprzez wymianę współpracy międzynarodowej” – oraz cele główne:

- wzmocnienie doskonałości naukowej;
- umiędzynarodowienie polskich uczelni i instytucji naukowych;
- promocję Polski jako kraju atrakcyjnych możliwości edukacyjnych i naukowych oraz
- promocję języka polskiego i kultury polskiej.

Powyższy dokument nie zawierał mierników pomiaru założonych celów głównych. W dniu 6 listopada 2019 r., Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zwrócił Agencji uwagę, że w 2018 r. Agencja działała w oparciu o niekompletny zarys strategii, a obowiązujący dokument nie zawierał jakościowych elementów służących ocenie rezultatów realizowanych zadań. Dodatkowo zauważył, że w kolejnym roku działalności (2019 r.) Rada Agencji we współpracy z dyrektorem, powinna przedłożyć dokument prezentujący długofalową strategię na rzecz wsparcia mobilności akademickiej.

W odpowiedzi na powyższą ocenę Agencja uznała potrzebę przekształcenia zarysu strategii w długofalową strategię oraz wyposażeniu jej w zestaw wskaźników niezbędnych do pomiaru realizacji celów strategicznych.

Agencja do oceny stopnia wykonania celów strategicznych wykorzystuje mierniki przyjęte w planach finansowych Agencji w układzie zadaniowym oraz w planach działalności przyjętych na lata 2018–2020.

W 2018 r. Agencja realizowała łącznie 28 działań, w 2019 r. – 33 działania, a na 2020 r. przyjęła do realizacji 34 działania. Do działań tych należały m.in.: programy stypendialne dla zagranicznych studentów, dwustronna wymiana osobowa naukowców, współpraca z międzynarodowymi instytucjami oraz upowszechnianie informacji o polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki.

Przygotowanie przez NAWA dokumentów strategicznych

Dyrektor NAWA przygotował roboczy dokument pn. „Strategia długookresowa (do 2025) NAWA – metodologia i źródła danych”. Pomimo zobowiązania wynikającego z tego dokumentu, zgodnie z którym NAWA do końca czerwca 2019 r. miała wypracować wieloletnią strategię działania, dokument ten nie został przygotowany, w ostatecznym kształcie, w planowanym terminie. W latach 2019–2020 (do czasu zakończenia kontroli) Dyrektor NAWA wspólnie z Radą Agencji kilkakrotnie podejmował kwestię wypracowania wieloletniej strategii działań. Wypracowano wstępną diagnozę stanu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce, a także propozycje macierzy wskaźników. Ostateczny dokument nie został jednak wypracowany i przyjęty.

³⁸ Zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, jednym z zadań Rady NAWA jest przygotowywanie i przedstawianie dyrektorowi Agencji propozycji kierunków działania i rozwoju Agencji, w tym w perspektywie wieloletniej.

5.1.4. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia w strategiach uczelni

Skontrolowane uczelnie, poza jednym przypadkiem, przyjęły strategie uczelni zgodnie z nałożonym na nie obowiązkiem ustawowym, określonym w art. 28 ust. 1 pkt 3 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce.

Strategie uczelni

Przykład

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie nie posiadała w okresie objętym kontrolą strategii określającej kierunki działań i rozwoju Uczelni. Rektor podjął działania w celu opracowania projektu strategii, ale poza określeniem w uchwale Senatu misji i wytycznych do wizji Strategii Rozwoju Szkoły Głównej Handlowej na lata 2019–2030 nie skutkowało one opracowaniem i przyjęciem strategii. Opóźnienie prac nad nową strategią wynikało m.in. z prac nad nowelizacją ustawy o szkolnictwie wyższym, konsultacjami wytycznych dla strategii oraz dostosowywania wewnętrznego prawa Uczelni do nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Prace były kontynuowane po ukonstytuowaniu się nowych organów Uczelni i wejściu w życie nowego statutu od października 2019 r. Aktualnie władze uczelni planują przyjęcie strategii na lata 2020–2030 w roku akademickim 2020/2021.

Uczelnie w zatwierdzonych dokumentach strategicznych określiły cele lub działania mające wpływ na kształcenie cudzoziemców, m.in. poprzez założenie umiejdzynarodowienia procesu kształcenia, czy nowej jakości kształcenia. Określono je m.in. jako:

Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia

- zwiększenie udziału obcokrajowców wśród studentów oraz kadry naukowo-dydaktycznej, poprawa kompetencji językowych pracowników, zwiększenie ilości kierunków studiów prowadzonych w języku angielskim;
- dostosowanie programów studiów, w tym kierunków/przedmiotów realizowanych w językach obcych, do potrzeb społeczno-gospodarczych;
- wprowadzenie doktoratów międzynarodowych z obroną w języku angielskim i zagranicznymi recenzjami;
- zwiększenie uczestnictwa w programach współpracy międzynarodowej szkół wyższych (ERASMUS), zwiększenie aktywności zagranicznej studentów;
- zwiększenie udziału obcokrajowców w procesie naukowo-dydaktycznym, również „Visiting Professor”;
- rozwój programów kształcenia prowadzonych wspólnie z uczelniami zagranicznymi „double degree”, w tym przygotowanie i wdrożenie systemu wspólnych dyplomów;

Przykłady

Strategia rozwoju **Uniwersytetu Wrocławskiego** na lata 2013–2020 zakładała współpracę promującą Uniwersytet w międzynarodowej przestrzeni badawczej oraz dążenie do prowadzenia i stałego poszerzania oferty edukacyjnej w języku angielskim. Wspieranie współpracy z podmiotami zagranicznymi było jednym z celów operacyjnych, w ramach którego planowano intensyfikację realizacji międzynarodowych projektów naukowo-badawczych, zapewnienie współfinansowania dla projektów realizowanych z instytucjami zagranicznymi oraz przygotowanie kadry administracyjnej wszystkich szczebli Uczelni

do obsługi studentów i pracowników z zagranicy. Strategia nie przewidywała konkretnych, mierzalnych, osiągalnych, istotnych i określonych w czasie celów odnoszących się do kształcenia cudzoziemców ani ich mierników. Jedynie dla działania, jakim jest szersze otwarcie studiów II stopnia dla studentów zagranicznych, ustalono miernik w postaci wzrostu liczby studentów zagranicznych na studiach II stopnia rok do roku.

Politechnika Krakowska jako jeden z głównych sześciu kierunków działania, wymieniła w strategii „zwiększenie umiędzynarodowienia działalności Uczelni”. W ramach sformułowanych celów, wskazano m.in. następujące zadania związane z umiędzynarodawianiem działań Politechniki Krakowskiej: Cel 1.1. „Wysoka jakość kształcenia” – Zadanie 4 „Rozszerzenie wymiany międzynarodowej, dające wymierne efekty w zakresie kształcenia studentów (...)”. Cel 1.3. „Poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kształcenia oraz systematyczne jej dostosowywanie do rynku pracy” – Zadanie 2 „Przygotowanie oferty kształcenia w języku angielskim w pełnym wymiarze na wszystkich wydziałach” i Zadanie 4 „Rozwijanie współpracy z organizacjami polonijnymi w celu pozyskania kandydatów na studia realizowane w języku polskim oraz języku angielskim”. Cel 5.3 „Rozwój współpracy z zagranicą” – Zadanie 2 „Stworzenie warunków do podejmowania w zwiększonym zakresie studiów i pracy przez obcokrajowców”. W oparciu o strategię, zostały ustalone następujące mierniki i wskaźniki dotyczące umiędzynarodowienia działań: 1) Współczynnik umiędzynarodowienia, czyli liczba cudzoziemców w stosunku do ogólnej liczby studentów kształcących się na studiach I, II i III stopnia oraz w szkole doktorskiej; 2) Liczba zagranicznych absolwentów Politechniki Krakowskiej. 3) Liczba aktywnych umów dotyczących bezpośredniej współpracy Politechniki Krakowskiej z uczelniami/instytucjami zagranicznymi.

Strategia Rozwoju **Politechniki Wrocławskiej** 2016–2020, w której wyznaczono 12 konkretnych, mierzalnych, osiągalnych, istotnych i określonych w czasie celów strategicznych wraz z 56 miernikami stanu ich realizacji. W Strategii jednym z celów strategicznych był cel trzeci: „Umiędzynarodowienie Uczelni”, który zdefiniowany został poprzez sześć mierników, w tym dwa z obszaru kształcenia cudzoziemców, tj.:

- liczba studentów, doktorantów, słuchaczy z zagranicy (miernik dotyczył osób przyjeżdżających z zagranicy, tzn. studentów cudzoziemców na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, słuchaczy studiów podyplomowych oraz uczestników kształcenia specjalistycznego, słuchaczy niebędących uczestnikami studiów podyplomowych z wszczętym przewodem doktorskim, doktorantów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, itp. bez uczestników programu Erasmus); wartość planowana tego miernika w latach 2016–2019 wynosiła odpowiednio: 692, 701, 733 i 756;
- liczba specjalności realizowanych w językach obcych (miernik dotyczył liczby specjalności realizowanych w danym roku akademickim, według stanu na koniec czerwca); wartość planowana tego miernika w poszczególnych latach 2016–2019 wynosiła odpowiednio: 32, 33, 34 i 40.

Na podstawie danych wprowadzanych przez jednostki organizacyjne Uczelni, do opracowanej do tego celu aplikacji SMS-PWR, sporządzano roczne Raporty z realizacji Strategii, w których prezentowany był poziom wykonania uchwalonych celów strategicznych. Wartość zrealizowana mierników z obszaru kształcenia cudzoziemców w latach 2016–2019 wynosiła odpowiednio: dla liczby studentów, doktorantów, słuchaczy z zagranicy: 737, 828, 966 i 1 166, natomiast dla liczby specjalności realizowanych w językach obcych: 30, 32, 30 i 31.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W jednej uczelni (Politechnika Rzeszowska) w strategii uczelni, w „perspektywie rozwoju” jako cel strategiczny określono umiędzynarodowienie działalności uczelni. W ramach celu strategicznego zdefiniowano trzy cele operacyjne, a w ich ramach po dwa działania. Powyższy cel strategiczny obejmujący cele operacyjne i działania nie zawierał celów i działań odnoszących się do kształcenia cudzoziemców na uczelni. Strategia nie zawierała innych celów strategicznych i operacyjnych, a także działań odnoszących się do umiędzynarodowienia i otoczenia międzynarodowego uczelni.

Przyjęte standardy budowy strategii zakładają m.in., że prawidłowo opracowana strategia oraz plany działań realizujących jej cele powinny zostać oparte na aktualnej, rzetelnej diagnozie i oszacowaniu potrzeb oraz możliwości. Powinny także zawierać zaplanowane konkretne, mierzalne, osiągalne, istotne i określone w czasie cele operacyjne oraz odpowiednie do ich osiągnięcia, wzajemnie spójne działania – przy czym powinno się przewidzieć mierniki i ich wartości referencyjne, umożliwiające monitorowanie stanu realizacji zaplanowanych celów.

W skontrolowanych dokumentach odnoszących się do realizacji strategii lub w samych strategiach w zakresie kształcenia cudzoziemców w przypadku pięciu uczelni³⁹ nie określono mierników i wskaźników monitorowania stopnia realizacji celów i wykonania poszczególnych zadań. W przypadku jednej uczelni⁴⁰ ograniczono się do wykazania miernika tylko w stosunku do jednego działania. Przyczyny braku mierników:

Monitorowania stanu realizacji celów

Przykład

Rektor **Politechniki Rzeszowskiej** wyjaśnił, że proces kształcenia nie zakłada oddzielnych zasad kształcenia dla cudzoziemców, zatem grupa ta wpisuje się w cele i działania zawarte w Strategii Uczelni. Politechnika podejmowała szereg działań w celu zapewnienia wysokiej jakości kształcenia potwierdzonej oceną Polskiej Komisji Akredytacyjnej, co przełożyło się również na wybór kierunków studiów na Politechnice przez cudzoziemców.

Na **Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu**. Prorektor ds. dydaktyki wyjaśnił, że liczba studentów na kierunkach anglojęzycznych ustalana była w zależności od przyznanych limitów przyjęć na studia polskojęzyczne określanych przez Ministra Zdrowia i wynikającej z tego możliwości dydaktycznych jednostek klinicznych w zakresie obsługi dodatkowych studentów.

W skontrolowanych uczelniach, od roku akademickiego 2016/2017 do 2019/2020 stopień umiędzynarodowienia uczelni regularnie wzrastał. Jedynie na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie zmalał o 1,1% w roku akademickim 2019/2020 m.in. w stosunku do roku 2018/2019 (z 6,3% do 5,2%). Pomimo wzrostowych tendencji najniższe wskaźniki w roku akademickim 2019/2020 odnotowano na Politechnice Rzeszowskiej (1,2%), na Uniwersytecie Rzeszowskim (1,5%), na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie (2,2%), na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie (3,4%),

Wskaźniki umiędzynarodowienia uczelni wzrastają

³⁹ Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Opolski, Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu.

⁴⁰ Uniwersytet Wrocławski.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

na Politechnice Krakowskiej (3,6%). Najwyższy wskaźnik umiędzynarodowienia uczelni osiągnięto na Uniwersytecie Medycznym w Lublinie (18,2%) oraz na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu (13,2%). Pozostałe uczelnie z wysokimi wskaźnikami to: Szkoła Główna Handlowa (9,7%), Uniwersytet Opolski (9,5%), Politechnika Lubelska (8,9%), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (8,7%). Pozostałe pięć uczelni osiągnęło wskaźnik od 4,1% do 6,8%.

5.1.5. Kształcenie cudzoziemców w kontekście założeń polskiej polityki zagranicznej i współpracy rozwojowej

Diagnoza potrzeb w kontekście priorytetów geograficznych

Działania Ministra Spraw Zagranicznych opierały się na założeniach realizowanej przez Radę Ministrów polityki zagranicznej i prowadzonej współpracy rozwojowej, korygowanej rekomendacjami cyklicznych przeglądów polskiego systemu pomocy rozwojowej prowadzonych przez Komitet Pomocy Rozwojowej OECD. Dodatkową diagnozę potrzeb i możliwości kształcenia cudzoziemców stanowiły wypracowane opinie właściwych departamentów MSZ, placówek dyplomatyczno-konsularnych, rekomendacje wynikające z ewaluacji programów stypendialnych oraz wnioski wpływające z prowadzonej współpracy Ministra Spraw Zagranicznych z przedstawicielami właściwych organów administracji rządowych, uczelni i innych podmiotów. Przykładem może być wypracowana potrzeba zmian dotycząca rozszerzenia zasięgu terytorialnego krajów Partnerstwa Wschodniego, koncentracji listy krajów priorytetowych, poszerzenia oferty stypendialnej oraz zwiększenia stawek stypendiów.

Udział Ministra Spraw Zagranicznych w analizie warunków realizacji programów

W MSZ przeprowadzono analizę dotychczasowych warunków realizacji programów stypendialnych finansowanych ze środków rezerwy celowej w części 83 budżetu państwa przeznaczonych na współpracę rozwojową i zaproponowano zmiany, których celem było rozszerzenie oferty stypendialnej. Zmiany te zostały wdrożone od 2018 r. przez NAWA. Uwzględniono m.in. priorytety geograficzne wynikające z zaleceń przeglądu polskiego systemu pomocy rozwojowej przeprowadzonego przez Komitet Pomocy Rozwojowej OECD w 2016 r.

Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej Rady Ministrów

W przyjętym w dniu 6 października 2015 r. przez Radę Ministrów „Wieloletnim programie współpracy rozwojowej na lata 2016–2020” programy stypendialne dla cudzoziemców uznano za istotne instrumenty polskiej polityki zagranicznej. Ich realizacja została uwzględniona w rocznych „Planach współpracy rozwojowej za lata 2017–2020”, gdzie przewidziano możliwość ich finansowania ze środków rezerwy celowej pod poz. 31 w 83 części budżetu państwa.

Ułatwienia w sprawie wiz

Minister Spraw Zagranicznych uwzględnił potrzebę uzyskania wizy polskiej (krajowej) przez stypendystów poprzez odpowiednie zaplanowanie działań (tj. uwzględnienie czasu niezbędnego do załatwienia formalności wizowych w harmonogramie realizacji działań projektowych i odpowiednie zaplanowanie terminu ogłoszenia wyników rekrutacji w regulaminach programów; informowanie konsulatów bezpośrednio przez NAWA o wynikach rekrutacji stypendystów). Dodatkowo, dla ułatwienia uzyskania wizy, studenci z Ukrainy i Białorusi byli zwolnieni z opłaty za przyjęcie i rozpatrzenie

nie wniosku o wydanie wizy krajowej. Studenci nie mieli obowiązku zapisania się na wizytę w systemie rejestracji wizyt „e-konsulat”, a od kwietnia 2019 r. stosowano wobec nich przepisy specjalne, będące efektem wdrożenia do ustawy o cudzoziemcach przepisów europejskich⁴¹. W latach 2017–2020 (do 15 maja), polskie placówki konsularne udzieliły 106,7 tys. wiz studenckich, w tym w poszczególnych latach (odpowiednio): 34,5 tys., 35,0, 33,3 tys. i 3,9 tys. osobom a odmówiono ich wydania (odpowiednio): 4,7 tys., 3,7 tys., 3,4 tys. i 0,9 tys. osób. Były również przypadki osób, które wycofały wniosek o wydanie wizy (odpowiednio: 10, 10, 73 i 15).

Wśród głównych powodów odmowy wydania wiz w celu odbycia studiów było w 2017 r. – nieprzedstawienie potwierdzenia celu i warunków planowanego pobytu (39%), w 2018 r. – brak uzasadnienia celu lub warunków planowanego pobytu (41%), a w 2019 r. – uzasadnione wątpliwości co do wiarygodności złożonych przez cudzoziemca oświadczeń odnośnie celu pobytu na terytorium RP z uwagi na dostępne organowi dowody lub obiektywne okoliczności wskazujące, że cel mógłby być inny niż deklarowany (38%). W ww. okresie cofnięto (odpowiednio): 488, 427, 129 i 4 z wydanych wcześniej wiz, a unieważniono (odpowiednio): 13, 4, 2 i 0 wiz. Głównym powodem cofnięcia wiz studenckich w latach 2017–2019 były wątpliwości co do wiarygodności złożonych oświadczeń (ponad 70% powodów cofnięcia).

Powody odmowy wydania wiz w celu odbycia studiów

5.1.6. Szacowanie możliwości kształcenia cudzoziemców przez uczelnie

Uczelnie zasadniczo dokonywały analiz potrzeb kształcenia cudzoziemców. Jednak w pięciu kontrolowanych uczelniach nie stanowiły one formy udokumentowanej⁴².

Szacowanie możliwości kształcenia cudzoziemców

W jednej z uczelni (Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) nie przeprowadzano analiz ze względu na brak oferty studiów dedykowanych studentom cudzoziemcom. Jako przyczynę wskazano specyfikę uczelni, która jest uczelnią kształcąca nauczycieli. Uzyskane przez absolwentów kwalifikacje są respektowane tylko w Polsce i nie podlegają procedurze uznania czy nostryfikacji w innych krajach. Dopiero w roku akademickim 2019/2020, po przeprowadzonej analizie potrzeb studentów cudzoziemców, rozpoczęto tworzenie nowego kierunku z językiem angielskim wykładowym.

Rozpoznanie potrzeb kształcenia cudzoziemców w kontrolowanych uczelniach (tworzenie nowego kierunku studiów, poszerzanie oferty edukacyjnej) zasadniczo prowadzone było pod względem zainteresowania oferowanymi kierunkami i programami studiów, w tym w językach obcych,

⁴¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/801 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu prowadzenia badań naukowych, odbycia studiów, szkoleń, udziału w wolontariacie, programach wymiany młodzieży szkolnej lub projektach edukacyjnych oraz podjęcia pracy w charakterze au pair (Dz. Urz. UE L 132 z 21.05.2016, str. 21).

⁴² Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Uniwersytet Opolski, Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu.

biorąc pod uwagę zasoby kadrowe i infrastrukturę badawczą, uwarunkowania lokalowe. Wykorzystywano do tego m.in. własne dane statystyczne, jak również ogólnodostępne dane liczbowe publikowane przez inne podmioty, czy też zapytania kierowane do jednostek dyplomatycznych w innych krajach lub podmiotów międzynarodowych współpracujących z uczelniami mailowo czy telefonicznie. Niektóre uczelnie prowadziły analizy aktualnych trendów edukacyjnych wśród kandydatów zagranicznych wykorzystując do tego dostępne bezpłatne narzędzia internetowe pozwalające na ustalenie m.in.: krajów pochodzenia użytkowników odwiedzających strony www uczelni, ich wieku, poszukiwanych fraz, czasu spędzonego na stronie, liczby unikalnych użytkowników czy odsłon, podczas rozmów z potencjalnymi kandydatami przeprowadzanych na targach zagranicznych, na targach edukacyjnych organizowanych przez MNiSW – wykorzystywanych jako jedno z narzędzi promocyjnych uczelni. Korzystano również z informacji uzyskiwanej, podczas udziału przedstawicieli uczelni w prowadzonej corocznie w latach 2014–2020 konferencji „Studenci Zagraniczni w Polsce”. Odnawiano zagraniczne akredytacje oraz ubiegano się o nowe akceptacje. Monitorowano zmiany w przepisach i wymaganiach dotyczących kształcenia oraz podejmowania praktyki w krajach, z których pochodzi najwięcej studentów. W wyniku rozpoznania potrzeb cudzoziemców zapewniano również opiekę ze strony pracowników uczelni (Działu Współpracy Międzynarodowej) w załatwianiu spraw dotyczących dokumentów pobytowych i innych formalności urzędowych.

Przykłady

Pracownicy **Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie** podejmowali inicjatywy w celu zapewnienia studentom-cudzoziemcom bezpiecznej aklimatyzacji. W tym celu m.in. została utworzona grupa wolontariuszy polskich studentów tzw. Study Buddies, którzy pomagają studentowi zagranicznemu w takich kwestiach jak: odbiór z dworca, lotniska, zakwaterowanie i załatwienie formalności administracyjnych (meldunek), poznanie uczelni i kontakt z wykładowcami, załatwianie codziennych spraw.

Jak wskazał Dyrektor Działu ds. Strategii, działania zmierzające do uzyskania i utrzymania akredytacji zagranicznych mają wpływ na stałe podnoszenie jakości kształcenia i rozpoznawalności Uczelni na arenie międzynarodowej. Akredytacja kierunku podnosi jego prestiż, a potwierdzenie wysokiej jakości kształcenia przez międzynarodowe instytucje zwiększa zainteresowanie zagranicznych studentów.

Uniwersytet Warszawski należy do grupy najpopularniejszych uczelni polskich wśród cudzoziemców, chcących podjąć naukę w szkołach wyższych w Polsce. Uniwersytet koncentruje swoje działania na podwyższaniu jakości oferowanych studiów oraz rozwijaniu współpracy międzynarodowej. Na arenie międzynarodowej prowadzi działania promocyjne, budujące markę uczelni, o rozpoznawalnych na świecie osiągnięciach badawczych i rozwiniętej współpracy międzynarodowej, w której pracują wybitni naukowcy i wykładowcy. Uniwersytet uczestniczy w Sojuszu 4EU+ (wraz z paryską Sorboną, uniwersytetami w Mediolanie, Kopenhadze, Heidelbergu i Pradze). Zdobyciu marki przez uczelnię służyło też uzyskanie grantu Komisji Europejskiej w konkursie na uniwersytet europejski.

Politechnika Wroclawska – akredytacja kierunku podnosiła jej prestiż, a potwierdzenie wysokiej jakości kształcenia przez międzynarodowe instytucje zwiększało zainteresowanie zagranicznych studentów.

Uniwersytet Jagielloński na podstawie pilotażowego badania pn. „Badanie opinii cudzoziemców studiujących na Uniwersytecie Jagiellońskim – rozwój kariery i plany zawodowe” w 2019 r. opracował raport, w którym przedstawiono informacje, które mogą być podstawą do skonstruowania oferty uwzględniającej potrzeby tej grupy studentów. Głównymi **wnioskami z raportu były**:

- oprócz języka ojczystego, studenci cudzoziemcy najczęściej deklarowali znajomość takich języków jak: angielski (95,8%), polski (58,4%) i rosyjski (36,1%), przy czym w najwyższym stopniu zaawansowania posługują się kolejno: językiem rosyjskim, angielskim i polskim;
- podejmując decyzję o studiowaniu w Polsce, cudzoziemcy kierowali się głównie prestiżem i wysokim poziomem nauczania na uczelni oraz możliwością studiowania na określonym kierunku. Istotna była również dla nich motywacja materialna, tj. niskie koszty życia i utrzymania w Polsce;
- planując swoją karierę zawodową po ukończeniu studiów cudzoziemcy chętniej podjęliby pracę najemną w Polsce niż w swoim ojczystym kraju.

W połowie 2016 r. **Warszawski Uniwersytet Medyczny** zakończył realizację projektu pn. „Adaptacja kulturowa, integracja i wsparcie psychospołeczne dla studentów zagranicznych”⁴³ w ramach programu Rozwój Polskich Uczelni. Celem projektu było stworzenie kompleksowego programu wsparcia, ułatwiającego studentom cudzoziemcom integrację ze społecznością akademicką. Efektami projektu były m.in.: analizy potrzeb studentów zagranicznych WUM; opracowanie strony internetowej „Welcome to MUW”, uruchomienie poradnictwa e-learningowego dla przyjezdnych studentów; wzmocnienie rozwoju sieci wsparcia psychologicznego, wydanie „Praktycznego przewodnika po działaniach adaptacji kulturowej, integracji i wsparcia psychospołecznego dla studentów zagranicznych” w języku angielskim; urządzenie i wyposażenie pokoju socjalnego dla studentów zagranicznych w kompleksie dydaktycznym WUM oraz gabinetu Poradni Psychologicznej dla Studentów Zagranicznych.

Jednostki dokonując analiz zwróciły uwagę na słabe strony działań związanych z kształceniem cudzoziemców, z których wynika m.in:

- niewystarczające przygotowanie pedagogiczne kadry akademickiej, w tym w zakresie umiejętności międzykulturowych i językowych, niedostateczne umiędzynarodowienie kadry i programów kształcenia, mała liczba nauczycieli akademickich z zagranicy tzw. *visiting professors* oraz niska liczba kandydatów na English Division Wydziału Farmaceutycznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego;
- brak odpowiedniej infrastruktury dydaktycznej i socjalnej, zmniejszający konkurencyjność w pozyskiwaniu studentów i doktorantów z zagranicy; niska konkurencyjność w stosunku do najlepiej rozwiniętych ośrodków naukowych w EU i na świecie, która często wynika

**Działania uczelni
wymagające wsparcia**

⁴³ Projekt dofinansowano ze środków FSS z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego w kwocie 938,4 tys. zł, wkład własny WUM wyniósł 104,3 tys. zł (łącznie wartość projektu: 1 042,7 tys. zł. Projekt SUPP (EOG18), umowa finansowa nr FSS/2014/HEI/W/0111/U/0040. Operatorem programu Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy. Rozwój Polskich Uczelni była Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

z braku odpowiednio dostępnej i rozwiniętej infrastruktury laboratoryjnej, transdyscyplinarnej i skierowanej na współpracę z otoczeniem – badanie dokonano w ramach opracowania programu wieloletniego pn. „Uniwersytet Warszawski 2016–2025”;

- brak wykwalifikowanej kadry znającej języki obce, niski poziom mobilności studentów, doktorantów i nauczycieli akademickich;
- niski standard akademików, brak pomocy dla studentów na początku studiów, słabe perspektywy towarzyskie;
- niewystarczająca współpraca międzynarodowa w zakresie działalności dydaktycznej i naukowej, brak studiów w języku angielskim.

Wśród 107 uczelni, które wzięły udział w przeprowadzonym przez NIK badaniu kwestionariuszowym 76 z nich, tj. 71% potwierdziły konieczność wprowadzenia w ww. zakresie rozwiązań usprawniających proces kształcenia cudzoziemców. Ponadto uczelnie zwróciły uwagę m.in. na rozwiązania: w procesie rekrutacji i uzyskiwania wiz przez cudzoziemców jak również w kwestiach finansowych, które według nich mogłyby usprawnić realizację kształcenia cudzoziemców.

5.2. Rekrutacja na studia oraz proces kształcenia studentów

W kontrolowanym okresie uczelnie zasadniczo prawidłowo prowadziły rekrutację na studia oraz kształcenie cudzoziemców. Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości nie miały wpływu na obniżenie oceny kontrolowanego obszaru.

5.2.1. Liczba studentów cudzoziemców na uczelniach

Wzrost liczby
cudzoziemców
w skontrolowanych
uczelniach

W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 na uczelniach objętych kontrolą studiowało średnio po 18 571 cudzoziemców w każdym roku akademickim⁴⁴. Na studiach I stopnia studiowało średnio 8632 studentów cudzoziemców⁴⁵, na studiach II stopnia – 5068⁴⁶, na jednolitych studiach magisterskich 4171⁴⁷, na studiach III stopnia – 698⁴⁸. W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 nastąpił wzrost udziału cudzoziemców odbywających studia w stosunku do liczby studentów ogółem. W roku akademickim 2016/2017 studenci cudzoziemcy stanowili 4,8% ogółu studentów w skontrolowanych uczelniach, w roku akademickim 2017/2018 studenci cudzoziemcy stanowili 5,5% wszystkich studentów, w roku akademickim 2018/2019 cudzoziemcy stanowili 6% wszystkich studentów, a w roku akademickim 2019/2020 stanowili 6,3% wszystkich studentów.

⁴⁴ W roku akademickim 2016/2017 na 18 uczelniach objętych kontrolą studiowało łącznie 17 201 cudzoziemców, w 2017/2018 studiowało łącznie 18 684 cudzoziemców. W roku akademickim 2018/2019 studiowało łącznie 19 168 cudzoziemców, w roku akademickim 2019/2020 studiowało łącznie 19 229 cudzoziemców.

⁴⁵ Odpowiednio w latach akademickich 2016/2017–2019/2020: 7909, 8790, 8943, 8887.

⁴⁶ Odpowiednio w latach akademickich 2016/2017–2019/2020: 4553, 5069, 5258, 5395.

⁴⁷ Odpowiednio w latach akademickich 2016/2017–2019/2020: 4053, 4135, 4201, 4296.

⁴⁸ Odpowiednio w latach akademickich 2016/2017–2019/2020: 686, 690, 766, 651.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 liczba cudzoziemców podejmujących kształcenie na skontrolowanych uczelniach wynosiła średnio 7351 osób. Liczba cudzoziemców podejmujących kształcenie w roku akademickim 2019/2020 w stosunku do roku akademickiego 2016/2017 spadła o 1628 osób (z poziomu 8564 osób do 6936). W stosunku do łącznej liczby studentów odbywających kształcenie wskaźnik studentów cudzoziemców podejmujących kształcenie wynosił w kontrolowanym okresie 6,6%.

W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 na wszystkich polskich uczelniach studiowało odpowiednio: 60,8 tys. osób, 67,2 tys. osób, 74,4 tys. osób, 77,3 tys. osób. Liczba tych osób w roku akademickim 2019/2020 (na 31 grudnia 2019 r.) wzrosła w stosunku do roku akademickiego 2016/2017 o prawie 1/3 (27,1%).

Wzrost o 1/3
cudzoziemców
studiujących
na uczelniach

Kontrolowane uczelnie w większości (16 z 18) oprócz kształcenia w języku polskim oferowały studentom również kształcenie w języku angielskim.

W pozostałych uczelniach publicznych, które wzięły udział w przeprowadzonym przez NIK badaniu kwestionariuszowym (107 uczelni), ponad połowa z nich (52,3%) nie prowadzi studiów w języku obcym. W uczelniach, w których oferowane są studia w języku obcym to najczęściej jest to: język angielski (85%), język niemiecki (5%), francuski i rosyjski (po 3,3%).

52,3% uczelni
nie prowadzi studiów
w języku obcym

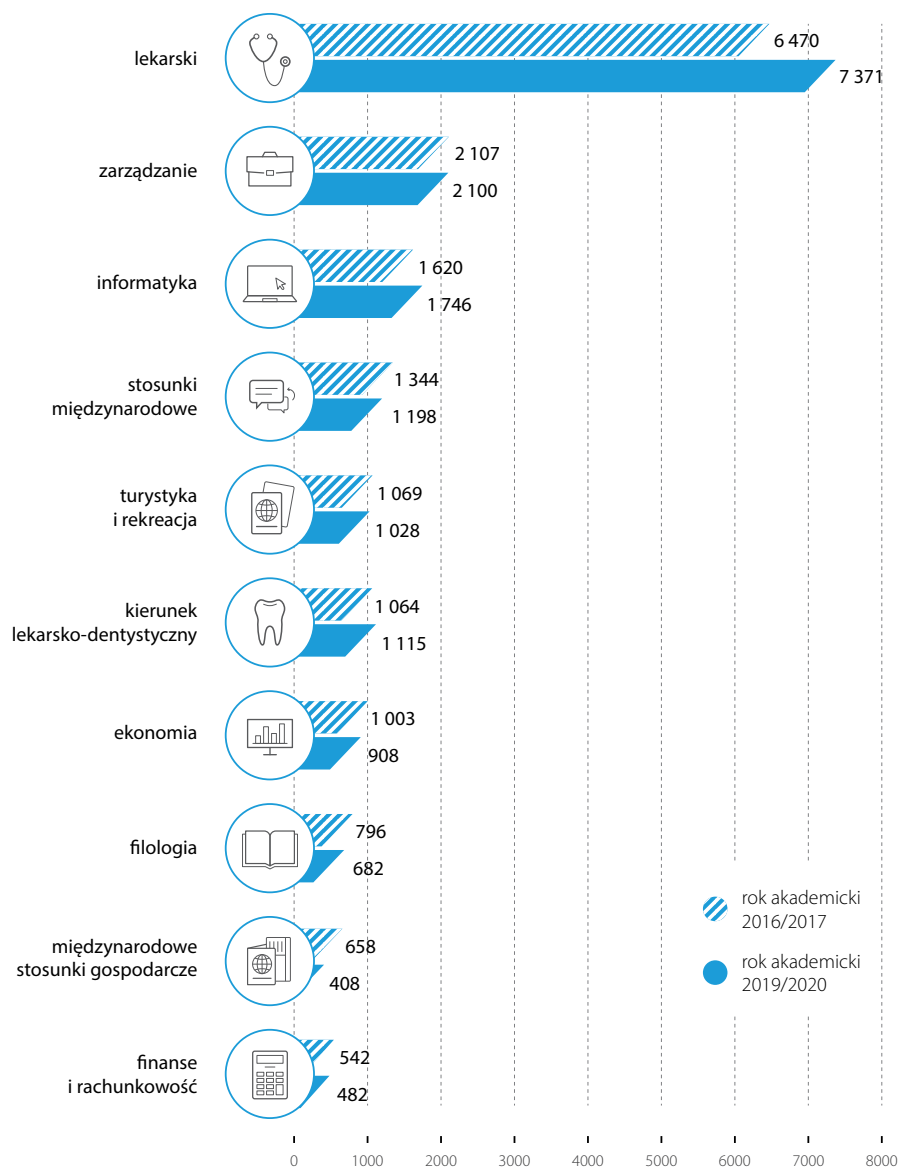
W badanym okresie najwięcej cudzoziemców (11 570) studiowało na Uniwersytecie Warszawskim (na 131 kierunkach ze 156 oferowanych przez uczelnię).

W roku akademickim 2019/2020 najpopularniejszymi kierunkami wśród cudzoziemców na Uniwersytecie Warszawskim były: finanse, inwestycje i rachunkowość (285 studentów), zarządzanie (204), Undergraduate Programme in International Relations (189), stosunki międzynarodowe (182), dziennikarstwo i medioznawstwo (127), psychologia (121), prawo (101), ekonomia (92), Humanitarian Action (76), politologia (74).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 5

Cudzoziemcy w uczelniach publicznych w latach akademickich 2016/2017 i 2019/2020 według najpopularniejszych kierunków

Źródło: opracowanie NIK na podstawie wyników kontroli. Dane pochodzą z systemu POL-on według stanu na dzień 31 grudnia danego roku.

Według stanu na dzień 31 grudnia w latach akademickich objętych kontrolą najwięcej studentów cudzoziemców kształcących się na polskich uczelniach pochodziło z Ukrainy, Białorusi, Indii, Norwegii, Chin, Niemiec. W roku akademickim 2019/2020 liczby te przedstawiają się odpowiednio: z Ukrainy – 38,5 tys. osób, z Białorusi – 8,2 tys. osób, Indie – 3,3 tys. osób, z Norwegii, Chin i Niemiec po 1,4 tys. osób.

**Najwięcej
cudzoziemców
w województwie
mazowieckim**

W roku akademickim 2019/2020 najwięcej cudzoziemców studiowało na polskich uczelniach mających siedzibę na terenie województwa mazowieckiego 24 533 osoby (31,8% wszystkich cudzoziemców studiujących w Polsce w tym roku akademickim), a najmniej cudzoziemców (126 osoby, tj. 0,2%) studiowało na uczelniach zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego.

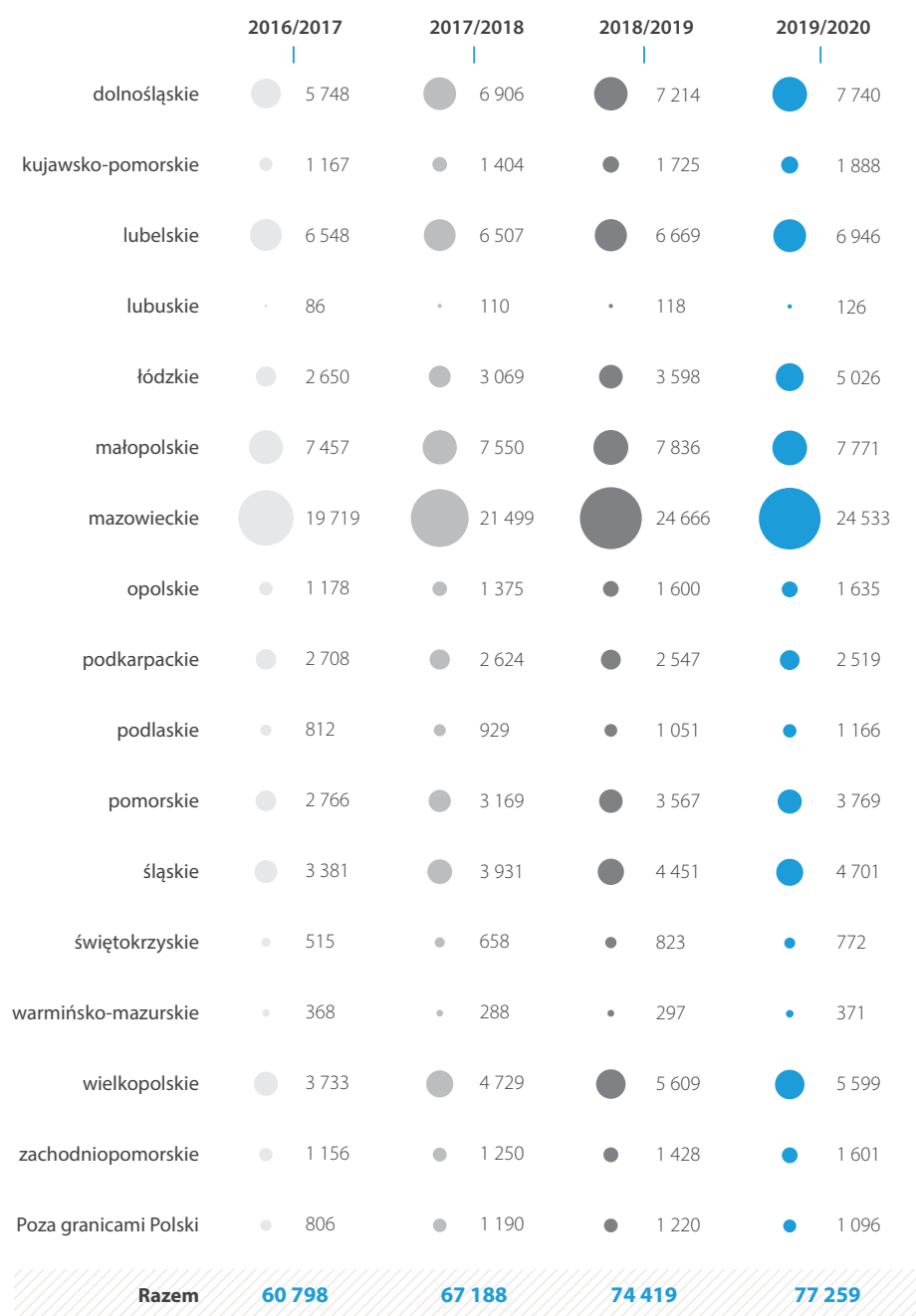
WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W roku akademickim 2019/2020 na terenie 15 województw nastąpił wzrost liczby studentów cudzoziemców w stosunku do roku akademickiego 2016/2017, a w przypadku województwa podkarpackiego odnotowano spadek (o 7%) liczby studiujących cudzoziemców. Największy wzrost liczby cudzoziemców odnotowano natomiast w uczelniach funkcjonujących na terenie województwa łódzkiego (o 89,7%), województwa kujawsko-pomorskiego (o 61,8%) oraz wielkopolskiego (o 50%).

Wzrost liczby cudzoziemców w 15 województwach

Infografika nr 6

Liczba studentów cudzoziemców na polskich uczelniach według województw od roku akademickiego 2016/2017 do 2019/2020

Źródło: opracowanie NIK na podstawie wyników kontroli. Dane pochodzą z systemu POL-on według stanu na dzień 31 grudnia danego roku.

5.2.2. Nabory do programów stypendialnych

Wzrasta liczba studentów cudzoziemców obejmowanych przez NAWA wsparciem stypendialnym

W 2017 r. (do 30 września) wykonywanie zadań związanych z kształceniem cudzoziemców w Polsce należało do Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej. BUWiWM w 2017 r. było realizatorem trzech programów skierowanych do studentów cudzoziemców ubiegających się o przyjęcie do polskich uczelni: Programu stypendialnego dla Polonii im. gen. W. Andersa⁴⁹, Programu stypendialnego im. S. Banacha⁵⁰ oraz Programu stypendialnego im. I. Łukasiewicza⁵¹. W 2017 r. BUWiWM w ramach rekrutacji do Programu dla Polonii im. gen. W. Andersa przeprowadziło egzaminy wobec 935 kandydatów, a na studia w Polsce na rok akademicki 2017/2018 zakwalifikowano 531 cudzoziemców. Do Programu im. S. Banacha BUWiWM w 2017 r. zakwalifikowało (po uwzględnieniu rezygnacji i odwołań) 83 stypendystów, a do Programu im. I. Łukasiewicza zakwalifikowano 46 osób.

Nabory NAWA w programach dla studentów cudzoziemców

W roku 2018 NAWA przeprowadziła nabory do trzech programów dedykowanych studentom cudzoziemcom, które były kontynuacją programów realizowanych przez BUWiWM. Łącznie w 2018 r. NAWA finansowała stypendia dla 4412 studentów, 851 doktorantów-cudzoziemców (pracowników naukowych, dydaktycznych lub stażystów), 85 lektorów oraz 224 projektów instytucjonalnych. W ramach trzech programów stypendialnych skierowanych do cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w 2018 r. NAWA wypłaciła stypendia łącznie 3121 studentom. Najliczniejszą grupą studentów objętą dofinansowaniem stanowili beneficjenci Programu dla Polonii im. gen. W. Andersa – 2768 osób (88,7% wszystkich studentów zagranicznych objętych ww. programami). Programem im. S. Banacha objęto 188 studentów cudzoziemców (6%), a Programem im. I. Łukasiewicza – 165 cudzoziemców (5,3%).

⁴⁹ Program stypendialny dla Polonii im. gen. W. Andersa stwarza możliwość odbycia w Polsce studiów I stopnia, II stopnia, jednolitych studiów magisterskich i studiów doktoranckich (doktorskich) oraz poprawy znajomości języka polskiego. Udział w programie może brać młodzież polskiego pochodzenia (narodowości polskiej) oraz posiadająca Kartę Polaka. Program oferuje możliwość odbycia studiów w języku polskim z comiesięcznym stypendium w regulaminowym okresie kształcenia w Polsce. W przypadku podjęcia studiów w uczelni publicznej cudzoziemiec jest zwolniony z opłat za kształcenie. Program umożliwia również uczestnictwo ze stypendium w rocznym kursie przygotowawczym poprzedzającym studia w Polsce.

⁵⁰ Program stypendialny im. S. Banacha ma na celu wpieranie rozwoju społeczno-gospodarczego krajów rozwijających się poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i wykształcenia. Program oferuje możliwość odbycia studiów II stopnia w trybie stacjonarnym w dziedzinie nauk: inżynieryjno-technicznych, rolniczych oraz nauk ścisłych i przyrodniczych z comiesięcznym stypendium w regulaminowym okresie kształcenia w Polsce, ze zwolnieniem z opłat za kształcenie w uczelniach publicznych podległych Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Oferta stypendialna skierowana jest do obywateli państw wskazanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych jako priorytetowe dla programu: Białoruś, Ukraina, Armenia, Azerbejdżan, Gruzja, Mołdawia, Kazachstan, Kirgistan, Uzbekistan, Tadżykistan, Turkmenistan, a także Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Kosowo, Macedonia Północna i Serbia.

⁵¹ Program stypendialny im. I. Łukasiewicza ma na celu wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego krajów rozwijających się (z włączeniem krajów Europy Azji Centralnej) poprzez podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych obywateli państw wywodzących się w pierwszej kolejności z: Angoli, Etiopii, Filipin, Indii, Indonezji, Kenii, Kolumbii, Libanu, Meksyku, Mjanma, Nigerii, Palestyny, Peru, RPA, Senegal, Tanzanii, Ugandy i Wietnamu. Program umożliwia podjęcie bezpłatnych studiów II stopnia na uczelniach nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w obszarze nauk inżynieryjno-technicznych, nauk rolniczych oraz nauk ścisłych i przyrodniczych. Studia poprzedzone są kursem przygotowawczym na warunkach stypendialnych, rozwijającym znajomość języka polskiego w stopniu umożliwiającym kształcenie.

W ramach ogłoszonych w 2018 r. naborów do udziału w trzech programach stypendialnych dedykowanych studentom zagranicznym wpłynęły łącznie 2324 wnioski, z tego: do udziału w Programie dla Polonii im. gen. W. Andersa – 1731 wniosków (o 85,1% więcej niż w 2017 r.), do udziału w Programie im. S. Banacha – 99 wniosków (48% mniej niż w 2017 r.) i do udziału w Programie im. I. Łukasiewicza – 494 wnioski (76,4% więcej niż w 2017 r.). Do udziału w ww. programach NAWA zakwalifikowała łącznie 789 studentów (34% wszystkich studentów, którzy złożyli wnioski w naborach). Po uwzględnieniu odwołań i rezygnacji zakwalifikowano łącznie 745 studentów cudzoziemców (94,4%), w tym: do udziału w Programie dla Polonii im. gen. W. Andersa – 622 studentów (o 15% więcej niż w roku 2017), do udziału w Programie im. S. Banacha – 60 studentów (o 27,7% mniej niż w 2017 r.) i do udziału w Programie im. I. Łukasiewicza – 63 studentów (o 37% więcej niż w 2017 r.).

W 2019 r. NAWA kontynuowała realizację trzech programów stypendialnych dedykowanych studentom cudzoziemcom oraz przyjęła nowy program skierowany do cudzoziemców pn. „Poland My First Choise”⁵². Stypendia w tym roku otrzymało łącznie 3353 cudzoziemców (o 7,4% więcej niż w 2018 r.). Najliczniejszą grupą cudzoziemców objętą programami stypendialnym stanowili beneficjenci Programu dla Polonii im. gen. W. Andersa – 2808 osób (wzrost o 1,45% w stosunku do 2018 r.). Programem im. S. Banacha obejmowano 267 cudzoziemców (o 42% więcej niż w 2018 r.), a Programem im. I. Łukasiewicza obejmowano 257 studentów (o 55,8% więcej niż w 2018 r.). Do udziału w Programie „Poland My First Choise” zakwalifikowano 21 studentów.

Do udziału w ww. programach w 2019 r. do NAWA wpłynęło łącznie 2105 wniosków, w tym: do udziału w Programie dla Polonii – 1491 wniosków, tj. o 13,9% mniej niż w 2018 r., do udziału w Programie im. S. Banacha – 67 wniosków (o 32,3% mniej niż w 2018 r.), do udziału w Programie im. I. Łukasiewicza – 499 wniosków (o 1% więcej niż w 2018 r.) oraz do udziału w Programie „Poland My First Choise” – 48 wniosków. Na podstawie list rankingowych do udziału zakwalifikowano łącznie 883 studentów (41,9% wszystkich studentów, którzy złożyli wnioski w naborach). Po uwzględnieniu odwołań i rezygnacji do stypendium zakwalifikowano łącznie 815 studentów cudzoziemców (92,3% osób z list rankingowych), w tym: do udziału w Programie dla Polonii im. gen. W. Andersa – 653 studentów (o 5% więcej niż w 2018 r.), do udziału w Programie im. S. Banacha – 40 studentów (33,3% mniej niż w 2018 r.), do udziału w Programie im. I. Łukasiewicza – 101 studentów (o 60,3% więcej niż w 2018 r.) oraz 21 do udziału w Programie „Poland My First Choise”. Umowy stypendialne z cudzoziemcami NAWA zawarła łącznie z 771 studentami (94,6%), w tym: w 611 studentami zakwalifikowanymi do Programu

⁵² Celem programu „Poland My First Choise” jest zachęcenie zdolnej młodzieży do podejmowania studiów na najlepszych polskich uczelniach. Stypendyści byli rekrutowani z państw: Australia, Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Chile, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Izrael, Japonia, Kanada, Republika Korei, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Nowa Zelandia, Portugalia, Rumunia, Singapur, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Urugwaj, USA, Węgry, Włochy, Wielka Brytania oraz do chińskich obywateli – mieszkańców Hongkongu, Makau, Tajwanu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

dla Polonii im. gen. W. Andersa, 99 studentami zakwalifikowanymi do Programu I. Łukasiewicza, 40 studentami zakwalifikowanymi do Programu im. S. Banacha oraz 21 studentami zakwalifikowanymi do udziału Programu „Poland My First Choice”.

Na 2020 r. NAWA ogłosiła nabory do czterech programów stypendialnych skierowanych do studentów cudzoziemców, które były kontynuacją programów realizowanych w 2019 r. W ramach programów zaplanowano nabór łącznie 864 studentów (o 7% więcej niż umów stypendialnych zawartych przez NAWA w 2019 r.), w tym: w Programie dla Polonii im. gen. W. Andersa – 600 cudzoziemców, w Programie im. S. Banacha – 55 cudzoziemców, w Programie im. I. Łukasiewicza – 130 cudzoziemców oraz w Programie „Poland My First Choice” – 79 cudzoziemców. Do dnia 12 maja 2020 r. wnioski złożyło łącznie – 4574 osoby, w tym: 2134 osoby do udziału w Programie dla Polonii, 96 osób do udziału w Programie im. S. Banacha oraz 2344 osoby do udziału w Programie im. I. Łukasiewicza. Liczba osób ubiegających się o przyznanie stypendium w ramach trzech programów stypendialnych, tj. Programu dla Polonii, Programu im. S. Banacha i Programu im. I. Łukasiewicza w stosunku do 2019 r. wzrosła o 122,4% (w 2019 r. w ramach tych programów złożono 2057 wniosków). Według stanu na 12 maja 2020 r. w NAWA trwała ocena złożonych wniosków. W ramach realizacji Programu „Poland My First Choice” trwał nabór wniosków.

5.2.3. Prowadzenie rekrutacji na studia przez uczelnie

Senaty 18 skontrolowanych uczelni zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa unormowały warunki i tryb rekrutacji na studia, w tym obowiązujące cudzoziemców.

W co piątej uczelni nie przestrzegano wszystkich zasad rekrutacji na studia cudzoziemców

W czterech⁵³ z 18 skontrolowanych uczelni stwierdzono naruszenie zasad podczas przyjmowania cudzoziemców na studia. Naruszenia polegały przede wszystkim na nieegzekwowaniu od cudzoziemców przyjmowanych na studia wszystkich niezbędnych dokumentów wymaganych podczas procesu rekrutacyjnego.

Przykłady

Na **Uniwersytecie Wrocławskim** w przypadku dokumentacji 48 cudzoziemców (ze zbadanej dokumentacji 93 cudzoziemców) nie zachowano wszystkich wymagań wynikających z obowiązującego w latach akademickich 2016/2017 i 2017/2018 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych⁵⁴, a także obowiązujących w zakresie rekrutacji zarządzeń Rektora. Na uczelnię przyjęto:

- w roku akademickim 2016/2017 – 12 cudzoziemców, którzy nie wykazali się: dobrym stanem zdrowia udokumentowanym zaświadczeniem lekarskim, stwierdzającym brak przeciwwskazań do podjęcia kształcenia na obranym kierunku i formie kształcenia (w ośmiu przypadkach); polisą ubezpieczeniową

⁵³ Uniwersytet Opolski, Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu.

⁵⁴ Dz. U. z 2016 r. poz. 1501. Uchylone z dniem 1 stycznia 2018 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

na wypadek choroby lub następstw nieszczęśliwych wypadków na okres kształcenia w Polsce albo Europejską Kartą Ubezpieczenia Zdrowotnego lub dowodem przystąpienia do ubezpieczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia niezwłocznie po rozpoczęciu kształcenia (w pięciu przypadkach);

- w roku akademickim 2017/2018 – przyjęto ośmiu cudzoziemców, którzy nie posiadali: zaświadczenia lekarskiego, stwierdzającym brak przeciwwskazań do pojęcia kształcenia na obranym kierunku i formie kształcenia (w siedmiu przypadkach); polisy ubezpieczeniowej na wypadek choroby lub następstw nieszczęśliwych wypadków na okres kształcenia w Polsce albo Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego lub dowodu przystąpienia do ubezpieczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia niezwłocznie po rozpoczęciu kształcenia (w pięciu przypadkach);
- w roku akademickim 2018/2019 – przyjęto 19 cudzoziemców, którzy: nie wykazali się dobrym stanem zdrowia, udokumentowanym zaświadczeniem lekarskim, stwierdzającym brak przeciwwskazań do podjęcia kształcenia na obranym kierunku i formie kształcenia (19 studentów); sześciu studentów nie przedłożyło polisy ubezpieczeniowej na wypadek choroby lub następstw nieszczęśliwych wypadków na okres kształcenia w Polsce albo Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego lub dowodu przystąpienia do ubezpieczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia niezwłocznie po rozpoczęciu kształcenia.
- w roku akademickim 2019/2020 – przyjęto dziewięciu cudzoziemców, którzy nie posiadali: polisy ubezpieczeniowej na wypadek choroby lub następstw nieszczęśliwych wypadków na okres kształcenia w Polsce albo Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego lub dowodu przystąpienia do ubezpieczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia niezwłocznie po rozpoczęciu kształcenia, a w przypadku czterech studentów nie potwierdzono legalizacji pobytu.

Na **Politechnice Rzeszowskiej** nie wyegzekwowano od pięciu cudzoziemców na 27 objętych szczegółową analizą dokumentów wymaganych przy przyjęciu na studia, tj.: kopii zalegalizowanego lub opatrzonego apostille świadectwa potwierdzającego średnie wykształcenie zdobyte za granicą (dwóch cudzoziemców), zaświadczenia lekarskiego, stwierdzającym brak przeciwwskazań do podjęcia kształcenia na obranym kierunku i formie kształcenia (dwóch cudzoziemców), polisy ubezpieczeniowej na wypadek choroby lub następstw nieszczęśliwych wypadków na okres kształcenia w Polsce albo Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego lub dowodu przystąpienia do ubezpieczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia niezwłocznie po rozpoczęciu kształcenia (dwóch cudzoziemców).

W 17 uczelniach objętych kontrolą w prawidłowy sposób wydawano decyzje dotyczące podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów, studiów podyplomowych, kształcenia w szkołach doktorskich, kształcenia specjalistycznego i uczestnictwa w innych formach kształcenia. W przypadku jednej uczelni stwierdzono, że sześć decyzji zawierało uchybienia formalne polegające na braku należytej identyfikacji osób podpisujących decyzję.

W czterech⁵⁵ z 18 skontrolowanych uczelni w procesie rekrutacji cudzoziemców na studia w nieprawidłowy sposób potwierdzano znajomość języka, w jakim studenci mieli odbywać zajęcia podczas kształcenia.

Prawidłowo wydawano decyzje w sprawie podejmowania studiów

W co piątej uczelni w nieprawidłowy sposób potwierdzano znajomość języka

⁵⁵ Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu.

Przykłady

Na **Uniwersytecie Wrocławskim** poziom znajomości języka polskiego weryfikowano na podstawie dokumentów poświadczających znajomość języka polskiego wymienionych w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych⁵⁶ jak również wewnętrznych regulacji (od roku akademickiego 2017/2018). W przypadku sześciu cudzoziemców (na badaną dokumentację 93 cudzoziemców) uczelnia nie potwierdziła informacji o przygotowaniu oraz stopniu znajomości języka polskiego pozwalającej na podjęcie studiów w tym języku (w roku akademickim 2016/2017 – w przypadku czterech cudzoziemców, w roku akademickim 2017/2018 – jednego cudzoziemca, a w roku akademickim 2018/2019 – również w przypadku jednego cudzoziemca).

W roku akademickim 2018/2019 na Wydział Lekarsko-Stomatologiczny **Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu** został przyjęty jeden student na studia prowadzone w języku angielskim (kierunek lekarsko-dentystyczny) legitymując się certyfikatem potwierdzającym znajomość języka angielskiego na poziomie B1, podczas gdy zgodnie z § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych oraz § 2 ust. 1 pkt 1 lit. d załącznika nr 6 do uchwały nr 1763 Senatu Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu z dnia 26 kwietnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji kandydatów na studia oraz terminu rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji, w tym prowadzonej w drodze elektronicznej, dla poszczególnych kierunków studiów na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu w roku akademickim 2018/2019, aby zostać przyjętym na studia prowadzone na Uniwersytecie wymagana była znajomość języka angielskiego, co najmniej na poziomie B2.

Badanie dokumentacji losowo wybranych cudzoziemców **Uniwersytetu Opolskiego** wykazało m.in., że w przypadku sześciu z 14 studentów, których językiem wykładowym był język polski podczas rekrutacji nie stwierdzono w aktach osobowych tych osób dokumentów potwierdzających znajomość języka polskiego, a zgodnie z przyjętymi przez Senat Uniwersytetu Opolskiego uchwałami w sprawie zasad rekrutacji w latach akademickich 2017/2018 i 2019/2020 nie wskazywały innego sposobu niż przeprowadzenie egzaminu sprawdzenia stopnia znajomości języka polskiego. W aktach osobowych ww. osób nie stwierdzono innych dokumentów potwierdzających znajomość języka polskiego wymienionych w § 2 ust. 1 pkt 1 lub pkt 2 rozporządzenia w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych z dnia 12 października 2006 r.

W sprawozdaniu z audytu wewnętrznego **Politechniki Krakowskiej** przeprowadzonego w kwietniu 2019 r., wyartykułowana została opinia o „niewystarczającej znajomości języka obcego do prowadzenia zajęć dydaktycznych oraz obsługi administracyjnej studentów”. W szczególności, przeprowadzona na wydziałach analiza ryzyk związanych z kształceniem w języku angielskim, w tym cudzoziemców, wskazała na występujące ryzyko na poziomie niskim na wydziale architektury, wysokim na wydziale mechanicznym oraz na poziomie średnim w pozostałych wydziałach uczelni. Problem w zakresie niewystarczającej oferty programowej studiów I i II stopnia prowadzonych w języku angielskim, został zidentyfikowany na wydziale inżynierii elektrycznej i komputerowej, szacując to ryzyko na poziomie bardzo wysokim oraz na wydziale

⁵⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1501 obowiązującego do 1 stycznia 2018 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

inżynierii środowiska – na poziomie wysokim, zaś ryzyko to na pozostałych wydziałach oszacowane zostało na poziomie średnim. Zgodnie z treścią sprawozdania z audytu, na mapie ryzyka w 2018 r. zidentyfikowano, na poziomie wysokim, niewystarczającą ofertę programów studiów I i II stopnia prowadzonych w języku angielskim. Zaproponowane działania naprawcze w tym zakresie to stopniowe rozszerzanie oferty dydaktycznej w języku angielskim. Na poziomie średnim zidentyfikowane zostały ryzyka w postaci niewystarczającej znajomości języka obcego do prowadzenia zajęć dydaktycznych oraz obsługi administracyjnej studentów, rozbieżności pomiędzy ofertą edukacyjną w języku angielskim, zgłaszaną przez niektóre wydziały PK na dany rok akademicki, a kursami (kierunkami/przedmiotami) faktycznie uruchamianymi dla studentów cudzoziemców. Kolejnym zidentyfikowanym ryzykiem była ograniczona liczba pracowników zatrudnionych do zadań związanych ze współpracą międzynarodową. Uczelnia podjęła kompleksowe działania mające na celu zwiększenie kompetencji językowych w zakresie języka angielskiego tak kadry dydaktycznej, jak i pracowników administracji, polegające m.in. na organizacji przez Studium Języków Obcych cykli szkoleń z tego języka, na różnych poziomach zaawansowania oraz z zakresu słownictwa specjalistycznego. Nauczyciele akademicy oraz pracownicy administracji korzystali także z programu Erasmus+ odbywając wyjazdy zagraniczne. Jakość oferty dydaktycznej uczelni została w badanym okresie zweryfikowana poprzez uzyskanie zagranicznych akredytacji: *The Royal Institute of British Architects* (dla kierunku architektura), *The International Federation of Landscape Architects (IFLA) Europe* (dla kierunku architektura krajobrazu) i *The European Network for Accreditation of Engineering Education* (dla kierunków architektura, budownictwo oraz transport).

Jedna uczelnia⁵⁷ dopuściła do uzyskania dyplomu ukończenia studiów I stopnia cudzoziemca, który nie otrzymał wymaganej liczby punktów ECTS⁵⁸.

W jednej uczelni dopuszczono do ukończenia studiów bez wymaganej liczby punktów ECTS

Przykład

Na **Uniwersytecie Wrocławskim** jednemu z cudzoziemców, realizującemu kształcenie w latach akademickich 2015/2016–2017/2018 uniemożliwiono zdobycie punktów ECTS przypisanych do zajęć właściwych na kierunku filologia rosyjska studia I stopnia (studia stacjonarne). Z suplementu dyplomu wynikało, że student ten nie zdobył żadnego punktu ECTS z przedmiotu wychowanie fizyczne, mimo uzyskania oceny bardzo dobrej. Z programu studiów dla tego kierunku i stopnia wynikało, że przypisana temu zaliczeniu liczba punktów ECTS wynosi jeden. W konsekwencji suma punktów ECTS ogółem ze wszystkich cykli dydaktycznych wyniosła 179. Uczelnia dopuściła więc do uzyskania dyplomu ukończenia studiów I stopnia cudzoziemca, który – według suplementu do dyplomu – nie spełnił warunku określonego w art. 164a ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym⁵⁹, tj. uzyskania 180 punktów ECTS.

⁵⁷ Uniwersytet Wrocławski.

⁵⁸ ECTS (ang. *European Credit Transfer System*) Europejski System Transferu Punktów to punkty zdefiniowane w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako miara średniego nakładu pracy osoby uczącej się, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia. Stanowią miarę średniego nakładu pracy studenta niezbędnego do uzyskania efektów uczenia się. Punkt ECTS odpowiada 25–30 godzinom pracy studenta obejmującym zajęcia organizowane przez uczelnię oraz jego indywidualną pracę związaną z tymi zajęciami.

⁵⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2183, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wszystkie uczelnie uzyskały pozytywne oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Wszystkie skontrolowane uczelnie uzyskały pozytywne oceny programowe wydane przez Polską Komisję Akredytacyjną. W kontrolowanym okresie Komisja wydała oceny wobec łącznie 143 kierunków studiów, w odniesieniu do kryterium dotyczącego umiędzynarodowienia kierunku studiów. W przypadku trzech uczelni PKA sformułowała zalecenia odnoszące się do kryterium umiędzynarodowienia.

Przykłady

Uniwersytet Rzeszowski. W 2017 r. PKA dokonała ocen programowych siedmiu kierunków studiów. W przypadku czterech kierunków wydano ocenę pozytywną bez zaleceń (biologia, informatyka, matematyka, biotechnologia). W przypadku kierunków turystyka i rekreacja oraz wychowanie fizyczne wydano zalecenia polegające na wzmożeniu aktywności w kreowaniu innowacyjnych warunków, sprzyjających umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, a w przypadku kierunku – mechatronika podjęcie dalszych prac na rzecz umiędzynarodowienia koncepcji kształcenia w drodze bliskiej współpracy z jednostkami i naukowcami zagranicznymi. W 2018 r. dokonano oceny siedmiu kierunków studiów. W przypadku czterech kierunków wydano ocenę pozytywną bez zaleceń (prawo, filologia, kierunek lekarski, historia), a w przypadku trzech kierunków PKA wydała zalecenia polegające na:

- silniejszej aktywizacji studentów w zakresie korzystania z programów wymiany oraz tworzenia wspólnych zespołów badawczych celem aplikowania o międzynarodowe granty naukowo-badawcze – kierunek administracja;
- podjęcia działań zmierzających do zwiększenia zainteresowania studentów kierunku wyjazdami w ramach programu Erasmus+, położenie większego nacisku na kształcenie u studentów zdolności językowych, w tym wprowadzenie zajęć w języku obcym na studiach II stopnia oraz podniesienie poziomu umiędzynarodowienia współpracy naukowo-badawczej – kierunek kulturoznawstwo;
- wzmocnienia kontaktów ze szkołami architektury krajobrazu na świecie, a przede wszystkim w Europie, np. poprzez współpracę z European Council of Landscape Architecture Schools – kierunek architektura krajobrazu;
- uwzględnienia w programie kształcenia wykorzystania obcojęzycznych publikacji w formie zwartej oraz obcojęzycznych czasopism naukowych – kierunek architektura krajobrazu;
- podjęcia aktywnych działań promujących korzystanie przez studentów i pracowników z programu Erasmus+ – kierunek architektura krajobrazu;
- poszerzenia oferty w zakresie zawieranych umów, jak również przedmiotów w języku angielskim dla studentów przyjeżdżających – kierunek architektura krajobrazu;
- zmiany organizacji nauczania języków obcych i wprowadzenie podziału na grupy według poziomu zaawansowania – kierunek architektura krajobrazu.

Politechnika Warszawska. Wyniki oceny jakości kształcenia, dokonane przez PKA dla ośmiu kierunków studiów, na których kształcili się cudzoziemcy, wskazały dobre praktyki w zakresie umiędzynarodowienia studiów w przypadku sześciu kierunków. Zalecenia w ramach oceny jakości sformułowano wobec sześciu kierunków studiów. Dotyczyły one m.in.

- zapewnienia kompleksowego wsparcia merytorycznego i organizacyjnego studentom na etapie ich zainteresowania wymianą międzynarodową i w procesie aplikacji (kierunek – technologia chemiczna);
- wzmocnienia starań o pozyskiwanie z zagranicy profesorów wizytujących i zintensyfikowanie działań zmierzających do zwiększenia zainteresowania osób z zagranicy studiami na przygotowanym dla nich kierunku, włączenie

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

lektoratu z języka technicznego lub przedmiotu realizowanego w języku angielskim do programu studiów II stopnia, aby umożliwić studentom rozwijanie umiejętności językowych koniecznych w dalszej pracy naukowej lub na rynku pracy, (kierunki: mechatronika, mechanika i budowa maszyn);

- włączenia studentów w międzynarodowe programy badawcze (kierunek – inżynieria środowiska);
- umożliwienia studentom uczestnictwa w przedmiocie w toku studiów, który byłby w całości prowadzony w języku obcym, zintensyfikowanie działań mających na celu umożliwienie studentom udziału w wykładach (lub innej formy spotkań) prowadzonych przez wykładowców (również praktyków) z zagranicy (kierunek ekonomia w Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych w Filii w Płocku);
- udzielania kompleksowego merytorycznego i organizacyjnego wsparcia studentom zainteresowanym przystąpieniem do programów wymiany międzynarodowej (kierunek – biotechnologia).

W 17 spośród 18 skontrolowanych uczelni funkcjonowały wewnętrzne systemy zapewnienia i doskonalenia jakości systemu kształcenia. Natomiast w czterech spośród 17 uczelni w ramach systemu zapewnienia jakości badano kwestie związane z kształceniem cudzoziemców. Spośród 18 skontrolowanych uczelni dziewięć wskazało jako najczęstsze przyczyny skreślenia studentów cudzoziemców: brak obowiązkowych zaliczeń, niezłożenie pracy dyplomowej lub rezygnacja ze studiów.

W niemal wszystkich uczelniach funkcjonowały systemy zapewnienia jakości

Przykłady

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie nie dysponował systemem w ramach którego badano proces kształcenia studentów, w tym cudzoziemców. Nie analizowano przyczyn skreślenia z list studentów wszystkich uczących się, w tym cudzoziemców.

Wewnętrzny system zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia **Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie** wynikał ze strategii rozwoju uczelni, w której, jako główny cel strategiczny systemu wyznaczono dążenie do tworzenia transparentnych zasad pozwalających na podniesienie skuteczności działań podejmowanych w związku z realizacją misji, strategii oraz budowaniem kultury jakości. Jednym z wyznaczonych celów szczegółowym był wzrost poziomu umiędzynarodowienia, który mógłby być zrealizowany poprzez umacnianie współpracy z zagranicznymi jednostkami naukowo-badawczymi i dydaktycznymi w zakresie wymiany studenckiej, rozwój oferty kształcenia dostosowanej do potrzeb edukacyjnych i organizacyjnych studentów zagranicznych oraz doskonalenie procesu obsługi cudzoziemców.

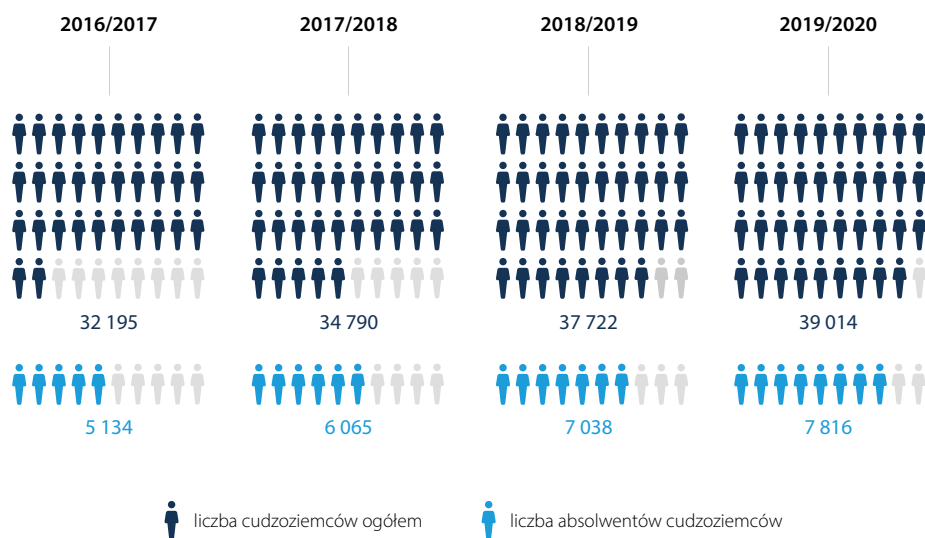
W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 liczba cudzoziemców, którzy ukończyli skontrolowane uczelnie wzrosła. Studia ukończyło łącznie 13 580 cudzoziemców (18,3% wszystkich cudzoziemców studiujących) w tym: studia I stopnia ukończyło 5038 studentów, studia II stopnia 6045 studentów, jednolite studia magisterskie 2166 studentów oraz studia III stopnia 331 studentów.

Wzrasta liczba absolwentów cudzoziemców

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 7

Cudzoziemcy – absolwenci uczelni publicznych w latach akademickich 2016/2017–2019/2020

Źródło: opracowanie NIK na podstawie wyników kontroli. Dane pochodzą z systemu POL-on według stanu na dzień 31 grudnia danego roku.

Wszystkie skontrolowane uczelnie monitorowały losy absolwentów

Wszystkie skontrolowane uczelnie monitorowały losy absolwentów. Jednak 11 uczelni nie monitorowało w odrębny sposób późniejszych karier zawodowych cudzoziemców.

Przykłady

Uniwersytet Opolski. Badania w zakresie karier zawodowych absolwentów przewidziano w trzech cyklach, tj. rok, trzy lata i pięć lat po zakończeniu studiów. W prowadzonych badaniach zwracano uwagę m.in. na dalszą karierę edukacyjną oraz powody kontynuowania nauki poza Uniwersytetem, jak też na sytuację absolwentów na rynku pracy, w tym w zakresie rodzaju zatrudnienia, wielkości pracodawcy, stopnia przydatności nabytych w trakcie studiów umiejętności oraz poziomu satysfakcji z pracy. Raporty obejmujące jedynie cudzoziemców nie były opracowywane, z uwagi na mały udział takich osób w próbach badawczych.

Biuro Karier **Politechniki Krakowskiej** nie realizowało dedykowanego monitoringu karier zawodowych absolwentom – cudzoziemcom, jednak mogli oni natomiast wziąć udział w ogólnym monitoringu karier zawodowych absolwentów, realizowanym ok. sześć miesięcy po obronie dyplomu. Udział w tym badaniu był dobrowolny, ankietę wysyłana była do osób, które wyraziły zgodę na udział w badaniu, na adres e-mail podany przez absolwenta. W ankiecie monitoringowej nie formułowano pytań odnoszących się do narodowości respondenta.

Wyniki przeprowadzonego przez NIK badania kwestionariuszowego wskazują, że ponad połowa uczelni publicznych (57,9%) nie monitoruje losów studentów cudzoziemców po zakończeniu studiów.

5.3. Finansowanie kształcenia cudzoziemców

W latach 2017–2020 (do 31 lipca) kontrolowane podmioty: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz uczelnie prawidłowo finansowały kształcenie cudzoziemców. W latach 2017–2019 wysokość środków wydatkowanych na ten cel wyniosła łącznie 120 662,1 tys. zł⁶⁰ i 989 tys. EUR.

5.3.1. Wydatki ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

W latach 2017–2019 Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydatkował łącznie 117 674,7 tys. zł, w tym m.in. na dotacje celowe dla NAWA (101 168,2 tys. zł) oraz cztery programy pomocowe dla studentów cudzoziemców (15 285,2 tys. zł). Minister dofinansował cztery niżej wymienione projekty/programy związane z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach:

Wydatki
Ministra Nauki

- „Program Stypendialny Rządu Rzeczypospolitej Polskiej im. Konstantego Kalinowskiego I i II”⁶¹ – 3676,5 tys. zł;
- „Projekt pomocowy dla młodych naukowców z państw powstałych po rozpadzie byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, którzy nie mają uprawnień do stypendiów w ramach współpracy z Polonią”⁶² – 3151,8 tys. zł;
- „Specjalistyczne Studia Wschodnie Uniwersytetu Warszawskiego”⁶³ – 5991,5 tys. zł;
- „Studia anglojęzyczne – inicjatywa edukacyjno-informacyjna dla studentów mniejszości religijnych i etnicznych, pochodzących z terenów objętych dyskryminacją oraz przemocą, a w szczególności z Afryki”⁶⁴ – 2465,4 tys. zł.

⁶⁰ Kwota ta nie obejmuje wydatków na kształcenie studentów cudzoziemców w uczelniach ze względu na brak obowiązku wyodrębniania tych kosztów w ewidencji księgowej.

⁶¹ Program ustanowiono zgodnie z listem intencyjnym podpisanym dnia 30 marca 2006 r. przez ówczesnego Prezesa Rady Ministrów i pana A. Milinkiewicza kandydata na prezydenta i przedstawiciela Bloku Zjednoczonych Sił Demokratycznych na Białorusi oraz przedstawicieli Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich. Początkowo skierowany do studentów z Białorusi, relegowanych z uczelni za działalność polityczną, a następnie rozszerzony o osoby, które z przyczyn politycznych miały trudności z kontynuowaniem lub podjęciem studiów na Białorusi oraz absolwentów niezależnego Liceum Humanistycznego im. Jakuba Kołosa w Mińsku. Program realizowany przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego.

⁶² Projekt pomocowy przeznaczony na realizację projektów badawczych na polskich uczelniach w ramach staży naukowych dla kandydatów z krajów Europy Wschodniej, Rosji, krajów Azji Środkowej i Kaukazu. Program realizowany jest w sposób ciągły od 2017 r. przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Inicjatorem projektu był Rektor Uniwersytetu Warszawskiego.

⁶³ W ramach projektu realizowane są m.in.: świadczenia stypendialne dla uczestników w szczególności z krajów Partnerstwa Wschodniego, kursy językowe oraz działania w zakresie współpracy międzynarodowej, m.in. staże i praktyki zagraniczne dla studentów, wykłady prelegentów z zagranicy. Program realizowany jest w sposób ciągły od 2017 r. przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Inicjatorem projektu był Rektor Uniwersytetu Warszawskiego.

⁶⁴ Program przeznaczony dla mniejszości religijnych i etnicznych pochodzących z terenów objętych dyskryminacją i przemocą, szczególnie z Afryki (m.in.: Etiopia, Uganda, Nigeria, Tanzania, Kamerun). Stypendystom m.in.: finansowano pobyt w Polsce oraz koszty leczenia, realizowano wykłady w ramach odpowiedniego cyklu studiów, prowadzono naukę języka polskiego, a także realizowano działania promocyjne i w zakresie obsługi administracyjnej. Inicjatorem projektu był Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Projekt finansowany z rezerwy ogólnej budżetu państwa.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Ponadto w 2017 r. Minister zorganizował konkurs „Szkoła Języka i Kultury Polskiej” dla cudzoziemców, na który wydatkowano 630,8 tys. zł.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego ponosił również wydatki na działania pośrednio związane z kształceniem w Polsce cudzoziemców, tj. na organizację m.in. seminariów i konferencji:

- w 2017 r. przeznaczył 276,3 tys. zł na m.in. na organizację trzech seminariów i konferencji⁶⁵, udział w targach zagranicznych⁶⁶, obsługę stron internetowych⁶⁷;
- w 2018 r. z tytułu współorganizacji czterech konferencji poniesiono wydatki w kwocie 78,9 tys. zł;
- w 2019 r. na współorganizację czterech konferencji oraz druk ulotek i broszur poniesiono wydatki w kwocie 235,5 tys. zł.

W 2020 r. (I półrocze) Minister zaplanował organizację trzech wydarzeń, które ze względu na sytuację epidemiczną zostały przełożone na 2021 r.

W okresie objętym kontrolą Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego na podstawie art. 324 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wydał jedną decyzję o zwolnieniu z opłat za kształcenie na studiach stacjonarnych w języku polskim dla sześciu cudzoziemców (w 2019 r.). Koszty kształcenia studentów pokryte zostały w ramach subwencji przyznanej uczelni i nie generowały dodatkowych wydatków ze strony Ministra.

5.3.2. Wydatki ze środków Ministra Spraw Zagranicznych

Wydatki Ministra Spraw Zagranicznych na programy stypendialne

W latach 2017–2019 Minister Spraw Zagranicznych na stypendia dla cudzoziemców wydatkował środki w łącznej wysokości 2867,4 tys. zł, w tym: 2222,7 tys. zł⁶⁸ na kształcenie obywateli Ukrainy w Kolegium Europejskim w Natolinie (na podstawie umowy z dnia 25 listopada 2009 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy)⁶⁹. Ponadto w 2019 r. sfinansowano, w związku z polskim przewodnictwem w 2019 r. w Procesie Berlińskim i odbywającym się wówczas w Poznaniu *Szczyście Bałkanów Zachodnich – Poznań 2019*, ze środków rezerwy celowej przeznaczonej na polskie przewodnictwo w pracach tego szczytu, stypendia w Kolegium Europejskim w Natolinie dla sześciu przedstawicieli (studentów) z państw Bałkanów Zachodnich w wysokości 644,7 tys. zł.

Minister Spraw Zagranicznych realizował program stypendialny powołany w ramach działań Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego *Visegrad Scholarship Program*. W badanym okresie ze środków IVF przyznawano stypendia dla studentów i osób, które ukończyły studia magister-

⁶⁵ Seminarium w Tbilisi (Gruzja) dla przedstawicieli polskich uczelni oraz partnerskich instytucji. Seminarium w Warszawie dotyczące podejmowania studiów przez cudzoziemców, uznawalności świadectw i dyplomów uzyskanych za granicą oraz uzyskiwania wizy studenckiej. Seminarium w Los Angeles (USA) dla przedstawicieli polskich uczelni oraz partnerskich instytucji podczas konferencji NAFSA 2017, Polsko Francuskie Forum Nauki i Innowacji.

⁶⁶ Targi LITEXPO Lithuanian Exhibition and Congress Centre w Wilnie (Litwa).

⁶⁷ Obsługa techniczna serwisu, pozycjonowanie oraz reklama strony internetowej www.go-poland.pl, a także zakup usługi hostingowej oraz domeny dla chińskiej wersji językowej.

⁶⁸ W 2017 r. – 706,8 tys. zł, w 2018 r. 767,1 tys. zł oraz w 2019 r. – 748,8 tys. zł.

⁶⁹ Od roku akademickiego 2010/2011 do roku 2019/2020 finansowaniem objęto 50 studentów.

skie, podejmowały studia II stopnia, studia podyplomowe lub część studiów doktoranckich. W latach 2017–2019 beneficjentami tego programu było 119 stypendystów oraz 29 polskich uczelni. W ramach ww. inicjatywy stypendialnej *Visegrad Scholarship Program*, z opłacanej co roku składki⁷⁰ MSZ do budżetu IVF wydatkowano w latach 2017–2019 989 tys. EUR, w tym 600,5 tys. EUR⁷¹ na stypendia i granty podrózne dla 119 osób⁷² i 388,5 tys. EUR⁷³ dla 29 polskich uczelni wyższych i innych instytucji⁷⁴ przyjmujących obcokrajowców w ramach programu stypendialnego IVF. W roku 2020 wydatkowanie środków będzie możliwe dopiero po zatwierdzeniu wyników konkursu o stypendia przez organ statutowy IVF, jakim jest Rada Ambasadorów⁷⁵.

5.3.3. Wydatki (BUWiWM) NAWA

W latach 2017–2019 środki wydatkowane przez NAWA na realizację programów stypendialnych skierowanych do cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach wyniosły łącznie 101 288,2 tys. zł. W 2017 r. (do 30 września) na zadania związane z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach BUWiWM wydatkowało łącznie 19 028 tys. zł, w tym m.in. na Program dla Polonii im. gen. W. Andersa – 13 828 tys. zł, na Program im. S. Banacha – 1884 tys. zł oraz 1241 tys. zł na Program im. I. Łukasiewicza. Pozostała kwota została wydatkowana na inne zadania. Całość środków wydatkowanych przez BUWiWM pochodziła z budżetu państwa część 38 – Szkolnictwo wyższe.

W 2017 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przekazał NAWA dotacje w wysokości 14 136 tys. zł, w tym: 11 119 tys. zł na realizację zadań statutowych Agencji, 317 tys. na sfinansowanie kosztów inwestycyjnych oraz 2700 tys. zł w ramach dotacji podmiotowej. Wydatki Agencji w 2017 r. wyniosły 13 108 tys. zł, w tym: 10 380 tys. zł (79,2% całości wydatków) na realizację zadań statutowych, 317 tys. zł (2,4%) na sfinansowanie zadań inwestycyjnych oraz 2403 tys. zł na wydatki bieżące⁷⁶ (8,3% całości wydatków Agencji).

Na stypendia dla cudzoziemców NAWA wydatkowała od 1 października do 31 grudnia 2017 r. łącznie 10 380 tys. zł, w tym na stypendia dla osób studiujących na polskich uczelniach 7718 tys. zł. Na realizację Programu dla Polonii im. gen. W. Andersa wydatkowano – 6183 tys. zł, na realizację Programu im. S. Banacha – 902 tys. zł oraz na realizację Programu

Rosną wydatki NAWA związane z kształceniem cudzoziemców w Polsce

⁷⁰ MSZ opłaca co roku składkę do budżetu IVF w wysokości 2 mln euro (każde z czterech państw członkowskich uiszcza składkę w takiej samej wysokości – roczny budżet IVF wynosi 8 mln euro).

⁷¹ W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 134,4 tys. euro, 227 tys. euro i 239,1 tys. euro.

⁷² W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 32, 44 i 43 studentów obcokrajowców.

⁷³ W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 87 tys. euro, 147 tys. euro i 154,5 tys. euro.

⁷⁴ W poszczególnych latach: 2017, 2018 i 2019 było to odpowiednio: 14, 18 i 17 podmiotów (nie sumują się do 29, bo nazwy niektórych z nich powtarzały się w poszczególnych latach).

⁷⁵ Termin posiedzenia Rady zaplanowany był na 27 maja 2020 r.

⁷⁶ Całkowite koszty NAWA w 2017 r. wyniosły 2 411 tys. zł. Różnica pomiędzy wysokością kosztów a wydatków stanowi wartość amortyzacji (8 tys. zł).

im. I. Łukasiewicza – 633 tys. zł. Pozostała kwota dotacji (2662 tys. zł) została wydatkowana przez NAWA na realizację zadań zleconych i innych zadań ustawowych.

W 2018 r. wydatki Agencji wyniosły łącznie 114 486 tys. zł, w tym: na realizację zadań ustawowych 96 002 tys. zł, na funkcjonowanie – 16 300 tys. zł oraz wydatki majątkowe – 2184 tys. zł. Na realizację zadań ustawowych NAWA otrzymała z budżetu państwa dotacje celowe w łącznej wysokości 96 887 tys. zł. W ramach kwoty 96 002 tys. zł – 36 906 tys. zł (38,4%) przeznaczono na wypłatę stypendiów cudzoziemcom studiującym na polskich uczelniach, w tym: 29 125 tys. zł wypłacono stypendystom Programu dla Polonii im. gen. W. Andersa, 4582 tys. zł – wypłacono stypendystom Programu im. S. Banacha oraz 3199 tys. zł – wypłacono stypendystom Programu im. I. Łukasiewicza.

W 2019 r. wydatki NAWA wyniosły łącznie 183 636 tys. zł (wzrost o 60,4% w stosunku do 2018 r.), w tym: 163 516 tys. zł – wydatki na realizację zadań ustawowych (wzrost o 70,3% w stosunku do 2018 r.), 19 995 tys. zł – wydatki na funkcjonowanie (wzrost o 22,7%) oraz 125 tys. zł na wydatki majątkowe (spadek o 94,3%). Na realizację zadań ustawowych NAWA otrzymała dotacje celowe w łącznej wysokości 139 504 tys. zł⁷⁷.

Wydatki na programy stypendialne dedykowane studentom cudzoziemcom wyniosły łącznie 56 664,2 tys. zł i w stosunku do wydatków z 2018 r. wzrosły o 53,5%. Najwyższe wydatki poniesiono na wypłatę stypendiów w ramach Programu dla Polonii im. gen. W. Andersa (47 912,2 tys. zł, wzrost o 64,5% w stosunku do 2018 r.). Na stypendia wypłacane w ramach Programu im. S. Banacha wydatkowano – 4053 tys. zł (spadek o 11,5%), a na stypendia w ramach Programu im. I. Łukasiewicza wydatkowano – 4579 tys. zł (wzrost o 43,1%). Na stypendia dla studentów zakwalifikowanych do Programu „Poland My First Choice”⁷⁸ wydatkowano – 120 tys. zł.

Na 2020 r. NAWA przyjęła do realizacji 20 programów własnych, jeden program zlecony przez Ministra Zdrowia, dziewięć zadań zleconych oraz cztery pozaprogramowe działania ustawowe. W planie finansowym (po zmianach) na 2020 r. zaplanowano łączne wydatki w kwocie 196 369 tys. zł (wzrost o 7% w stosunku do wydatków wykonanych w 2019 r.). Zaplanowano również wzrost (do kwoty 173 916 tys. zł, tj. o 6,4%) wydatków na realizację zadań ustawowych (środków przekazanych innym podmiotom), wydatków na funkcjonowanie (do kwoty 22 183 tys. zł, tj. o 10,9%) oraz wydatków majątkowych (do kwoty 270 tys. zł, tj. o 116%). Na dzień 31 marca 2020 r. łączne wydatki NAWA wyniosły 24 351 tys. zł (12,4% planu po zmianach), w tym na realizację zadań ustawowych – 20 597 tys. zł (11,8%) oraz 3754 tys. zł (16,9%) na funkcjonowanie.

⁷⁷ Z części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka – 128 696 tys. zł, z części 46 – Zdrowie – 2176 tys. zł oraz rezerwa celowa na pomoc rozwojową – 8632 tys. zł.

⁷⁸ Realizowany przy współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz Instytucją Zarządzającą programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój – Ministerstwem Rozwoju. Program ten finansowany jest ze środków ww. programu operacyjnego.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Łączne wydatki Agencji w latach 2018–2020 (do 31 marca) wyniosły 322 473 tys. zł, w tym: wydatki na realizację zadań ustawowych – 280 115 tys. zł (86,9% wszystkich wydatków), wydatki na funkcjonowanie – 40 049 tys. zł (12,4%) oraz wydatki majątkowe – 2309 tys. zł (0,7%).

W ostatnim kwartale 2017 r. NAWA miała pod opieką stypendystów polonijnych pobierających stypendia w wysokości 900 zł miesięcznie (studenci) lub 1350 zł (doktoranci). Miesięczna stawka w programie im. S. Banacha i im. I. Łukasiewicza wynosiła 1350 zł. W latach 2018–2020 wysokość stawek stypendiów w programach NAWA skierowanych do cudzoziemców kształtujących się na polskich uczelniach wypłacanych co miesiąc cudzoziemcom przez okres obowiązywania nauki, m.in. w zależności od rodzaju programu i od stopnia studiów, kształtowała się w przedziale od 1250 zł do 2400 zł. Dodatkowo pierwsze stypendium powiększono o sumę 500 zł z przeznaczeniem na koszty zagospodarowania się stypendysty w Polsce oraz na ostatnim roku studiów ostatnie miesięczne stypendium powiększono o ww. kwotę z przeznaczeniem na pokrycie kosztów pracy dyplomowej.

Wysokość stawek stypendiów w programach NAWA

5.3.4. Finansowanie przez uczelnie kształcenia cudzoziemców

Wszystkie skontrolowane w badanym okresie uczelnie realizowały projekty/przedsięwzięcia związane z kształceniem cudzoziemców. Najwięcej realizowała ich Politechnika Warszawska, tj. 106 (w tym projekty/przedsięwzięcia cykliczne), Uniwersytet Warszawski – 85, Uniwersytet Jagielloński – 62 projekty oraz Uniwersytet Rzeszowski (29 projektów). Największe wydatki na projekty związane z kształceniem cudzoziemców poniósł w kontrolowanym okresie Uniwersytet Jagielloński (łącznie 74 501,3 tys. zł oraz Uniwersytet Warszawski (19 726,1 tys. zł). Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła nieprawidłowości w wydatkowaniu środków przeznaczonych na realizację projektów związanych z kształceniem cudzoziemców.

Wszystkie uczelnie realizowały projekty związane z kształceniem cudzoziemców

Przykłady

Uniwersytet Jagielloński. W latach 2017–2020 (do 31 marca) Uniwersytet realizował łącznie 62 projekty i przedsięwzięcia związane z kształceniem cudzoziemców. I tak przykładowo w ramach projektu:

- „Mobilność studentów i pracowników szkół wyższych” założono wyjazdy semestralne studentów i pracowników na uczelnie partnerskie biorące udział w projekcie oraz przyjazdy studentów i pracowników tamtejszych uczelni (koszty poniesione w ramach projektu – 415,4 tys. zł);
- „Advanced Spectroscopy in Chemistry” – organizowane były czterosemestralne zajęcia dla studentów z Uniwersytetu w Lille (u koordynatora programu) i innych uczelni będących uczestnikami projektu (pierwszy semestr w Lille, drugi semestr w Lille lub Lipsku, trzeci semestr na dowolnej uczelni, będącej uczestnikiem projektu – w tym na Wydziale Chemii i czwarty semestr praca magisterska pisana w laboratorium badawczym dowolnej partnerskiej uczelni bądź współpracującej organizacji przemysłowej lub badawczej (koszty poniesione 52,1 tys. zł);

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- „Eco-red – European quality course system for Renewable Energy Development” – projekt realizowano przy współpracy z Uniwersytetem w Rzymie oraz Uniwersytetem z Cypru oraz trzema uczelniami w Wietnamie. Organizowano kursy studenckie w zakresie odnawialnych źródeł energii, ich wydajności i zrównoważonego rozwoju (koszty poniesione – 190,9 tys. zł);
- „ISAD – International Security nad Development” – w ramach projektu założono umiędzynarodowienie procesu kształcenia oraz poprawę dostępności międzynarodowych programów kształcenia dla 24 beneficjentów z zagranicy i z Polski poprzez opracowanie i realizację całego cyklu kształcenia na studiach II stopnia. Co najmniej 50% uczestników miało pochodzić z zagranicy (koszty poniesione – 768,5 tys. zł);
- „European Politics and Society” – projekt realizowany przez cztery uczelnie, w tym przez Uniwersytet w Pradze oraz Uniwersytet Jagielloński. Prowadzono interdyscyplinarne studia II stopnia w zakresie europejskiej polityki, historii, kultury oraz stosunków międzynarodowych (pierwszy semestr na Uniwersytecie w Pradze, drugi semestr na Uniwersytecie w Leiden (Holandia) lub Uniwersytecie Jagiellońskim, trzeci i czwarty semestr na dowolnej uczelni z uczestniczących w projekcie (koszty poniesione – 78,4 tys. zł).

Uniwersytet Rzeszowski – w latach 2017–2020 realizował 29 projektów i przedsięwzięć, związanych z kształceniem cudzoziemców, m.in.:

w 2017 r.:

- promocja oferty edukacyjnej Uniwersytetu na Ukrainie przez stałego pełnomocnika Rektora ds. współpracy polsko-ukraińskiej (koszty – 37,4 tys. zł),
- wypłata stypendium dla cudzoziemców i roczny kurs języka polskiego dla cudzoziemców, przygotowujący do studiów w Polsce (koszty – 324, 2 tys. zł);
- Letnia Szkoła Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców (koszty – 121,3 tys. zł);

w 2018 r.:

- roczny kurs języka polskiego dla cudzoziemców, przygotowujący do studiów w Polsce (koszt 152,9 tys. zł),
- spotkania z uczniami szkół średnich na Ukrainie (koszty – 7,3 tys. zł),
- przygotowanie i wydruk informatora rekrutacyjnego dla kandydatów w języku ukraińskim oraz plakatów i ulotek, reklama w prasie (koszty – 13,5 tys. zł),
- kurs języka polskiego dla młodzieży z Kijowa (koszty – 6 tys. zł),
- stypendia dla cudzoziemców, w tym roczny kurs języka polskiego dla cudzoziemców, przygotowujący do studiów w Polsce (koszty – 670,7 tys. zł);

w 2019 r.:

- przygotowanie i wydruk informatora rekrutacyjnego dla kandydatów w języku ukraińskim oraz plakatów i ulotek (koszty – 4,6 tys. zł),
- przygotowanie i wydruk informatora rekrutacyjnego i przewodników dla kandydatów w języku angielskim dla kandydatów (koszty – 3,7 tys. zł),
- kurs języka polskiego dla młodzieży z Kijowa (koszty – 7 tys. zł);

w 2020 r. (do 31 marca br.):

- promocja oferty kształcenia Uniwersytetu w prasie ukraińskiej „Wysoki Zamek” (koszty – 2,9 tys. zł),
- stypendia dla cudzoziemców, w tym roczny kurs języka polskiego dla cudzoziemców, przygotowujący do studiów w Polsce (koszty – 77,1 tys. zł).

Większość uczelni realizowała program NAWA

Większość skontrolowanych uczelni⁷⁹ realizowała programy skierowane do cudzoziemców finansowane lub dofinansowane przez NAWA. Nie stwierdzono nieprawidłowości w rozliczaniu przez uczelnie środków z dofinansowania otrzymanego z NAWA.

⁷⁹ W programach NAWA nie uczestniczyła Politechnika Rzeszowska.

Przykłady

Politechnika Wrocławska. W ramach projektów związanych z kształceniem cudzoziemców finansowanych przez BUWiWM/NAWA, uczelnia realizowała programy, na które wydatkowano w latach 2017–2020 (do 31 marca) łącznie 7060,3 tys. zł:

- Program stypendialny dla Polonii im. gen. W. Andersa;
- Program stypendialny im. S. Banacha;
- Program stypendialny im. I. Łukasiewicza;
- zadania zlecone i stypendia przyznane na podstawie decyzji dyrektora NAWA;
- współpraca bilateralna i umowy międzynarodowe (studia wyższe lub studia doktoranckie, studia częściowe i staże dla cudzoziemców z krajów, z którymi Polska ma zawarte stosowne umowy lub współpracę wzajemną);
- program CEEPUS III – staże naukowe dla cudzoziemców oraz wypłata zwrotu kosztów przejazdu dla obywateli RP odbywających staże zagraniczne na zasadach określonych programem;
- kursy przygotowawcze dla cudzoziemców przyjętych na studia I i II stopnia (stypendystów NAWA).

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie. W okresie od listopada 2018 r. do kwietnia 2020 r. realizowano projekt „Welcome to University of Life Science in Lublin” finansowany ze środków NAWA w ramach programu „Welcome To Poland”. W ramach projektu trzy zadania były skierowane do cudzoziemców:

- przygotowanie materiałów promocyjnych w języku angielskim (dotyczących kształcenia na UPL,
- system oznaczeń zewnętrznych dwujęzycznych polsko-angielskich,
- system oznaczeń wewnętrznych dwujęzycznych polsko-angielskich.

Na realizację ww. projektu planowano wydatkować 227 870 zł. Do czasu kontroli NIK wydatkowano 175 294 zł.

W okresie od października 2019 r. do maja 2020 r. ze środków NAWA realizowano projekt pt. „Instytucjonalne wsparcie UPL w obszarze umiędzynarodowienia poprzez niwelowanie barier komunikacyjnych w wielokulturowym środowisku akademickim Let ME know YOU – Welcome to ULSL”. Na realizację tego projektu planowano wydatkować 352,4 tys. zł. Do czasu kontroli NIK wydatkowano 37 tys. zł. Działania realizowane w projekcie miały na celu m.in. podniesienie kompetencji kadry naukowej i administracyjnej uczelni w zakresie komunikacji międzykulturowej, podniesienie kompetencji pracowników jednostki zajmującej się rekrutacją na studia obcojęzyczne w celu zapewnienia wysokiej jakości obsługi kandydatów, zapewnienie materiałów informacyjnych dla kandydatów na studia w języku angielskim i rosyjskim, integrację środowiska akademickiego podczas warsztatów i spotkań międzynarodowych. Termin realizacji projektu przedłużono do 30 września 2021 r.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 i 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, uczelnia publiczna może pobierać opłaty za usługi edukacyjne oraz ustala warunki i tryb zwalniania z tych opłat (art. 79 ust. 3 ww. ustawy.) W art. 324 ust. 1 tej ustawy uregulowano, że cudzoziemiec może być zwolniony z opłat, o których mowa w art. 79 ust. 1 pkt 2, 3 i 5 oraz art. 163 ust. 2 na zasadach określonych w umowie między uczelniami albo w umowie międzynarodowej. Zwolnienie cudzoziemca z opłat może nastąpić również na podstawie decyzji administracyjnej rektora (art. 324 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy).

Wszystkie skontrolowane uczelnie uregulowały zasady pobierania opłat za świadczone usługi edukacyjne. Natomiast nie wszystkie uczelnie określiły zasady zwalniania cudzoziemców z opłat za usługi edukacyjne.

Wszystkie uczelnie uregulowały zasady pobierania opłat od cudzoziemców

Nie wszystkie uczelnie uregulowały zasady zwalniania cudzoziemców z opłat za studia

Przykład

Politechnika Warszawska przyjęła dopiero we wrześniu 2019 r. wewnętrzne zasady zwalniania z opłat cudzoziemców⁸⁰. Do tego czasu Rektor wydawał decyzje o zwolnieniu cudzoziemców z opłat na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego.

W trzech uczelniach
nieprawidłowo
pobierano
lub ewidencjonowano
opłaty od cudzoziemców

W przypadku trzech uczelni⁸¹ stwierdzono jednostkowe nieprawidłowości związane z pobieraniem od studentów cudzoziemców opłat za studia (od 2 cudzoziemców) lub z ich ewidencjonowaniem w systemie finansowo-księgowym (jeden przypadek) oraz naruszeniem zasad zwalniania ich z opłat za studia (w przypadku 19 studentów).

Przykłady

Politechnika Rzeszowska

W okresie objętym kontrolą studenci cudzoziemcy złożyli 50 wniosków o zwolnienie z opłat za studia. Badaniem objęto 20 decyzji zwalnających z opłat z 44 przyznanych.

Stosownie do § 18 ust. 2 Uchwały Nr 81/2015 Senatu Politechniki Rzeszowskiej z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie zasad pobierania opłat za świadczone usługi edukacyjne oraz trybu i warunków zwalniania z tych opłat na studiach wyższych dla cudzoziemców podejmujących i odbywających kształcenie na zasadach innych niż obowiązujące obywateli polskich, zwolnienie z opłat w przypadku, o którym mowa w ust. 1 nastąpić mogło na pisemny wniosek studenta skierowany do rektora. Wzór wniosku określać miał załącznik do ww. uchwały. W kontroli ustalono, że uchwała nie zawierała wskazanego wzoru wniosku.

W roku akademickim 2016/2017 student, który rozpoczął studia niestacjonarne pierwszego stopnia uzyskał obniżenie opłaty za pierwszy semestr studiów. Obniżenie opłaty za studia było niezgodne z unormowaniem § 20 ust. 3 ww. Uchwały Senatu zgodnie, z którym o zwolnienie z opłaty można ubiegać się dopiero od drugiego semestru studiów.

W dziewięciu przypadkach (na 20 zbadanych) akta sprawy zawierały jedynie wniosek/podanie z prośbą o zmniejszenie opłaty za studia. Akta nie zawierały dokumentów potwierdzających trudną sytuację materialną studenta. Brakowało oświadczenia o dochodach studenta i jego rodziny, zaświadczeń o dochodach wraz z tłumaczeniami na język polski, które są wymagane przy ustalaniu sytuacji materialnej studenta i jej dokumentowaniu zgodnie z przepisami zawartymi w Regulaminie przyznawania pomocy materialnej dla studentów. Brak kompletnej dokumentacji dotyczył dziewiętnastu z dwudziestu badanych spraw. Zgodnie z Uchwałą Senatu Nr 81/2015, do wniosku student dołączać miał dokumenty potwierdzające trudną sytuację materialną. Przy ustalaniu sytuacji materialnej studenta i jej dokumentowaniu należało stosować przepisy określone w regulaminie przyznawania pomocy materialnej dla studentów. Analogiczne unormowania jak w Uchwale Senatu Nr 81/2015 zawierało Zarządzenie Nr 47/2019 Rektora Politechniki Rzeszowskiej z dnia 16 października 2019 r. w sprawie zasad pobierania opłat za usługi edukacyjne oraz trybu i warunków zwalniania z tych opłat na studiach wyższych. Zasady dokumentowania trudnej sytuacji materialnej były uregulowane w zarządzeniach Rektora Politechniki.

⁸⁰ <https://www.bip.pw.edu.pl/var/pw/storage/original/application/8ecf67e033510cc967eaaf279b914859.pdf> [dostęp: 06.11.2020].

⁸¹ Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Wrocławski.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Uniwersytet Wrocławski

Jeden ze studentów wniósł opłatę za drugi rok studiów w wysokości 1200 euro, pomimo że zgodnie z umową wysokość opłaty rocznej wynosiła 1250 euro.

W przypadku jednego studenta opłata za studia została wniesiona w prawidłowej wysokości wynikającej z regulacji wewnętrznych w tym zakresie i wydanej decyzji, jednakże błędnie została wskazana jej wysokość w umowie (2500 euro). Różniła się ona o 300 euro od opłaty wskazanej w załączniku nr 14 do zarządzenia nr 28/2018 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 27 marca 2018 r. w sprawie wysokości opłat za usługi edukacyjne świadczone w Uniwersytecie Wrocławskim dla cykli dydaktycznych rozpoczynających się w roku akademickim 2018/2019 oraz dla cykli, które rozpoczęły się w roku akademickim 2013/2014 lub wcześniej i są kontynuowane w roku akademickim 2018/2019 oraz w decyzji o przyjęciu na studia (2200 euro).

Na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym stwierdzono niewłaściwe funkcjonowanie systemu informatycznego służącego m.in. do monitorowania terminowości i prawidłowej wysokości wnoszonych przez studentów opłat z powodu nieosiągnięcia jego założonej funkcjonalności.

Niewłaściwe funkcjonowanie systemu informatycznego

Przykład

Monitoring terminowości i prawidłowej wysokości wnoszonych przez studentów opłat na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym prowadziły dziekanaty z wykorzystaniem funkcjonalności Systemu Obsługi Szkół Wyższych Bazu, będącego elementem modułu Wirtualny Dziekanat Zintegrowanego Informatycznego Systemu Zarządzania Uczelnią. Podczas oględzin⁸² modułu na jednym stanowisku komputerowym w dziekanacie English Division Wydziału Lekarskiego stwierdzono m.in., że system Bazu w dwóch przypadkach (spośród 21 zbadanych zakładek studentów w Wirtualnym Dziekanacie) generował automatycznie odsetki studentom, którzy tych wpłat faktycznie dokonali, w czterech przypadkach system odnotował podwójną wpłatę czesnego, w jednym przypadku nie wykazał opłaty, mimo że została dokonana. Wady systemu wymagały czasochłonnych uzgodnień pomiędzy pracownikami Wydziału English Division Wydziału Lekarskiego a pracownikami działu Księgowości.

Wszystkie skontrolowane uczelnie prawidłowo uregulowały zasady przyznawania studentom zagranicznym stypendiów. W przypadku jednej uczelni stwierdzono nieprawidłowości polegające na nieterminowej wypłacie przyznanych studentom stypendiów.

Wszystkie uczelnie prawidłowo uregulowały zasady przyznawania stypendiów cudzoziemcom

Przykład

Uniwersytet Wrocławski

Badanie przeprowadzone na próbie obejmującej stypendia rektora udzielone 18 studentom wykazało, że w pięciu przypadkach (tj. 28%) zostały one wypłacone z naruszeniem § 6 ust. 3 regulaminu, będącego załącznikiem do zarządzenia nr 86/2019 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 11 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu świadczeń dla studentów Uniwersytetu Wrocławskiego. Każdorazowo wypłata za październik 2019 r. nastąpiła dopiero w grudniu 2019 r., a nie jak wynikało z przyjętych regulacji wewnętrznych, w listopadzie 2019 r. Zdaniem władz uczelni przyczyną powstałego opóźnienia była modyfikacja systemu informatycznego za pośrednictwem którego składano wnioski m.in. o stypendium rektora. Skutkowało to koniecznością wydłużenia terminu składania wniosków i w konsekwencji wypłatą stypendiów dopiero w grudniu 2019 r.

⁸² Dokonane w dniu 8 lipca 2020 r.

5.4. Współpraca na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców w Polsce

W latach 2017–2020 (do 31 lipca) kontrolowane podmioty: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz uczelnie prawidłowo współpracowały na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców.

Podmioty realizujące działania w zakresie kształcenia cudzoziemców

Kształcenie cudzoziemców w Polsce na poziomie rządowym opiera się o współpracę pomiędzy różnymi ministrami, w tym m.in. Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministrem Spraw Zagranicznych, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Zdrowia czy Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Swój wkład w procesie kształcenia cudzoziemców w Polsce wnoszą przede wszystkim uczelnie ale również inne jednostki, w tym wspierająca je NAWA oraz Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich⁸³ jak również Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSR), Urząd do Spraw Cudzoziemców, czy placówki dyplomatyczno-konsularne.

Różne działania w zakresie współpracy

W ramach wspierania kształcenia cudzoziemców podejmowane były różne działania, w tym m.in.:

- kampania „Ready, Study, Go! Poland” realizowana w 2017 r. przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego wspólnie z FRSE, we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz KRASP, której celem było wspieranie polskich uczelni w działaniach, które przyczyniają się do podniesienia poziomu umiędzynarodowienia, a także promocja Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Projekt realizowany przez NAWA. W ramach kampanii Ministerstwo wspomagało też placówki dyplomatyczne w organizacji polskich stoisk podczas targów edukacyjnych poza granicami kraju;
- działania Zespołu do spraw Rekrutacji i Kształcenia Cudzoziemców, w skład którego wchodził m.in. przewodniczący – Dyrektor BUWiWM, przedstawiciele Ministra NiSW, Ministra Spraw Zagranicznych, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Zdrowia, Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Do zadań Zespołu należało m.in. opiniowanie wniosków o przyjęcie cudzoziemców na naukę w Polsce. Działalność Zespołu została zakończona w listopadzie 2017 r., a w jego miejsce powołany przez Dyrektora NAWA – Zespół do Spraw Programów dla Studentów;
- w pracach Rady Programowej Współpracy Rozwojowej przy Ministrze Spraw Zagranicznych z udziałem od 2017 r. przedstawiciela MNiSW;

Do zadań Rady należało m.in.: przedstawianie propozycji dotyczących priorytetów geograficznych i tematycznych współpracy rozwojowej, opiniowanie projektów programu wieloletniego współpracy rozwojowej i planów rocznych, opiniowanie rocznych sprawozdań z realizacji przez organy administracji rządowej zadań z zakresu współpracy roz-

⁸³ Dalej: KRASP.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wojowej oraz projektów dokumentów rządowych związanych ze współpracą rozwojową („Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej” i jego uszczegółowienia w postaci rocznych planów współpracy);

- w pracach Polskiego Komitetu do spraw UNESCO zaangażowanie MNiSW we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innymi instytucjami w zakresie dotyczącym obszaru nauki i szkolnictwa wyższego;
- prace w ramach Zespołu do spraw obsługi wizowej studentów oraz legalizacji ich pobytu w Polsce prowadzone w 2018 r. w MNiSW z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz KRASP i NAWA;

Prace zespołu były prowadzone m.in. w sprawach związanych z procesem rekrutacji studentów zagranicznych (np. dokumenty potwierdzające uprawnienie do podjęcia studiów, weryfikacja kompetencji kandydatów na studia, znajomość języka, obsługa kandydata przez uczelniane biura rekrutacji), perspektywiczne rynki edukacyjne oraz statystyki dotyczącej przyjęć na studia;

- współpracy MNiSW z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz z wojewodami w kwestiach problemowych związanych z obsługą w urzędach wojewódzkich cudzoziemców, przyjeżdżających do Polski na studia lub prowadzących badania naukowe.

Projekty dokumentów strategicznych dotyczących współpracy rozwojowej, w tym w części dotyczącej kształcenia obywateli krajów rozwijających się na polskich uczelniach, przygotowywane były z uwzględnieniem wkładów i w uzgodnieniu z MNiSW, jak również NAWA. Informacje o kosztach związanych z kształceniem obywateli krajów rozwijających się na polskich uczelniach przekazywane były cyklicznie do MSZ za pośrednictwem MNiSW i innych resortów nadzorujących uczelnie wyższe, a następnie po opracowaniu udostępniane m.in. w formie rocznych raportów polskiej współpracy rozwojowej⁸⁴.

Ze środków przekazanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dotacji celowej z budżetu państwa na realizację działań finansowanych przez NAWA w odniesieniu do studenckich programów stypendialnych, finansowane były stypendia dla stypendystów Programu dla Polonii. Zadanie przyznawania stypendiów studentom polskiego pochodzenia wpisane jest w działanie w ramach „Rządowego programu współpracy z Polonią i Polakami za granicą w latach 2015–2020”. NAWA ściśle współpracowała z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, konsultując podejmowanie nowych inicjatyw na rzecz kształcenia studentów cudzoziemców na polskich uczelniach, jak również w trakcie bieżących działań na rzecz zagranicznych studentów.

NAWA współpracowała z MSZ w zakresie promocji programów stypendialnych pomocy rozwojowej. Dzięki wsparciu MSZ, za pośrednictwem polskich placówek konsularno-dyplomatycznych, NAWA docierała do potencjalnych kandydatów z informacją o naborach i ich zasadach. Placówki te niejed-

Przedstawicielstwa dyplomatyczne uczestniczyły w działaniach dot. kształcenia cudzoziemców

⁸⁴ Publikowane na stronie: <https://polskapomoc.gov.pl/Publikacje,2794.html>.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

nokrotnie stanowią pierwszy punkt kontaktowy i informacyjny dla osób zainteresowanych podjęciem kształcenia na polskich uczelniach. Ambasadory i konsulaty RP mają znaczący udział w promocji studenckich programów stypendialnych NAWA, jak również polskiego systemu szkolnictwa wyższego. Działanie te występowały w szczególności w następujących formach: rozpowszechnianie informacji o programach stypendialnych i o otwarciu naborów (NAWA przekazuje informacje polskim placówkom w toku bezpośredniej korespondencji bądź za pośrednictwem MSZ), organizacji spotkań informacyjnych dla kandydatów bądź wyłonionych stypendystów, promocji Polski jako kraju atrakcyjnych możliwości edukacyjnych, promocji polskich uczelni poprzez m.in. dystrybucję materiałów promocyjnych oraz organizację lub udział przedstawicieli placówek w targach edukacyjnych.

Szczególne znaczenie miała współpraca NAWA z placówkami konsularno-dyplomatycznymi w ramach realizacji Programu dla Polonii – studia I stopnia i jednolite studia magisterskie. Placówki corocznie aktywnie uczestniczyły w przeprowadzaniu egzaminów dla kandydatów do tego programu, umożliwiając zorganizowanie ich we własnej siedzibie, bądź innym wskazanym miejscu. Częstym elementem procesu organizacji egzaminu stała się możliwość spotkania przedstawicieli NAWA z kierownictwem placówki, w celu wymiany doświadczeń i poglądów na temat programu i ewentualnych trudności w jego realizacji. Ambasadory oraz instytuty polskie na świecie współpracowały z NAWA przy realizacji „Programu wymiany osobowej studentów i naukowców”, będącego wykonaniem zapisów międzynarodowych umów międzyrządowych i międzyresortowych o współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego.

Współpraca NAWA z Ministrem Zdrowia

Współpraca NAWA z ministrem właściwym do spraw zdrowia w zakresie kształcenia studentów cudzoziemców przybierała następujące formy: w ramach naboru wniosków w Programie dla Polonii – studia I stopnia i jednolite studia magisterskie, NAWA prowadziła nabór oraz ocenę wniosków na studia w uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia; Agencja realizowała ustawowe zadania wypłaty świadczeń stypendialnych stypendystom ministra właściwego do spraw zdrowia; organizowała i przeprowadzała proces wyłonienia ośrodków prowadzących kurs przygotowawczy dla kandydatów na studia w uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia. W 2019 r. NAWA zawarła z Ministrem Zdrowia umowę dotacyjną, której przedmiotem było w szczególności: sfinansowanie stypendiów uczestników kursu przygotowawczego, sfinansowanie stypendiów studentów, sfinansowanie stypendiów studentów za okres obowiązkowych praktyk wakacyjnych w roku akademickim 2018/2019. W celu przekazania środków finansowych uczelniom medycznym, NAWA podpisała umowy ramowe regulujące zasady wypłat świadczeń i wzajemnych rozliczeń między NAWA a uczelniami.

Współpraca NAWA z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

Współpraca NAWA z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w zakresie kształcenia cudzoziemców przybierała następujące formy: w ramach naboru wniosków do Programu dla Polonii – studia I stopnia i jednolite studia magisterskie, NAWA prowadziła nabór oraz ocenę wniosków na studia w uczelniach nadzorowanych przez ministra właściwego do kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Agencja organizowała i przeprowadzała proces wyłonienia ośrodków prowadzących kurs przygotowawczy dla kandydatów na studia w uczelniach nadzorowanych przez tego ministra.

Współpraca NAWA i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁸⁵ na rzecz kształcenia cudzoziemców w polskich uczelniach prowadzona była w szczególności w ramach realizacji Programu dla Polonii i obejmowała ustalenie zasad realizacji tego programu i oceny wniosków kandydatów na studiach nadzorowanych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Wysokość stawek stypendialnych, kryteria i zasady świadczenia stypendiów oraz lista stypendystów MKiDN pozostawała w kompetencji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

NAWA współpracuje z ww. resortami w działaniach na rzecz kształcenia cudzoziemców w polskich uczelniach również w formule Zespołu oceniającego, w skład którego wchodzi przedstawiciele MNiSW, MSZ, MZ, MKiDN oraz Urzędu ds. Cudzoziemców. Współpraca z ww. ministrami odbywała się również na poziomie Rady NAWA, której członkami są przedstawiciele ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, ministra właściwego do spraw zagranicznych, ministra właściwego do spraw finansów publicznych, ministra właściwego do spraw gospodarki, a także przedstawiciel Prezesa Rady Ministrów.

NAWA podjęła współpracę z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz Instytucją Zarządzającą Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. Od roku 2019 realizowany jest przez NAWA Program „Poland My First Choice”, który finansowany jest ze środków tego Programu Operacyjnego.

Placówki dyplomatyczno-konsularne zgłaszały również swoje uwagi dotyczące współpracy z NAWA i problemów w rekrutacji stypendystów. Dotyczyły one m.in.: rejestracji i przygotowania do egzaminu⁸⁶, przeprowadzenia egzaminu⁸⁷, wyników naboru stypendialnego⁸⁸, kontaktów z NAWA i uzyskania informacji⁸⁹, kryterium geograficznego⁹⁰, kwestii finansowych⁹¹.

Współpraca NAWA z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju

Uwagi zgłaszane przez placówki dyplomatyczno-konsularne

⁸⁵ Dalej: MKiDN

⁸⁶ Przykłady zgłaszanych postulatów i problemów: utworzenie dostępu dla konsulów do bazy zarejestrowanych kandydatów z danego okręgu konsularnego (Ukraina, Białoruś, Łotwa); zmiana harmonogramu (przyspieszenie) oceny formalnej wniosków stypendialnych ponieważ część pisemna planowana na czerwiec zbiega się w czasie z egzaminami maturalnymi (Ukraina); opracowanie jasnych instrukcji dot. procedury składania wniosków – aplikacja sprawia kandydatom wiele trudności i skutkuje błędami, stąd propozycja zamieszczenia instrukcji online oraz podanie danych kontaktowych do osób odpowiedzialnych z NAWA (Białoruś); wcześniejsze informowanie kandydatów i placówek o terminie przeprowadzenia egzaminów, co ułatwi studentom przygotowanie logistyczne do wyjazdu, szczególnie z krajów odległych (Ukraina, Japonia, Łotwa, Kazachstan, Kenia, Gruzja); konsultacja z placówkami RP harmonogramu przeprowadzenia egzaminów i przekazywanie placówkom list uczestników egzaminu, co pozwoli na potwierdzenie obecności wszystkich zgłoszonych (Ukraina).

⁸⁷ Przykłady zgłaszanych postulatów i problemów; przywrócenie części ustnej egzaminu w celu faktycznej oceny predyspozycji do podjęcia studiów w Polsce (Ukraina); Białoruś wymaga prawnie jednego opiekuna na każde 10 niepełnoletnich osób wyjeżdżających za granicę i należy wziąć ten fakt pod uwagę podczas organizacji kolejnej edycji egzaminu; zorganizowanie przyjazdów kandydatów na egzaminy wg szkół, a nie wg porządku alfabetycznego kandydatów (Białoruś); obligatoryjne oddelegowanie przedstawicieli NAWA do przeprowadzenia wszystkich egzaminów wstępnych (Białoruś).

⁸⁸ Chodzi o wcześniejsze informowanie kandydatów i placówek RP o wynikach rekrutacji, co usprawni proces wydawania wiz (Ukraina, Brazylia, Kazachstan, Białoruś, Łotwa, Maroko).

⁸⁹ Zgłaszano brak możliwości kontaktu przedstawicieli placówek RP z NAWA w sprawach pilnych (Ukraina) oraz brak odpowiedzi na zapytania kierowane przez kandydatów (Kazachstan, Łotwa).

⁹⁰ Z uwagi na znaczne różnice w poziomie nauczania j. polskiego w różnych częściach świata zasadne jest przyjęcie kryteriów geograficznych, gdyż kandydaci z różnych krajów mają nierówne szanse na zakwalifikowanie się na stypendia polonijne (Kazachstan, Gruzja).

⁹¹ Zgłoszono propozycje rozważenia zapewnienia zakwaterowania dla opiekunów i wyżywienia dla kandydatów i opiekunów podczas egzaminów ze środków NAWA (Białoruś) oraz rozważenia zaangażowania finansowego i merytorycznego NAWA w organizację lub udział w targach studenckich odbywających się poza granicami kraju, np. targi „Study and Go Abroad” organizowane w Kanadzie (Kanada).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Upowszechnianie wiedzy o Polsce wśród cudzoziemców

W ramach promocji Polski i promocji języka polskiego zagranicą, MSZ wspierało inicjatywy, które przyczyniały się do upowszechniania wiedzy o Polsce, jej kulturze i języku polskim wśród cudzoziemców oraz możliwości podjęcia studiów w Polsce. W 2017 r. podjęto 62 takie działania, które pośrednio lub bezpośrednio związane były z kształceniem cudzoziemców w Polsce⁹².

Współpraca w zakresie poświadczania znajomości Języka Polskiego jako Obcego

Minister Spraw Zagranicznych prowadził również współpracę z Państwową Komisją do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, której obsługę administracyjną oraz finansową prowadziła NAWA. Komisja dokonywała okresowej analizy funkcjonowania systemu poświadczania znajomości języka polskiego oraz przedstawiała Ministrowi Nauki stosowne rekomendacje. W jej składzie zasiadał przedstawiciel Ministra SZ.

Przekazywanie statystyk wydawanych wiz dla Eurostatu

Minister Spraw Zagranicznych, w ramach statystyk dla Eurostatu⁹³, przekazywał corocznie do Urzędu do Spraw Cudzoziemców (dalej: UdSC) dane statystyczne dotyczące wiz wydanych w poprzednim roku kalendarzowym. W 2019 r. nieterminowo przesłano do Urzędu do Spraw Cudzoziemców informację o liczbie poszczególnych wiz, o których mowa w art. 60 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach, wydanych w poprzednim roku kalendarzowym (2018), co było niezgodne z ust. 5 tego artykułu. Opóźnienie w przekazaniu danych za rok 2018 (51 dni) spowodowane było pojawieniem się problemów technicznych, które m.in. wynikały ze stopnia złożoności i wielkości danych (w 2018 r. Polska wydała ponad 1,5 mln wiz) oraz stopnia skomplikowania zapytań i braku odpowiedniej dokumentacji.

Od 1 lipca 2017 r.⁹⁴ Urząd do Spraw Cudzoziemców posiadał dostęp do danych dotyczących wiz (w tym archiwalnych), a nowe dane w tym zakresie przekazywane są na bieżąco. Pozwalało to na samodzielnie wygenerowanie przez Urząd do Spraw Cudzoziemców danych statystycznych na temat liczby poszczególnych wiz w dowolnym okresie. Obecnie dane dotyczące wydawania wiz są na bieżąco przekazywane do centralnego rejestru wizowego z systemu Wiza-Konsul, a Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców posiada wszystkie niezbędne informacje na temat liczby i rodzajów wydanych wiz.

⁹² Wśród nich można wymienić: wydanie broszury w języku białoruskim „Studiuj w Polsce” – promującej potencjał polskiej nauki i szkół wyższych (Białoruś); organizację konferencji mającej na celu m.in. prezentację oferty uczelni łódzkich i bieżącej współpracy badawczej /druk plansz, usługa tłumaczeniowa, lunch, usługa transportowa/ (Chiny); druk banera stypendium Łukasiewicza (Indonezja); seminarium absolwentów polskich uczelni medycznych i założenie stowarzyszenia Alumni Poloniae oraz Seminarium edukacyjne dla tajwańskich szkół średnich i wyższych z udziałem przedstawicieli polskich uczelni (Tajwan); XI Zjazd Absolwentów Polskich Programów Stypendialnych (Ukraina); Druk ulotek i broszur promujących studia na uczelniach w Polsce – dystrybuowane w czasie spotkania ze studentami na dwóch peruwiańskich uczelniach (Peru); Udział Polski w wydarzeniu promującym studia wyższe w Polsce Study in Europe (Wietnam).

⁹³ Europejski Urząd Statystyczny – urząd Komisji Europejskiej z siedzibą w Luksemburgu.

⁹⁴ Po tym terminie nastąpiło przejęcie od Ministra Spraw Zagranicznych zadań związanych z obsługą centralnego rejestru wizowego (CRW), przekazanie danych archiwalnych z rejestru wizowego prowadzonego w MSZ (18 lipca 2017 r.) oraz zakończenie procesu migracji danych z systemu dziedzicznego MSZ do CRW (24 lipca 2017 r.).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W MNiSW zapewniono bieżący przepływ informacji pomiędzy właściwymi podmiotami w zakresie kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach. Utworzono adres mailowy, tzw. help-desk – konstytucjadlanauki@mnisw.gov.pl, na który kierowane są pytania dotyczące przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w tym kwestii związanych z kształceniem cudzoziemców.

Zapewniono bieżący przepływ informacji

Najczęściej zadawane pytania zamieszczono w publicznie dostępnej sekcji „Pytania i odpowiedzi” na stronie <https://konstytucjadlanauki.gov.pl>. Ponadto informacje związane z kształceniem cudzoziemców i współpracą międzynarodową w zakresie szkolnictwa wyższego i nauki przekazywane były KRASP, Konferencji Rektorów Polskich Uczelni Technicznych, Konferencji Rektorów Publicznych Uczelni Zawodowych oraz Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich.

W ramach tzw. interwencyjnego systemu alertowego wyznaczono osoby do kontaktu w czterech urzędach wojewódzkich (mazowieckim, dolnośląskim, małopolskim i wielkopolskim), w których liczba składanych przez studentów wniosków o pobyt czasowy była największa. Pracownicy MNiSW kontaktowali się ze wskazanymi osobami w przypadkach przedłużającej się procedury legalizacji pobytu studentów bądź naukowców, które mogły skutkować np. zagrożeniem realizacji grantów międzynarodowych.

W 2017 r. zaplanowane środki z rezerwy celowej, przeznaczone na dofinansowanie Programów stypendialnych im. I. Łukasiewicza oraz im. S. Banacha nie zostały przez MNiSW wykorzystane. Z uruchomionej na ten cel rezerwy w kwocie 5181 tys. zł⁹⁵ wydatkowano 1510,7 tys. zł (tj. 29,2%). Główną przyczyną niewykorzystania środków była zmiana podmiotu realizującego programy (z BUWiWM na NAWA) oraz sposobu ich finansowania. Ponadto przyczynami niewykorzystania całości środków było m.in.: mniejsza, aniżeli zakładano, liczba wniosków o stypendia, mniejsza liczba uczestników kontynuujących studia, rezygnacja części stypendystów z udziału w naborze, niewykorzystanie wszystkich środków na pokrycie kosztów przeprowadzenia przewodów doktorskich oraz mniejsze niż zakładano koszty wypłat wynagrodzeń dla tutorów/opiekunów merytorycznych stypendystów.

Niewykorzystanie środków z rezerwy celowej

Analizowano i koordynowano działania związane z przepływem informacji dotyczących COVID-19 w systemie szkolnictwa wyższego i nauki w ramach prac powołanego przez Ministra NiSW Zespołu w dniu 2 marca 2020 r. W badanym okresie w skład zespołu wchodził: Przewodniczący Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich, Przewodniczący Konferencji Rektorów Publicznych Uczelni Zawodowych, Przewodniczący KRASP, Przewodniczący Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, Rektor Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, Przewodniczący Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, Zastępca Dyrektora Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, członek zarządu FRSE.

Powołanie Zespołu do działań związanych m.in. z przepływem informacji dot. COVID-19

⁹⁵ W tym: 3221 tys. zł na Program im. I. Łukasiewicza i 1960 tys. zł na Program im. S. Banacha.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Niepełna informacja dotycząca kształcenia cudzoziemców

W czterech uczelniach⁹⁶ stwierdzono nieprawidłowości obejmujące nieinformowanie właściwych organów państwa w zakresie spraw dotyczących kształcenia cudzoziemców w Polsce (jedna uczelnia) oraz nieterminowe przekazanie danych dotyczących cudzoziemców (trzy uczelnie).

Przykłady

Uniwersytet Opolski

W 2017 r. Rektor uczelni nie informował Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o przyjęciu na studia cudzoziemców, o których mowa w art. 43 ust. 3 pkt 2 i 4 tej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niepodjęciu kształcenia przez cudzoziemców, o których mowa w art. 43 ust. 3 ustawy, lub skreśleniu ich z listy studentów, o których mowa w art. 43 ust. 3 pkt 2 i 4 tej ustawy oraz niepodjęciu kształcenia przez cudzoziemców, o których mowa w art. 43 ust. 3 tej samej ustawy. Nie przekazał również wykazu cudzoziemców, o których mowa w art. 43 ust. 3 i 4, sporządzonego według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r., ze wskazaniem osób posiadających Kartę Polaka lub spełniających wymagania określone w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji⁹⁷, które zawierają: imię i nazwisko cudzoziemca, państwo zamieszkania, kierunek i rok studiów lub inny rodzaj kształcenia oraz jednostkę organizacyjną uczelni, w której cudzoziemiec odbywa kształcenie, a także warunki finansowe kształcenia.

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Rektor uczelni zobowiązany był niezwłocznie przekazywać Wojewodzie Małopolskiemu informacje dotyczące statusu studenta (skreślenia lub niezaliczenia roku)⁹⁸. Szczegółowe badanie dokumentacji pięciu studentów z okresu objętego kontrolą wykazało, że obowiązek ten wykonano w terminach od pięciu do 103 dni od daty zaistnienia zdarzenia, przy czym w dwóch przypadkach było to odpowiednio pięć i 16 dni, a w trzech po upływie 42, 43 i 103 dni. Powstałe opóźnienia wynikały z niedopatrzenia pracowników prowadzących dokumentację przebiegu studiów.

Zgodnie z art. 323 ust 1 pkt 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce cudzoziemcy mogą podejmować i odbywać m.in. studia oraz kształcenie w szkołach doktorskich na podstawie umów międzynarodowych, na zasadach określonych w tych umowach.

Z analizy danych uzyskanych z 17 skontrolowanych uczelni wynika, że w latach akademickich 2016/2017–2019/2020 spada liczba cudzoziemców odbywających studia oraz kształcenie w szkołach doktorskich na podstawie umów międzynarodowych. W stosunku do roku akademickiego 2016/2017 w 2019/2020 nastąpił spadek liczby tych studentów o 51,6%.

Liczba studentów cudzoziemców odbywających studia

Zgodnie z art. 323 ust 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce cudzoziemcy mogą podejmować i odbywać m.in. studia oraz kształcenie w szkołach doktorskich na podstawie umów zawieranych z podmiotami zagranicznymi przez uczelnie, na zasadach określonych w tych umowach.

⁹⁶ Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Uniwersytet Opolski, Politechnika Warszawska.

⁹⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1472.

⁹⁸ Zgodnie z art. 149 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Liczba cudzoziemców odbywających w latach 2016/2017–2019/2020 studia na podstawie umów zawieranych przez uczelnie z podmiotami zagranicznymi spadła w roku akademickim 2019/2020 o 2,95% w stosunku do roku akademickiego 2016/2017. Spośród całej grupy tych cudzoziemców 93,0% stanowili cudzoziemcy odbywający kształcenie na zasadach odpłatności, a 6,0% stanowili cudzoziemcy odbywających kształcenie bez odpłatności i świadczeń stypendialnych. Pozostali cudzoziemcy z tej grupy studentów (1,0%) byli stypendystami strony wysyłającej, bez ponoszenia opłat za naukę oraz stypendystami strony polskiej.

Zgodnie z art. 323 ust 1 pkt 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce cudzoziemcy mogą podejmować i odbywać m.in. studia oraz kształcenie w szkołach doktorskich na podstawie decyzji ministra.

Liczba cudzoziemców odbywających w latach 2016/2017–2019/2020 studia na podstawie decyzji ministra spadła w skontrolowanych uczelniach o 9,4% w roku akademickim 2019/2020 w stosunku do roku akademickiego 2016/2017.

Zgodnie z art. 323 ust 1 pkt 6 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce cudzoziemcy mogą podejmować i odbywać m.in. studia oraz kształcenie w szkołach doktorskich na podstawie decyzji administracyjnej rektora.

W latach akademickich 2016/2017–2019/2020 liczba cudzoziemców odbywających kształcenie na podstawie decyzji rektora uczelni wzrosła o 26,5% w roku akademickim 2019/2020 w stosunku do roku akademickiego 2016/2017.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Pytanie definiujące cel główny kontroli	Celem głównym kontroli było udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy zapewniono właściwe warunki prawne i organizacyjne do rekrutacji oraz kształcenia cudzoziemców i w rezultacie prawidłowo finansowano to zadanie?
Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli	Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli: 1. Czy uczelnie rzetelnie oszacowały możliwości kształcenia cudzoziemców? 2. Czy uczelnie prawidłowo prowadziły rekrutację na studia oraz kształcenie cudzoziemców? 3. Czy właściwe podmioty prawidłowo planowały i finansowały kształcenie cudzoziemców? 4. Czy właściwe podmioty prawidłowo współpracowały ze sobą na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców?
Zakres podmiotowy	Kontrolą objęto 21 jednostek, w tym: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, 18 uczelni publicznych, w tym 13 uniwersytetów i pięć politechnik.
Kryteria kontroli	Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 tej ustawy, tj. legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.
Okres objęty kontrolą	Kontrolą objęto lata 2017–2020 (do czasu zakończenia kontroli). Postępowanie kontrolne przeprowadzono w okresie od 5 maja do 31 lipca 2020 r.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy zwróciła się do 114 uczelni publicznych nadzorowanych przez różnych ministrów, o udzielenie informacji na temat danych zamieszczonych w skierowanym do nich kwestionariuszu. Odpowiedzi uzyskano od 107 jednostek.
Stan realizacji wniosków pokontrolnych	Wyniki kontroli przedstawiono w 21 wystąpieniach pokontrolnych formułując 18 wniosków pokontrolnych, które dotyczyły m.in.: – w NAWA: 1) podjęcia we współpracy z Radą Agencji, działań zmierzających do opracowania wieloletniej strategii działań NAWA; 2) przeprowadzania kontroli prawidłowości wydatkowania środków finansowych przekazanych na kształcenie studentów cudzoziemców w siedzibach uczelni, w których studiują cudzoziemcy – stypendyści Agencji; – w uczelniach: 1) egzekwowania od osób przyjmowanych na studia wszystkich dokumentów określonych w warunkach i trybie prowadzenia rekrutacji ustalonych przez Senat uczelni, 2) podjęcia skutecznych działań zmierzających do uchwalenia strategii Uczelni, 3) zapewnienia przestrzegania regulacji wewnętrznych w zakresie wnoszenia przez studentów cudzoziemców opłat za studia, 4) wydawanie decyzji w przedmiocie zwolnienia z opłat za studia studentów cudzoziemców z uwzględnieniem faktycznie występujących okoliczności, 5) zapewnienie pełnej funkcjonalności, we wdrażanym Zintegrowanym Systemie Informatycznym Wspomagającym Proces Kształcenia, modułu Internetowa Rekrutacja Kandydatów na studia w języku angielskim oraz modułu Wirtualny Dziekanat.

ZAŁĄCZNIKI

Jeden ze skontrolowanych podmiotów – Dyrektor NAWA – w dniu 11 sierpnia 2020 r. wniósł 18 zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego. W sprawie ww. zastrzeżeń Komisja Rozstrzygająca NIK w dniu 8 września 2020 r. dziewięć zastrzeżeń przyjęła w całości, pięć przyjęła częściowo, cztery oddaliła.

Według stanu na 14 grudnia 2020 r. zrealizowano siedem wniosków pokontrolnych, 11 było w trakcie realizacji.

W kontroli uczestniczyły: Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego oraz Delegatury NIK w: Krakowie, Lublinie, Opolu, Rzeszowie, Warszawie i Wrocławiu.

Wykaz jednostek kontrolnych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Wojciech Murdzek
		Ministerstwo Spraw Zagranicznych	Jacek Czaputowicz
		Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej	Grażyna Żebrowska
2.	Delegatura NIK w Krakowie	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	Wojciech Nowak
		Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	Andrzej Chochół
		Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	Kazimierz Karolczak
		Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	Jan Kazior
3.	Delegatura NIK w Lublinie	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	Stanisław Michałowski
		Uniwersytet Medyczny w Lublinie	Andrzej Drop
		Politechnika Lubelska	Piotr Kacejko
		Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	Zygmunt Litwińczuk
4.	Delegatura NIK w Opolu	Uniwersytet Opolski	Marek Masnyk
5.	Delegatura NIK w Rzeszowie	Uniwersytet Rzeszowski	Sylwester Czopek
		Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza	Tadeusz Markowski
6.	Delegatura NIK w Warszawie	Uniwersytet Warszawski	Marcin Pałys
		Politechnika Warszawska	Jan Szmidt
		Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	Marek Rocki
		Warszawski Uniwersytet Medyczny	Mirosław Wielgoś
7.	Delegatura NIK we Wrocławiu	Uniwersytet Wrocławski	Adam Jezierski
		Politechnika Wrocławska	Cezary Madryas
		Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu	Piotr Ponikowski

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe:	nieprawidłowe:
1.	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach oraz współpracy z innymi podmiotami.	
2.	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach oraz współpracy z innymi podmiotami.	Nieterminowe przekazanie do Urzędu Spraw Cudzoziemców informacji o liczbie wiz wydanych w 2018 r.
3.	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach oraz współpracy z innymi podmiotami.	Niewypracowanie wieloletniej strategii działań NAWA. Nieprzeprowadzanie kontroli w siedzibie beneficjentów.
4.	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	
5.	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	
6.	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Nieprzekazanie niezwłocznie Wojewodzie Małopolskiemu trzech informacji o statusie studenta w przypadku jego skreślenia bądź niezaliczenia roku, lecz po upływie 42, 43 i 103 dni.
7.	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	
8.	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Naruszenie zasad rachunkowości uczelni dot. prowadzenia ewidencji księgowej należności Uczelni z tytułu opłat.
9.	Uniwersytet Medyczny w Lublinie	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Nieprzekazanie w 2017 r. niezwłocznie informacji ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego oraz Komendantowi Głównemu Straży Granicznej dotyczących przyjęcia na studia cudzoziemców oraz niepodjęcia kształcenia przez cudzoziemców lub skreślenia ich z listy studentów, do czego był zobowiązany na podstawie art. 43 ust 6a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, w brzmieniu obowiązującym do końca 2017 r.
10.	Politechnika Lubelska	opisowa	Rzetelnie i zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, a także regulacjami wewnętrznymi, prowadzenie spraw dotyczących rekrutacji i kształcenia cudzoziemców oraz finansowania zadań z tym związanych.	
11.	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	opisowa	Rzetelnie i zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, a także regulacjami wewnętrznymi, prowadzenie spraw dotyczących rekrutacji i kształcenia cudzoziemców oraz finansowania zadań z tym związanych. Rzetelnie współpracował z innymi podmiotami	Uchybienia formalne dotyczące braku należytej identyfikacji osób podpisujących decyzje wydawane z upoważnienia Rektora lub braku informacji, że decyzja została podpisana przez inną osobę niż Rektor UP z jego upoważnienia. Nieokreślenie w strategii uczelni rezultatu założonych działań, terminu ich osiągnięcia i sposobu ich zwymparowania.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe:	nieprawidłowe:
12.	Uniwersytet Opolski	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Przyjęcia cudzoziemców niezgodnie z wymaganiami wynikającymi z obowiązujących przepisów prawa i regulacji wewnętrznych w zakresie braku przeprowadzania egzaminów ze znajomości języka polskiego oraz zaniechania egzekwowania dowodów ubezpieczenia na wypadek choroby lub następstw nieszczęśliwych wypadków na okres kształcenia w Polsce. Nieprzekazanie ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego wykazu i danych dotyczących przyjęcia na studia cudzoziemców oraz niepodjęcia kształcenia przez cudzoziemców lub skreślenia ich z listy studentów.
13.	Uniwersytet Rzeszowski	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	
14.	Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Niewyegzekwowanie od osób przyjmowanych na studia wszystkich dokumentów określonych w warunkach i trybie prowadzenia rekrutacji ustalonych przez Senat Uczelni. Weryfikowanie niezgodne z normami wewnętrznymi składanych przez studentów dokumentów w sprawie obniżenia lub zwolnienia z opłaty za studia
15.	Uniwersytet Warszawski	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	
16.	Politechnika Warszawska	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Nieterminowe przekazanie informacji za 2016 r., określonej w art. 43 ust 6b ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.
17.	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Nieopracowanie strategii uczelni, co było niezgodne z art. 66 ust. 1a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz z art. 23 ust. 2 pkt 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.
18.	Warszawski Uniwersytet Medyczny	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami.	Niezapewnienie pełnej funkcjonalności, we wdrażanym Zintegrowanym Systemie Informatycznym Wspomagającym Proces Kształcenia, modułu Internetowa Rekrutacja Kandydatów na studia w języku angielskim oraz modułu Wirtualny Dziekanat.
19.	Uniwersytet Wrocławski	opisowa	Wywiązanie się z obowiązku ustalenia warunków i trybu prowadzenia rekrutacji cudzoziemców na wszystkie kierunki studiów oraz zapewnienie właściwych warunków organizacyjnych i ich kształcenia. Prawidłowe realizowanie działań związanych z kształceniem cudzoziemców. Pozytywnie oceniono współpracę uczelni z innymi podmiotami w zakresie kształcenia cudzoziemców.	Nieprzestrzeganie wymagań określonych w stosownych zarządzeniach Rektora w zakresie dokumentów składanych przez cudzoziemców na etapie rekrutacji na studia. Niezapewnienie przestrzegania regulacji wewnętrznych w zakresie wnoszenia przez studentów cudzoziemców opłat za studia. Wydawanie decyzji w przedmiocie zwolnienia z opłat za studia studentów cudzoziemców nie uwzględniając faktycznie występujących okoliczności.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe:	nieprawidłowe:
				Niezapewnienie rzetelnego dokumentowania uzyskanych przez studentów cudzoziemców punktów ECTS. Nieprzestrzeganie obowiązujących przepisów w zakresie właściwości rzeczowej przy wydawaniu decyzji o przyjęciu na studia i zwolnieniu z opłat studentów cudzoziemców. Niewypłacanie studentom cudzoziemcom przyznanych stypendiów w terminach wynikających z regulacji wewnętrznych.
20.	Politechnika Wrocławska	pozytywna	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami	
21.	Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu	opisowa	Prawidłowa realizacja zadań w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na uczelni oraz współpraca z innymi podmiotami	Nieprzestrzeganie wymagań określonych w stosownych zarządzeniach Rektora w zakresie dokumentów składanych przez cudzoziemców na etapie rekrutacji na studia. Niezrealizowanie obowiązku wynikającego z art. 43 ust. 6a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w zakresie niezwłocznego poinformowania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Komendanta Głównego Straży Granicznej o przyjęciu dwóch cudzoziemców na studia.

6.2. Wskaźniki umiędzynarodowienia skontrolowanych uczelni

Wskaźnik umiędzynarodowienia 18 skontrolowanych uczelni⁹⁹

Lp.	Uczelnia	rok akademicki 2016/2017			rok akademicki 2017/2018			rok akademicki 2018/2019			rok akademicki 2019/2020		
		Liczba studentów ogółem	Liczba cudzoziemców	% (4:3)	Liczba studentów ogółem	Liczba cudzoziemców	% (7:6)	Liczba studentów ogółem	Liczba cudzoziemców	% (10:9)	Liczba studentów ogółem	Liczba cudzoziemców	% (13:14)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	44 809	2 341	5,22	41 856	2 561	6,12	39 391	2 790	7,08	37 264	2 823	7,58
2.	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	19 876	1 270	6,39	17 683	1 215	6,87	15 111	956	6,33	13 364	695	5,20
3.	Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie	14 930	336	2,25	12 350	361	2,92	11 891	376	3,16	11 683	399	3,42
4.	Politechnika Krakowska	11 220	263	2,34	10 145	287	2,83	9 743	349	3,58	9 223	331	3,59
5.	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	22 260	1 594	7,16	21 956	1 593	7,26	20 923	1 653	7,90	19 556	1 692	8,65
6.	Uniwersytet Medyczny w Lublinie	7 114	1 337	18,79	7 201	1 321	18,34	7 241	1 336	18,45	7 418	1 349	18,19
7.	Politechnika Lubelska	9 290	673	7,24	8 756	682	7,79	7 966	613	7,70	7 709	688	8,92
8.	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	8 506	184	2,16	8 056	164	2,04	7 670	150	1,96	7 406	166	2,24
9.	Uniwersytet Opolski	9 124	592	6,49	8 739	684	7,83	8 130	731	8,99	8 041	762	9,48
10.	Uniwersytet Rzeszowski	17 685	189	1,07	17 614	192	1,09	17 552	219	1,25	17 658	259	1,47
11.	Politechnika Rzeszowska	16 422	109	0,66	14 156	134	0,95	13 361	151	1,13	12 559	147	1,17
12.	Uniwersytet Warszawski	47 666	2 516	5,28	48 036	3 012	6,27	45 512	3 121	6,86	42 996	2 921	6,79
13.	Politechnika Warszawska	33 189	1 324	3,99	31 104	1 564	5,03	28 148	1 593	5,66	26 119	1 682	6,44
14.	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	13 490	1 009	7,48	13 614	1 156	8,49	12 152	1 150	9,46	11 532	1 120	9,71
15.	Warszawski Uniwersytet Medyczny	14 893	743	4,99	15 464	811	5,24	15 822	814	5,14	16 179	837	5,17
16.	Uniwersytet Wrocławski	27 386	1 175	4,29	26 832	1 299	4,84	25 804	1 338	5,19	24 279	1 427	5,88
17.	Politechnika Wrocławska	34 930	733	2,10	29 789	818	2,75	27 235	974	3,58	25 424	1 049	4,13
18.	Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	6 406	813	12,69	6 583	830	12,61	6 741	854	12,67	6 700	882	13,16
RAZEM		359 196	17 201	4,79	339 934	18 684	5,50	320 393	19 168	5,98	305 110	19 229	6,30

⁹⁹ Wartość wskaźnika jest mierzona udziałem studentów cudzoziemców (I, II, III stopnia i jednolitych studiów magisterskich) w ogólnej populacji studentów.

6.3. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

1. Współpraca rozwojowa, obejmująca m.in. działania mające na celu pomoc państwom rozwijającym się lub ich społeczeństwom podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności (art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej¹⁰⁰), jest jedną ze spraw działu administracji rządowej – sprawy zagraniczne (art. 32 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej¹⁰¹). Działem tym kieruje Minister Spraw Zagranicznych, przy pomocy Ministerstwa Spraw Zagranicznych¹⁰².

Natomiast sprawami z zakresu szkolnictwa wyższego, w tym nadzorem nad nimi, wchodzącymi w skład działu szkolnictwo wyższe i nauka, w okresie objętym kontrolą, zajmował się Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, którego obsługę zapewniało Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego¹⁰³. Zgodnie z art. 435 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, uprawnienia ministra do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w odniesieniu do uczelni wojskowej, uczelni służb państwowych, uczelni artystycznej, uczelni medycznej i uczelni morskiej przysługują ministrom nadzorującym te uczelnie.

Ministrowie są obowiązani do inicjowania i opracowywania polityki Rady Ministrów w stosunku do działu, którym kierują, a także przedkładania w tym zakresie inicjatyw, projektów założeń, projektów ustaw i projektów aktów normatywnych na posiedzenia Rady Ministrów, na zasadach i w trybie określonym w regulaminie pracy Rady Ministrów. W zakresie działu, którym kieruje, minister wykonuje politykę Rady Ministrów i koordynuje jej wykonywanie przez organy, urzędy i jednostki organizacyjne, które jemu podlegają lub są przez niego nadzorowane (art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej¹⁰⁴).

Ponadto w celu realizacji swoich zadań, minister kierujący określonym działem współdziała, na zasadach i w trybie określonym w odrębnych przepisach oraz w zakresie wynikającym z potrzeb danego działu, z innymi członkami Rady Ministrów oraz innymi organami administracji rządowej i państwowymi jednostkami organizacyjnymi, organami samorządu terytorialnego, jak również z organami samorządu gospodarczego, zawodowego, związków zawodowych i organizacji pracodawców oraz innych organizacji społecznych i przedstawicielstw środowisk zawodowych i twórczych. Podejmuje również – w odniesieniu do tego działu – czynności w zakresie współpracy z zagranicą, we współpracy z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, a w zakresie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii

¹⁰⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1648.

¹⁰¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 945, ze zm.

¹⁰² Stosownie do § 1 ust. 2 pkt 2 oraz ust. 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw zagranicznych (Dz. U. poz. 2260).

¹⁰³ Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o działach administracji rządowej oraz § 1 ust. 2 i 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. poz. 2255).

¹⁰⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1220.

Europejskiej - we współpracy z ministrem właściwym do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej. Ministrowie w zakresie kierowanych przez nich działów administracji rządowej opracowują roczne i wieloletnie plany współpracy zagranicznej (art. 38 ust. 1–3 ustawy o działach administracji rządowej).

2. Na podstawie art. 9 ust. 1–5 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, uczelnia posiada osobowość prawną, jest autonomiczna na zasadach określonych w ustawie, prowadzi studia na co najmniej jednym kierunku, działalność prowadzi w swojej siedzibie, a w przypadku gdy siedziba znajduje się na obszarze związku metropolitalnego – na tym obszarze. Uczelnia może prowadzić działalność poza siedzibą albo tym obszarem – w swojej filii. Organy władzy publicznej mogą podejmować rozstrzygnięcia dotyczące uczelni tylko w przypadkach przewidzianych w ustawach.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 pkt 3 i 5 ww. ustawy, uczelnia publiczna może pobierać opłaty za usługi edukacyjne związane odpowiednio z kształceniem na studiach w języku obcym oraz kształceniem cudzoziemców na studiach stacjonarnych w języku polskim. Na podstawie zaś art. 79 ust. 3 wymienionej ustawy, uczelnia publiczna ustala warunki i tryb zwalniania m.in. z opłat, o których wyżej mowa.

Dział VIII Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (art. 323–328) w całości został poświęcony kwestiom związanym z cudzoziemcami w systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Zgodnie z art. 323 ust. 1 wymienionej ustawy, cudzoziemcy mogą m.in. podejmować i odbywać studia, kształcenie w szkołach doktorskich, studia podyplomowe, kształcenie specjalistyczne i inne formy kształcenia, na podstawie:

- umów międzynarodowych, na zasadach określonych w tych umowach;
- umów zawieranych z podmiotami zagranicznymi przez uczelnie, na zasadach określonych w tych umowach;
- decyzji ministra;
- decyzji dyrektora NAWA w odniesieniu do jej stypendystów;
- decyzji administracyjnej rektora, dyrektora instytutu PAN, dyrektora instytutu badawczego lub dyrektora instytutu międzynarodowego.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, na podstawie art. 323 ust. 2 ww. ustawy, może przyznać cudzoziemcowi stypendium, finansowanie lub dofinansowanie do kosztów opłat za usługi edukacyjne oraz ryczałt na koszty podróży, utrzymania i zakwaterowania. Środki finansowe są wypłacane za pośrednictwem Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Minister może upoważnić dyrektora NAWA do wydawania decyzji, dotyczących możliwości podejmowania i odbywania studiów, kształcenia w szkołach doktorskich, studiach podyplomowych, kształcenia specjalistycznego i innych form kształcenia – przez cudzoziemców.

Cudzoziemiec może być zwolniony z opłat, o których mowa w art. 79 ust. 1 pkt 2, 3 i 5 oraz art. 163 ust. 2 ustawy, na zasadach określonych w umowie między uczelniami albo umowie międzynarodowej. Zwolnienie cudzoziemca

z tych opłat może nastąpić również na podstawie decyzji administracyjnej rektora, decyzji ministra lub decyzji dyrektora NAWA w odniesieniu do jej stypendystów.

Zgodnie z art. 324 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, opłat za usługi edukacyjne związane z kształceniem cudzoziemców na studiach stacjonarnych w języku polskim nie pobiera się od cudzoziemca:

- 1) obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym i członków ich rodzin, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) któremu udzielono zezwolenia na pobyt stały, lub rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej;
- 3) któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 159 ust. 1 lub art. 186 ust. 1 pkt 3 lub 4 ustawy o cudzoziemcach;
- 4) który posiada status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej albo korzysta z ochrony czasowej albo ochrony uzupełniającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) posiadacza certyfikatu poświadczającego znajomość języka polskiego jako obcego, o którym mowa w art. 11a ust. 2 ustawy o języku polskim, co najmniej na poziomie biegłości językowej C1;
- 6) posiadacza Karty Polaka lub osoby, której wydano decyzję w sprawie stwierdzenia polskiego pochodzenia;
- 7) cudzoziemca będącego małżonkiem, wstępnym lub zstępnym obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, mieszkającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 8) cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 151 ust. 1 lub art. 151b ust. 1 ustawy o cudzoziemcach.

3. Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, jako państwowa osoba prawna, realizuje zadania z zakresu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki. Powstała w miejsce zlikwidowanej państwowej jednostki budżetowej – Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej, i przejęła jej składniki majątkowe i niemajątkowe, należności i zobowiązania oraz pracowników (art. 40 ust. 1 oraz art. 41 ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej).

Do zadań NAWA należy:

- 1) inicjowanie i realizowanie działań wspierających międzynarodową wymianę akademicką oraz proces umiędzynarodowienia podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce;
- 2) upowszechnianie informacji o polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki;
- 3) upowszechnianie języka polskiego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Agencja realizuje również zadania związane z:

- 1) prowadzeniem spraw osób podejmujących i odbywających studia, kształcenie w szkołach doktorskich, studia podyplomowe, kształcenie specjalistyczne i inne formy kształcenia oraz uczestniczących w prowadzeniu działalności naukowej lub w prowadzeniu kształcenia na podstawie umów międzynarodowych lub innych porozumień;
- 2) prowadzeniem spraw osób podejmujących i odbywających studia, kształcenie w szkołach doktorskich, studia podyplomowe, kształcenie specjalistyczne i inne formy kształcenia oraz uczestniczących w prowadzeniu działalności naukowej lub w prowadzeniu kształcenia na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, o której mowa w art. 323 ust. 1 pkt 3 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce;
- 3) prowadzeniem spraw z zakresu uznawalności wyższego wykształcenia oraz stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki;
- 4) zapewnianiem obsługi administracyjnej i finansowej Państwowej Komisji do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, działającej na podstawie ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim¹⁰⁵;
- 5) uwierzytelnianiem dokumentów, o których mowa w art. 78 ust. 3 i art. 180 ust. 1 pkt 1 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, oraz uwierzytelnianiem dokumentów w przypadkach, o których mowa w art. 78 ust. 4 tej ustawy.

Organami NAWA, stosownie do art. 3 ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, są Dyrektor Agencji oraz Rada Agencji. Dyrektor NAWA kieruje Agencją oraz reprezentuje ją na zewnątrz, a do jego zadań należy opracowywanie i realizowanie programów, o których mowa w art. 17 ust. 2, oraz ich ewaluacja, sporządzanie projektu rocznego planu działania oraz projektu rocznego planu finansowego Agencji, sporządzanie rocznego sprawozdania z działalności Agencji w roku poprzednim oraz rocznego sprawozdania finansowego Agencji, prowadzenie gospodarki finansowej Agencji oraz zarządzanie majątkiem Agencji.

Natomiast do zadań Rady Agencji należy przygotowywanie i przedstawianie Dyrektorowi propozycji kierunków działania i rozwoju Agencji, w tym w perspektywie wieloletniej, opiniowanie projektów rocznych planów działania Agencji, projektów zmian tych planów oraz projektu rocznego planu finansowego, opiniowanie rocznego sprawozdania z działalności Agencji oraz rocznego sprawozdania finansowego Agencji oraz dokonywanie okresowej oceny wykonywania planów działania Agencji.

Agencja, stosownie do art. 17 ust. 1–3 ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, realizuje zadania, w szczególności przez ustanawianie programów, oraz konkursów, w tym określanie terminów i warunków ich realizacji; ocenę i wybór wniosków o udział w programach; zawieranie i finansowanie umów z podmiotami, którym zostały przyznane

¹⁰⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 1480, ze zm.

środki finansowe. Dyrektor ustanawia programy służące realizacji zadań Agencji, których celem jest tworzenie warunków do inicjowania i rozwoju międzynarodowej kariery akademickiej lub naukowej osób kształcących się, środowiska akademickiego i naukowego, zwiększenie poziomu umiędzynarodowienia instytucji działających w obszarze szkolnictwa wyższego i nauki oraz upowszechnianie języka polskiego za granicą. Dyrektor ogłasza też konkursy, w których są przyznawane nagrody za działalność i osiągnięcia o istotnym znaczeniu w obszarze umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki.

Ogłoszenia o naborze wniosków o udział w programie oraz o konkursie, zamieszcza się na stronie NAWA w Biuletynie Informacji Publicznej. Ogłoszenie o naborze wniosków zawiera: cel programu; zakres tematyczny działań realizowanych w ramach programu oraz termin realizacji programu; regulamin programu; określenie terminu i formy składania wniosków oraz języka, w jakim mają być sporządzone; wzór umowy; wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację programu. Natomiast ogłoszenie o konkursie zawiera: przedmiot konkursu; regulamin konkursu; skład komisji konkursowej oraz termin ogłoszenia wyniku konkursu.

Nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, pod względem legalności, rzetelności, celowości i gospodarności. W ramach nadzoru minister: zatwierdza roczny plan finansowy i roczne sprawozdanie finansowe Agencji oraz wyraża zgodę na zmianę rocznego planu finansowego Agencji; sprawuje kontrolę nad Agencją w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej¹⁰⁶; przyjmuje sprawozdanie z działalności Agencji przedstawione przez Dyrektora oraz ocenia na jego podstawie działalność Agencji oraz może żądać wglądu do wszystkich dokumentów Agencji (art. 28 ust. 1 i 2 ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej).

Szczegółowa analiza uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

Uwarunkowania ekonomiczne, organizacyjne

Wydatki publiczne na szkolnictwo wyższe z budżetu państwa w latach 2017–2018 wyniosły łącznie 31 846,6 mln zł¹⁰⁷, w tym: w 2017 r. – 15 752,7 mln zł, w 2018 r. – 16 093,9 mln zł. Z budżetu jednostek samorządu terytorialnego na szkolnictwo wyższe przeznaczono w ww. latach łącznie: 77,0 mln zł (odpowiednio: w 2017 r. – 37,1 mln zł, w 2018 r. – 39,9 mln zł). Nakłady inwestycyjne uczelni w latach 2017–2018 wyniosły ogółem 5108,3 mln zł (w 2017 r. – 2098,5 mln zł, a w 2018 r. – 3009,8 mln zł).

Według danych OPI (Ośrodka Przetwarzania Informacji) wśród działających instytucji systemu szkolnictwa wyższego i nauki¹⁰⁸ wyróżnia się: 364 uczelnie (132 uczelnie publiczne, 232 uczelnie niepubliczne), 16 uczelni kościelnych, 5 instytucji monitorujących i 244 instytucje naukowe.

¹⁰⁶ Dz. U. Nr 185, poz. 1092, ze zm.

¹⁰⁷ Informacje statystyczne GUS, Szkoły wyższe i ich finanse w 2018 r., Warszawa, Gdańsk 2019, str. 239.

¹⁰⁸ <https://radon.nauka.gov.pl/baza-wiedzy/instytucje-systemu-szkolnictwa-wyzszego-i-nauki>

Liczba uczelni w Polsce (publicznych i niepublicznych) w 2018 r. według danych GUS wyniosła 392, o pięć mniej niż w 2017 r. (397 uczelni). Najwięcej uczelni w ww. latach (2017–2018) zarejestrowano w województwie mazowieckim (odpowiednio: 96 i 97), wielkopolskim (odpowiednio: 36 i 35), śląskim (odpowiednio: 35 i 34), dolnośląskim (po 33), małopolskim (odpowiednio 30 i 29), pomorskim (po 29), łódzkim (25 i 23).

W latach 2017–2018 było: po 56 uczelni ekonomicznych, po 24 uczelnie techniczne, po 22 uczelnie artystyczne, po 19 uniwersytetów, odpowiednio: 16 i 15 uczelni teologicznych, 12 i 13 – pedagogicznych, dziewięć uniwersytetów medycznych, siedem uczelni rolniczych, siedem uczelni resortu obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji, sześć akademii wychowania fizycznego oraz dwie uczelnie morskie. Uczelnie pozostałych, w tym państwowych wyższych szkół zawodowych było w 2017 r. – 217, a w 2018 r. – 212. Łącznie na wszystkich uczelniach w 2017 r. kształciło się 1 290,3 tys. studentów, a w 2018 r. 1228,7 tys. studentów. Najwięcej studentów w latach 2017–2018 kształciło się na uniwersytetach (388,4 tys. osób w 2017 r. i 363,3 tys. osób w 2018 r.), uczelniach technicznych (258 tys. osób w 2017 r. i 235 tys. osób w 2018 r.). Na trzecim miejscu według liczebności studentów były tzw. uczelnie pozostałe (w tym państwowe wyższe szkoły zawodowe) z liczbą studentów w 2017 r. – 227,6 tys. a w 2018 r. – 224,9 tys. osób. Odsetek studentów cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w 2017 r. i w 2018 r. wyniósł odpowiednio 5,5% w 2017 r. a 6,3% w 2018 r.

Główną bazą danych dotyczących m.in.: wykazu studentów (wraz z rodzajem przyznanych świadczeń¹⁰⁹, obywatelstwa), nauczycieli akademickich, innych osób prowadzących zajęcia, informacji o przyznaniu stypendium ministra, danych dotyczących rozpoczęcia studiów i ich zakończenia jest Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dane do tego systemu są wprowadzane m.in. przez rektorów uczelni. Dostęp do danych zawartych w POL-on przysługuje m.in. ministrowi właściwemu do spraw nauki i szkolnictwa wyższego, ministrom nadzorującym uczelnie, NAWA, rektorom i innym podmiotom, jeżeli ustawy tak stanowią. Dane w systemie POL-on są przetwarzane w celu wykonywania m.in. zadań związanych z ustalaniem i realizacją polityki naukowej państwa, przeprowadzaniem ewaluacji jakości kształcenia, ewaluacji szkół doktorskich i ewaluacji jakości działalności naukowej, ustalaniem wysokości subwencji i dotacji, nadzorem nad systemem szkolnictwa wyższego i nauki, realizacją zadań przez NAWA, NCBiR, Narodowe Centrum Nauki. Środki finansowe na realizację zadań NAWA przekazuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego w formie: dotacji podmiotowej na bieżące koszty działalności oraz dotacji celowej na: inwestycje związane z obsługą realizacji zadań NAWA i na zadania realizowane lub finansowane przez NAWA.

¹⁰⁹ Stypendium socjalne, stypendium dla osób niepełnosprawnych, zapomogę, stypendium rektora.

6.4. Badanie kwestionariuszowe NIK

Wyniki badania kwestionariuszowego

Uczestnicy badania kwestionariuszowego

W niekontrolowanych uczelniach publicznych, nadzorowanych przez różnych ministrów, przeprowadzono badanie kwestionariuszowe dotyczące obszaru kształcenia cudzoziemców, jego oceny poprzez rektorów jak również ogólnych informacji dotyczących obszaru kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach. Kwestionariusz skierowano do 114 uczelni, odpowiedź otrzymano ze 107.

Kwestionariusz skierowany do rektorów uczelni publicznych

1. Czy Uczelnia prowadzi studia w języku obcym:

Odpowiedź	Ogółem	%
tak	51	47,7
nie	56	52,3

2. Proszę wskazać, w jakim języku obcym Uczelnia prowadzi studia?

Odpowiedź	Ogółem	%
angielskim	51	85,0
rosyjskim	2	3,3
ukraińskim	0	0
niemieckim	3	5,0
hiszpańskim	1	1,7
francuskim	2	3,3
włoskim	1	1,7

3. Czy w ramach kształcenia cudzoziemców prowadzone były przez Uczelnię kursy i/lub szkolenia, podnoszące umiejętności posługiwania się językiem polskim?

Odpowiedź	Ogółem	%
tak, w ramach programu studiów	28	19,3
tak, jako zajęcia dodatkowe	35	24,1
tak, przed rozpoczęciem studiów (kursy przygotowawcze)	34	23,4
nie	41	28,3
inne	7	4,8

4. Czy Uczelnia prowadzi analizy dotyczące przyczyn nieukończenia studiów przez studentów cudzoziemców

Odpowiedź	Ogółem	%
tak	20	18,7
nie	87	81,3

4a. Jakie są główne przyczyny nieukończenia studiów przez studentów cudzoziemców?

Odpowiedź	Ogółem	%
niewystarczająca znajomość języka	1	5,0
brak środków finansowych na utrzymanie	1	5,0
problemy z adaptacją w obcym kraju	4	20,0
niewystarczająca znajomość przedmiotu studiów	13	65,0
inne (dyscyplinarne)	1	5,0

5. Czy Uczelnia monitoruje losy studentów cudzoziemców po zakończeniu studiów?

Odpowiedź	Ogółem	%
tak	45	42,1
nie	62	57,9

6. Z jakimi i iloma podmiotami zagranicznymi Uczelnia miała podpisane umowy na kształcenie cudzoziemców, na dzień 30 czerwca 2020 r.?

Odpowiedź	Ogółem	%
57 ze 107 uczelni miało podpisane umowy z uczelniami zagranicznymi	2 441	96,2
15 uczelni ze 107 miało podpisane umowy z firmami mającymi siedzibę poza granicami Polski	62	2,5
16 uczelni ze 107 miało podpisane umowy z innymi podmiotami	34	1,3

7. Jakie rozwiązania (np. prawne, organizacyjne, finansowe) mogłyby, Państwa zdaniem, usprawnić realizację zadań związanych z kształceniem cudzoziemców na polskich uczelniach?

Odpowiedź	Ogółem	%
udzieliło	76	71,0
nie udzieliło	31	29,0

Rozwiązania wskazywane przez uczelnie dotyczyły m.in.:

1. Przyspieszenia, odbiurokratyzowania procedur wydawania wiz (np. obniżenie wymaganej kwoty środków finansowych na rachunku bankowym, możliwość szybszej rejestracji na spotkanie w sprawie wiz). Z tym wiąże się również postulat uczelni uproszczenia legalizacji przez Urzędy Wojewódzkie pobytu studentów zagranicznych w Polsce.

2. Na często występujące trudności językowe związane z kształceniem studentów cudzoziemców uczelnie podają m.in. następujące rozwiązania:

- wsparcie finansowe i organizacyjne kursów języka polskiego np. przez MNiSW oraz wprowadzenie obowiązkowości kursów,
- wprowadzenie języka polskiego i kultury polskiej do programów studiów dla cudzoziemców,
- kursy języka angielskiego dokształcające nauczycieli akademickich również wspierane finansowo z zewnątrz, dodatkowo zatrudnianie nauczycieli z udokumentowaną znajomością angielskiego,
- zwiększenie ilości urzędników posługujących się językiem angielskim w Urzędach ds. cudzoziemców,
- przetłumaczenie na język angielski podstawowych aktów prawnych dotyczących studiujących cudzoziemców.

3. Uczelnie również podnoszą kwestie problemów związanych przede wszystkim ze stypendiami oraz również z dotacjami. Podają przy tym możliwe sposoby ich rozwiązania m.in.:

- rozszerzenie pomocy materialnej dla cudzoziemców poprzez uruchomienie programów stypendialnych finansujących pobyt na terenie Polski m.in. poprzez NAWA, co umożliwiłoby zaproszenie do Polski zdolnych kandydatów, którzy w innych okolicznościach mogliby nie mieć szans podjęcia studiów w naszym kraju,
- uproszczenie procedur wnioskowania o stypendia,
- programy stypendialne dla najlepszych studentów cudzoziemców, których nie warunkuje pochodzenie kandydata (jak m.in. w przypadku kandydatów z Kartą Polaka), czy język w którym zamierzają studiować oraz mających problemy finansowe,
- dostęp do świadczeń socjalnych (stypendia socjalne) w sytuacjach losowych w trakcie trwania studiów,
- w umowach międzyrządowych zawarcie gwarancji większej liczby darmowych miejsc na polskich uczelniach,
- programy, stypendiów, finansujących kształcenie cudzoziemców w Polsce, powinny obejmować większą liczbę krajów,
- zwiększenie dotacji dla uczelni za studenta zagranicznego,
- stworzenie centralnego systemu dotacji dla kształcenia cudzoziemców (wzorem Niemiec).

4. Uczelnie również podają propozycje rozwiązań usprawnienia procesu rekrutacji, i tak:

- rekrutacji centralnej, która pozwoli na sprawniejsze delegowanie chociaż części studentów obcokrajowców na odpowiednie kierunki studiów,
- wprowadzenie ogólnopolskiego systemu wzorowanego na brytyjskim UCAS (system podań na studia w Anglii, Walii, Szkocji i Irlandii Północnej); w takim systemie student z zagranicy rejestruje się i wybiera np. dwie uczelnie w kraju (podstawowa i dodatkowa); uczelnia otrzymuje wstępne dane zrekrutowanego kandydata (zweryfikowane dane, kwestie poprawności dokumentów, tłumaczeń etc.); zmniejszyłoby to wysiłki uczelni w Polsce w celu przygotowania portali rekrutacyjnych dla cudzoziemców,

- wzmożona weryfikacja firm zajmujących się rekrutacją,
- dedykowanie środków na szkolenia pracowników rekrutacji w zakresie uznawalności wykształcenia uzyskanego za granicą,
- zmiana terminu rekrutacji, obecnie przeprowadzana jest w okresie letnim, co wydłuża czas oczekiwania na wizę wynoszący w okresie wakacyjnym – min. 2–3 miesiące powoduje opóźnienia w przyjeździe na studia,
- problemy z rekrutacją cudzoziemców mają często związek z niespójnością informacji, komunikatów i procedur – z jednej strony zachęcanie i motywowanie do rekrutacji cudzoziemców, z drugiej, trudności wizowe i formalne, na jakie cudzoziemcy napotykać w trakcie formalizowania swojego pobytu w Polsce.

5. Uczelnie podają dodatkowe rozwiązania finansowania studentów cudzoziemców, m.in.:

- wsparcie finansowe i organizacyjne możliwości zatrudniania obcokrajowców na polskich uczelniach na stały etat, w szczególności doświadczonych w pracach badawczych oraz w formie „visiting professor”,
- dofinansowanie promocji uczelni, zwłaszcza mniejszych za granicą (obecnie małych uczelni nie stać na wyjazdy na targi edukacyjne np. do USA, Chin, Ameryki Południowej),
- finansowanie zatrudnienia w uczelniach specjalnych konsultantów ds. rekrutacji zagranicznej,
- w przypadku państwowych uczelni zawodowych studiowanie studentów obcokrajowców nie jest finansowane z budżetu państwa – w przeciwieństwie do uczelni akademickich, gdzie studenci obcokrajowcy (z krajów UE) uwzględnieni są w algorytmie obliczania subwencji,
- wsparcie w zakresie organizacji odpłatnych praktyk dla studentów kierunków technicznych (dofinansowanie wypłacane również praktykodawcy),
- wsparcie finansowe umożliwiające kształcenie cudzoziemców (w małych grupach) specjalistycznych przedmiotów,
- wsparcie finansowe w zakresie tworzenia i organizacji biur obsługi studentów cudzoziemców.

6.5. Wykaz aktów prawnych podmiotów dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35).
2. Ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1582).
3. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, ze zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 2017 r. w sprawie statutu Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. poz. 1771).
5. Zarządzenie Nr 16 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 listopada 1998 r. w sprawie powołania Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej (Dz. Urz. Ministra Edukacji Narodowej Nr 7, poz. 37, ze zm.).

6.6. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Edukacji i Nauki
6. Minister Spraw Zagranicznych
7. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
8. Rzecznik Praw Obywatelskich
9. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
10. Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
11. Komisja Nauki, Edukacji i Sportu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

6.7. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli

MINISTER EDUKACJI I NAUKI

BKA.ZKK.0910.4.2020

Warszawa, dnia 15 stycznia 2021 r.

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

stosownie do postanowień art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli* (Dz. U. z 2020 r., poz. 1200), przedstawiam stanowisko do informacji o wynikach kontroli pn. *Kształcenie cudzoziemców na polskich uczelniach (P/20/023)* (dalej: *Informacja*).

W ramach ww. kontroli, Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła działania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w obszarze planowania i finansowania kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach oraz współpracę z innymi podmiotami w tym zakresie, a także – w związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości – nie sformułowała wniosków w tym zakresie (Wystąpienie pokontrolne KNO.410.003.01.2020).

Przedstawione w załączonej *Informacji* wnioski i zastrzeżenia odnoszą się w przeważającej większości do działania Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (dalej: NAWA) i związane są z brakiem kompleksowego dokumentu strategicznego w perspektywie wieloletniej. Pragnę podkreślić, że dostrzegając potrzebę opracowania tego dokumentu, wielokrotnie zwracano uwagę na tę kwestię – ostatnie pismo z prośbą o przedstawienie harmonogramu oraz intensyfikację prac zmierzających do opracowania strategii skierowane zostało przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego do Przewodniczącego Rady NAWA w dniu 25 września 2020 r.

Odnosząc się natomiast do przedstawionego w punkcie 4 wniosku, skierowanego do Ministra Edukacji i Nauki, Ministra Spraw Zagranicznych oraz Dyrektora Narodowej Agencji

Wymiany Akademickiej dotyczącego zrewidowania planów i zintensyfikowania działań na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach (w związku z wysokim ryzykiem nieosiągnięcia założonego w przyjętym *„Wieloletnim planie współpracy z zagranicą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego”* poziomu 100 tys. studentów cudzoziemców

na polskich uczelniach w 2021 r.), pragnę poinformować, iż Minister Edukacji i Nauki zauważył podniesiony problem i w planie działalności Ministra na 2021 r. – dokonał zmiany zakładanej wartości miernika *„liczba obcokrajowców studiujących w Polsce na pełnym cyklu kształcenia w porównaniu do roku poprzedniego”*. Sukcesywnie uaktualniane będą pozostałe dokumenty strategiczne.

Jednocześnie pragnę zauważyć, że olbrzymi i niekorzystny wpływ na liczbę cudzoziemców kształcących się w polskich uczelniach miał również ogłoszony na terenie Polski stan epidemii oraz związane z nim ograniczenia m.in. w przemieszczaniu się studentów z zagranicy. Ponadto związane z globalną pandemią ograniczenie współpracy międzynarodowej, w tym międzynarodowych konferencji i targów akademickich znacząco utrudniło możliwości skutecznej promocji polskich uczelni i pozyskiwanie kandydatów na studia w Polsce.

Dostosowując swoje działania do ograniczeń związanych ze stanem epidemii w Polsce (a także ograniczeniami związanymi z pandemią na świecie) Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej będzie w 2021 r. realizować działania mające na celu promocję polskiego szkolnictwa wyższego i nauki zarówno poprzez udział online w branżowych wydarzeniach (organizacja polskich stoisk narodowych pod szyldem kampanii *„Ready, Study, Go! Poland”* na największych oraz najbardziej prestiżowych konferencjach i targach edukacyjnych na świecie), a także samodzielnie organizując targi z udziałem polskich uczelni. Realizacja misji edukacyjnych w formule online jest z jednej strony odpowiedzią na zagrożenie pandemią COVID-19, a jednocześnie pozwoli na dotarcie do większej liczby krajów niż dotychczasowa formuła związana z rzeczywistym przemieszczaniem się przedstawicieli uczelni i NAWA. Targi online będą organizowane na dedykowanej ku temu platformie NAWA, dzięki której będzie możliwe dotarcie do najważniejszych rynków edukacyjnych na świecie.

Ponadto, NAWA będzie kontynuowała promocję zagraniczną i krajową w oparciu o kanały online, kontynuowana będzie także rozbudowa stron internetowych www.nawa.gov.pl oraz www.go-poland.pl. Dodatkowo prowadzone będą media społecznościowe: Facebook (kanał

instytucji oraz dla zagranicznych studentów), Twitter, Instagram, YouTube. Zakładane jest zwiększenie zasięgu i liczby odbiorców we wszystkich wymienionych elementach w porównaniu z rokiem 2020. W odpowiedzi na potrzebę docierania z informacjami o programach do większej grupy odbiorców NAWA będzie również korzystała z płatnych kampanii reklamowych w mediach społecznościowych.

Z poważaniem,

z up. Ministra

prof. dr hab. Włodzimierz Bernacki

Sekretarz Stanu w MEiN

*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*

6.8. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

KNO.430.003.2020
P/20/023

Warszawa, 10 lutego 2021 r.

Opinia
Prezesa Najwyższej Izby Kontroli
do stanowiska Ministra Edukacji i Nauki w sprawie
Informacji o wynikach kontroli – *Kształcenie cudzoziemców na polskich uczelniach*

Stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2020 r., poz. 1200) przedstawiam opinię do stanowiska Ministra Edukacji i Nauki zawartego w piśmie z dnia 15 stycznia 2021 r. (BKA.ZKK.0910.4.2020).

Przedstawione w informacji o wynikach kontroli działania Pana Ministra związane z planowaniem i finansowaniem kształcenia cudzoziemców na polskich uczelniach świadczą o znaczeniu tej kwestii dla jakości systemu szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce.

Jednocześnie doceniam podjęte przez Pana Ministra działania mające na celu realizację wniosku sformułowanego w informacji o wynikach kontroli odnoszącego się do wzmocnienia działań na rzecz wspierania kształcenia cudzoziemców. Przede wszystkim dotyczy to procesu opracowania przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej długofalowej strategii na rzecz wsparcia mobilności akademickiej, jak również zaplanowania promocji polskiego szkolnictwa wyższego i nauki m.in. poprzez organizację targów edukacyjnych *online* z udziałem uczelni wyższych, uwzględniając ograniczenia związane ze stanem epidemii w Polsce.

Wyrażam nadzieję, że działania Pana Ministra przyczynią się do zwiększenia stopnia umiędzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego, a tym samym przysłużą się rozwojowi polskich uczelni.

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś

